

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND TALLINNAS
Eraõiguse osakond

Britt Rand

**“ÕIGUS OLLA UNUSTATUD” OTSINGUMOOTORITE TULEMUSTES
UUE ISIKUANDMETE KAITSE ÜLDMÄÄRUSE KOHASELT**

Magistritöö

Juhendaja:
dr. iur. Karin Sein

Tallinn
2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. “ÕIGUS OLLA UNUSTATUD” KONTSEPTSIOONI KUJUNEMINE JA OTSINGUMOOTORI PIDAJA VASTUTAVA TÖÖTLEJANA	8
1.1. “Õigus olla unustatud” kontseptsiooni ajalooline kujunemine.....	8
1.2. Otsingumootorite töö põhimõte ja “õigus olla unustatud” kontseptsiooni tähendus otsingumootori puhul.....	11
1.2.1. Otsingumootori olemus ja liigid	11
1.2.2. Otsingumootorite töömehhanism	14
1.3. Otsingumootori pidaja kui isikuandmete vastutav töötleja	16
1.4. Otsingumootori pidaja isikuandmete töötlemise õiguslik alus (GDPR art 6)	24
2. ANDMESUBJEKTI ANDMETE EEMALDAMISE NÕUDE EELDUSED JA TERRITORIAALNE ULATUS	28
2.1. Andmesubjekti andmete eemaldamise nõude olulisemad alused.....	28
2.1.1. GDPR art 17 lg 1 (a).....	32
2.1.2. GDPR art 17 lg 1 (b).....	34
2.1.3. GDPR art 17 lg 1 (c).....	35
2.2. Andmesubjekti andmete eemaldamise nõude territoriaalne ulatus	41
2.3. Otsingumootori pidaja täiendavad kohustused GDPR art 17 lg 2 kohaselt	46
3. OTSINGUMOOTORI PIDAJA VÕIMALIKUD VASTUVÄITED ANDMESUBJEKTI ANDMETE EEMALDAMISE NÕUDELE.....	50
3.1. Otsingumootori pidaja õigus tugineda ajakirjandusvabaduse erandile (GDPR art 85).50	
3.2. Otsingumootori pidaja õigus keelduda andmete eemaldamisest andmesubjekti ja andmete avaldaja põhiõiguste kaalumise tulemusel.....	59
3.2.1. Andmesubjekti õigus privaatsusele ja au ja väärkuse kaitsele vs teabe avaldaja põhiõigus vabale eneseväljendusele (GDPR art 17 lg 3 (a)).....	59
3.2.2. Andmesubjekti õigus privaatsusele ja au ja väärkuse kaitsele vs avalikkuse õigus teabele (GDPR art 17 lg 3 (a)).....	66
KOKKUVÕTE	70
APPLICATION OF THE NEW DATA PROTECTION RULES IN THE RESULTS OF INTERNET BROWSERS I.E. THE “RIGHT TO BE FORGOTTEN” IN SEARCH ENGINE RESULTS	74
LÜHENDID	80
KASUTATUD ALLIKAD	81

SISSEJUHATUS

Kuivõrd isikuandmed puudutavad pea igäüht, on raske ette kujutada valdkonda, mis ühel või teisel moel ei hõlmaks isikuid ning seega puudutab ka isikuandmete kaitse iga inimest, organisatsiooni ja asutust. Elu pidev internetiseerumine, on tinginud seega vajaduse isikuandmeid kaitsta ja reguleerida ka küberruumis.

Kuni 2016. aasta keskpaigani kehtis isikuandmete kaitse valdkonnas Euroopa Liidu tasandil 1995. aasta andmekaitse direktiiv 95/46/EÜ¹ (edaspidi ka andmekaitse direktiiv 95/46/EÜ või andmekaitse direktiiv), mille eesmärgiks oli andmekaitse regulatsiooni ühtlustamine Euroopa Liidu liikmesriikide seas. Kuna aga andmekaitse direktiiv jäi tehnoloogilistele arengute varju, tekkis vajadus uue valdkondliku õigusakti järele. Lisaks ei olnud paljud liikmesriigid suutnud või tahtnud siseriiklikku õigust täielikult direktiiviga kooskõlla viia. Selles tulenevalt tunnistati Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2016/679² inglise keeles *General Data Protection Regulation* (GDPR) (edaspidi ka üldmäärus või GDPR) eelpool nimetatud direktiiv kehtetuks ning sätestati üldmääruses täpsustavaid ja täiendavaid tingimusi. Üldmäärus hakkas kehtima alates 25.05.2018, ning see on Euroopa Liidu liikmesriikidele otsekohalduv. Määrus sisaldab aga samas ka direktiivilaadseid sätteid, mis võimaldab liikmesriikidel mõningate konkreetse küsimuste osas need siseriiklikult reguleerida.

Vajadus internetiga seotud andmete reguleerimiseks tuleneb andmemahu mitmekordistumisest. 1960ndatel alguse saanud tehnoloogia areng on toonud kaasa elektroonilise andmete kogumise, nende töötlemise ja salvestamise. Infotöötlemise üha laialdasem tegevus ning infomahukus on kaasa toonud nende töötlemise kaitseks vajalike kaitsemehhanismide loomise vajaduse. 1970ndatel sekkus elektrooniliste andmete aktiivse ja laialdase kogumise ja töötlemise algusajal teemasse ka Euroopa Komisjon tunnistades andmete töötlemise ja talletamise reguleerimise vajadust eraelu ja privaatsuse kaitseks.³ 28.01.1981 jõutigi Euroopa Liidu tasandil isikuandmete kaitse regulatsiooniga konventsioonini nr 108, mis reguleeris isikuandmete automatiseeritud töötlemist ning sätestas muuhulgas ka üksikisiku kaitse seoses

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24.10.1995 direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta. – ELT L 281, 23.11.1995.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiiv 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). - ELT L 119, 27.04.2016.

³ Glon, C., Data Protection in the European Union: A closer look at the current patchwork of data protection laws and the proposed reform that could replace them all. *International Journal of Legal Information* 2014, 42 (3), lk 471- 492.

isikuandmete kogumise, töötlemise ja andmete delikaatsuse määratlemisega.⁴ Siiski tekkis interneti ja digitaalse tehnoloogia arengu tõttu vajadus enama reguleerituse järele. Ajapikku on see üha täienenud, millele omakorda on kaasa aidanud sotsiaalvõrgustike, pilveteenuste ja teiste andmemahukate programmide tekkimine ning kasutusvõimalused tavakodanike poolt. Samuti on arengu teinud andmetele ligipääsetavus, millele on kaasa aidanud otsingumootorite (edaspidi ka otsimootorid) tekkimine ning nende rakendatavus ja võimekus sekundite jooksul otsitava infoni jõuda. Otsingumootorite eripära seisneb selles, et nende vahendusel on võimalik jõuda informatsioonini sekunditega, mis on piiriülene: kõik internetis avaldatu muutub kättesaadavaks, sõltumata teabe avaldamise asukohast. See on tinginud omakorda uued probleemid, mis puudutavad isiku õigust privaatsusele ja eraelu kaitsele.

On üldtuntud tõsiasi, et internet ei tunne piire. Üha enama info salvestamine lõputusse küberruumi teeb selle sama teabe ka samavõrd kiiresti ja lihtsasti kättesaadavaks. Otsingumootorite abil jõuame sekunditega infoni, mis puudutab uuritava isiku tausta ja tegemisi, ka kunagisi postitusi või noorusaja rumalusi. Internetti sattunud informatsioon ei kustu ajaga niisama ära. See on igavene ja jääv, kui just ei tehta spetsiaalseid pingutusi andmete kaotamiseks. Seesama info võib kujundada hinnanguid, luua eelarvamusi ning takistada isikul, kes on läbi teinud arengu, kas oma maailmavaatelistes või moraalses töekspidamistes eluga edasi liikuda, kandideerida laitmatut mainet eeldavatele ametikohtadele või pidada läbirääkimisi potentsiaalsete koostöö- või äripartneritega. Sellest tulenevalt on välja kujunenud kontseptsioon “õigus olla unustatud”, mille ideeks on saada võimalus enda kohta käivad internetis olevad andmed eemaldada lasta.⁵ Mitte aga igasugused andmed. Informatsiooni eemaldamine eeldab teatud tingimuste täitmist. Ja siin võivad omavahel põrkuda erinevad õigused nagu õigus privaatsusele, avalik huvi, väljendusvabadus ning õigus teabe juurdepääsule.

Käesoleva magistritöö osas on vaatluse all “õigus olla unustatud” kontseptsioon ning selle kohaldatavus otsingumootoritele, mille on temaatiliselt üles tõstatanud Euroopa Kohtu viimaste aastate lahendid. Näiteks otsustas 2014. aastal Euroopa Liidu Kohus (CJEU), et “õigus olla unustatud” on privaatsfääri ja põhiõiguseid puudutav kontseptsioon ning kodanikel peaks olema õigus lasta enda kohta leitav aegunud, irrelevantne või faktiliselt vale informatsioon

⁴ Council of Europe. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data. ETS No.108, Strasbourg 28/01/1981 (Convention 108).

⁵ Tuleb teha vahet andmete eemaldamisel ja püsival kustutamisel, nende erinevust käsitletakse töös.

otsingumootori kaudu eemaldada.⁶ Reaalsuses on otsuse täitmise osas aga vajakajäämisi ning suuremad otsingumootorid, eelkõige Google, ei kipu otsust täitma. Peamine probleem seisneb selles, et otsingumootoritel on võimalik kustutamistaotlusi ignoreerida ning riikidel puuduvad sunnivahendid olukorra lahendamiseks. Eesti, nagu ka paljude teiste Euroopa Liidu liikmesriikide kontekstis, seisneb küsimus ka selles, et Google'il puudub mitmetes liikmesmaades esindus⁷ ning seetõttu ei ole ka Eesti Andmekaitse Inspektsioonil ega liikmesmaade vastavatel järelevalveasutustel võimalik probleemi sekkuda.

Vajadus aga isikuandmete eemaldamise järele näikse olemas olevat. 2018. aastal avaldas Google oma läbipaistvusraporti, millest selgus, et 2014-2015 aastatel tehtud enam kui 2,4 miljonist kustutamistaotlustest otsingumootorile rahuldati vaid 43%.⁸ Raportist nähtub, et enamus taotlusi puudutas sotsiaalmeedias postitatut ning suuruselt järgmise grupi ehk ligemale 20% inimestest soovis, et nende kriminaalajalugu ja sellega seotud andmed saaksid eemaldatud. Raporti kohaselt oli taotlejate hulgas märkimisväärselt palju avaliku elu tegelasi, kuulsusi ja poliitikuid. Siit joonistub ka välja valdava enamuse soov minna eluga edasi puhtalt lehelte või vähemasti võimalusega ilma eelarvamuste tekkimiseks oma kunagiste tegude pinnalt, mille loob otsingumootorite kasutamine. Võib eeldada, et taotlejate arv võiks üha kasvada, kuna inimeste teadlikkus võimalusest kasvab ning seda toetavad ka Euroopa Kohtu paljukajastatud lahendid.

Käesoleva töö põhiküsimus puudutab seega andmete kustutamisega seonduvat problemaatikat ja tõstatab küsimuse, kas ja kuidas tekitab interneti otsingumootorites kunagi avaldatu või postitatud informatsioon isiku au ja väärikut ning kuidas on õigustatud selles kontekstis avalikkuse huvi ning mis lõpuks mille üles kaalub. Töö ülesandeks vastata küsimustele, 1) kas ja millal saab isik nõuda, et otsingumootori pidaja kustutaks need otsingutulemused, mis viitavad sellistele veebilehtedele, kus on selle isiku au teotavaid andmeid; ja 2) kas andmesubjekt saab nõuda, et neid otsingutulemusi ei kuvataks ainult Eestis, vaid ka igal pool mujal maailmas.

Selleks on magistritöö jaotatud kolme suuremasse peatükki, millest esimeses antakse ülevaade “õigus olla unustatud” kontseptsiooni kujunemisest, seletatakse otsingumootorite tööpõhimõtte ja nende seotus “õigus olla unustatud” kontseptsiooniga. Samuti selgitatakse, miks

⁶ EKO C-131/12, *Google Spain SL ja Google Inc. versus Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317.

⁷ Seisuga 29.03.2020 Google'il puudub Eestis oma esindus.

⁸ “Right to be forgotten”, Transparency Report, 26.02.2018.

otsingumootori pidaja on käsitletav isikuandmete vastutava töötlejana ning tuuakse välja otsingumootori pidaja isikuandmete töötlemise õiguslik alus. Teine peatükk käsitleb andmesubjekti andmete eemaldamise nõude eelduseid ning territoriaalset ulatust. Lisaks tuuakse välja üldmäärusest tulenevad otsingumootori pidaja täiendavad kohustused. Kolmas peatükk vaatleb otsingumootori pidaja võimalikke vastuväiteid ning analüüsitakse otsingumootori võimalust tugineda meediaprivileegile. Samas peatükis käsitletakse ka eemaldamisega seonduvatest vastuväidetest tulenevaid teisi põhiõiguseid nagu avalik huvi, väljendusvabadus ning õigus teabele ning kaalutakse neid koos “õigus olla unustatud” põhimõttest tuleneva õigusega privaatsusele.

Käesolevas kvalitatiivses magistritöös sünteesitakse kogu temaatikat puudutav materjal: õigusteoreetiline kirjandus, õigusaktide sisu, kohtupraktika tõlgendused ning esitatakse tulemused, mis on üldistatavad analoogsetes olukordades tulevikus. Teoreetiline materjal seostatakse praktikast tulenevate andmetega ning kasutatakse erinevaid kohtulahendeid nii Eesti kohtupraktika, aga ka Euroopa Kohtu praktika pinnalt.

“Õigus olla unustatud” on viimastel aastatel saanud üsna laialdast tähelepanu ja on nii akadeemilist kui praktikasse jõudnud käsitlust puudutav teema. Erinevate rakursside alt on viimase viie aasta jooksul lahatud eelkõige bakalaureuse- ja magistritööde tasemel teema puutumust rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigustega, väljendusvabaduse ja ettevõtlusvabaduse kõrvutamisel õigusega andmesubjekti andmete kustutamisele, otsingumootori teenuse osutaja vastuse kohta jne. Magistritöodes on “õigust olla unustatud” analüüsinud H. Torop,⁹ A. Illak,¹⁰ E. Laaneväli¹¹ ja R. Kauli.¹²

Käesoleva magistritöö originaalsus seisneb üsna kitsas valdkondlikus käsitluses, milleks on spetsiifiliselt otsingumootoritele kohaldatavad sätted andmekaitse üldmääruses ja

⁹ Torop, H., Õigus olla unustatud- kas rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigus? Magistritöö. Taru Ülikool 2018. Kätesaadav arvutivõrgus:

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/59999/torop_henri.pdf?sequence=1&isAllowed=y (12.12.2019).

¹⁰ Illak, A., "Õigus olla unustatud" rakendamine seoses kohtuasjaga C--131/12: süvaanalüüs. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool 2015. Kätesaadav arvutivõrgus: <https://digikogu.taltech.ee/et/Item/b72594f4-8ede-41a4-ba83-cf4e0c124bd0> (12.12.2019).

¹¹ Laaneväli, E., Euroopa Liidu andmekaitseriformi raames kehtestatud "õigus olla unustatud" ning selle mõju infoühiskonna kodanikule. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool 2017. Kätesaadav arvutivõrgus: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiVx4jvII3pAhVywqYKHahODRYQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fdigikogu.taltech.ee%2Fen%2FDownload%2Ff99bddff-664d-4a15-9cff-37aa09e18bb1&usg=AOvVaw1A_8mJZo0EskclNyBqp1km (12.12.2019).

¹² Kaul, R., Andmesubjekti õigus andmete kustutamisele vs väljendusvabadus ja ettevõtlusvabadus. Magistritöö. Tartu Ülikool 2017. Kätesaadav arvutivõrgus: http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/57142/kaul_ma_2017.pdf (13.12.2019).

andmesubjekti õigus enda kohta käivate andmete eemaldamisel otsingumootori tulemustes, ent see kitsas valdkondlik temaatika puudutab väga laia sihtgruppi, kelleks võib osutada igaiüks meie seast.

Magistritööd kõige enam iseloomustavad märksõnad Eesti märksõnastikust: andmekaitse, isikuandmed, otsingumootor.

1. “ÕIGUS OLLA UNUSTATUD” KONTSEPTSIOONI KUJUNEMINE JA OTSINGUMOOTORI PIDAJA VASTUTAVA TÖÖTLEJANA

1.1. “Õigus olla unustatud” kontseptsiooni ajalooline kujunemine

“Õigus olla unustatud” on tänaseks laialtkasutatav kontseptsioon, millel on välja kujunenud läbi tõlgenduste ja kohtupraktika konkreetne sisu. Unustamisõigus tuleneb õigusest privaatsusele ja eraelule, kuna teatud informatsioon isiku kohta võib puudutada vahetult tema isikut ja subjektiivset õigust privaatsuse kaitsele. Inimene on ekslik ning paratamatult eksib inimene oma elu jooksul korduvalt. Eksimises seisneb samal ajal kogemuslik ja õpetuslik funktsioon, võimaldades vigadest õppida, neid kahetseda ja paremaks saada. Kui aga midagi eksimustest on sattunud internetiavarustesse, elab see info tükk aega oma elu ja võib jääda igavesti isiku nime saatma, kuid teave, mis internetis võiks isikuid kahjustada, ei pruugi olla üldse seotud isiku eksimustega. Loomulikult võivad eksimusteks olla ka kuri- ja väärted, ent tegemist võib olla ka juhusliku informatsiooniga, mõtlematult väljendatud seisukohtadega, ajakirjanduslikult moonutatud tsiteeringutega või isiku eluvaldkonda puudutavate otsuste või tehingutega. Samuti võib tegemist olla nooruspõlves tehtud fotode postitamisega, säutsude või kommentaaridega millegi või kellegi kohta ning foorumite arvamussaldustega. Ka võib isik olla sattunud ajakirjandusse juhuse tahtel või annab möödunud aeg toonasele uudisele ja sündmusele nüüdseks teise värvingu, kuna aja jooksul muutuvad ka ühiskondlikud väärtused ja väärtushinnangud.

Enne interneti toimetis isiku eksimuste sõelumisel kogukondlik mälu ning isikul oli võimalus oma eksimus heastada läbi isiklike kontaktide ja suhete ning enese tõestamise oma tegudega. Ajapikku unustati ja andestati, sündmus kaotas oma tähtsuse ja mõju. Interneti mälu on aga igavene. Isiku areng, enda muutmine ja parandamine ei heasta olemasolevat teavet, kuna tavaelu ja sootsiumis toimimisega samalaadne parendus uudistesse või interneti üldjuhul ei jõua, sest uudisväärtust ja kirjapanemist vääriivad teod peavad olema üsna suure ühiskondliku kaaluga. “Õigus olla unustatud” on lahenduseks, kuidas isikul võimaldada– teatud tingimuste täitmise korral– oma elu siiski täisväärtuslikult edasi elada.

Mandrieuroopa õiguskultuuris on õigus privaatsusele üks olulisemaid põhiõiguseid. Eraelu puutumatus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK)¹³ artikkel 8 hõlmab isiku õigust privaatsusele ning see omakorda sisaldab ka õigust isikuandmete kaitsele. Andmekaitse kaitsealaks ei ole mitte andmed iseenesest, vaid nende taga olev inimene. Kaitsta tuleb isikut, keda need andmed vahetult puudutavad ning tema võimalikku privaatõiguse ja eraelu puutumatus riivet või rikkumist. Andmekaitse taga olevad väärtused on seega õigus privaatsusele ja eraelu puutumatussele.

Privaatõigust ja eraelu puutumatus kaitsevad ÜRO 1948. aasta inimõiguste ülddeklaratsioon¹⁴ ja 1950. aasta Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon.¹⁵ Viimane neist jõustus 1953. aastal. 23. septembril 1980. aastal andis Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon (OECD) välja juhendi eraelu kaitsest ja piiriülesest isikuandmete kaitsest¹⁶ ning sellest ajast alates võib rääkida andmekaitse valdkonna reguleerimisest rahvusvahelisel tasandil.

Euroopa Liidu tasandil kuulutati õigus eraelu kaitsele ja isikuandmete kaitsele välja EL põhiõiguste hartas 7. detsember 2000. aasta Nizza tippkohtumisel Euroopa Parlamendi, Euroopa Nõukogu ja Euroopa Komisjoni poolt. Ehkki tol ajal ei omanud deklaratsioon õiguslikku väärtust, ei saa alahinnata selle märgilist tähendust temaatika olulisuse kasvu ja sellele tähelepanu juhtimise osas. Õiguslikust siduvusest ja tähendusest saame rääkida alates 1. detsembril 2009. aastal koos Lissaboni lepinguga jõustunud Euroopa Liidu põhiõiguste hartast.¹⁷

Euroopa inimõiguste ja põhiõiguste konventsiooni eesmärgiks on edendada Euroopa riikides ühiseid ja demokraatlikke printsiipe ja arendada põhiõiguseid ning -vabadusi. 1959. aastal asutati Strasbourgis Euroopa Inimõiguste Kohus (EIK), et tagada konventsioonist tulenevate õiguste tagamine.¹⁸

¹³ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.

¹⁴ ÜRO. Inimõiguste ülddeklaratsioon. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (19.03.2020).

¹⁵ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon.

¹⁶ OECD. The OECD privacy framework. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecd_privacy_framework.pdf (11.12.2019).

¹⁷ Lissaboni leping. – ELT 2007/C 306/01.

¹⁸ Nyman Metcalf, K., Privaatsusõigus inimõigusena ja igapäevatehnoloogiad. Privaatõiguse ja andmekaitse õiguslikud aspektid. Inimõiguste Instituut. Uuring 2014, V Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.humanrightsestonia.ee/inimoiguste_uuringud/privaatsus-inimoigusena-ja-igapaevatehnoloogiad/ (01.03.2020).

Põhiõiguste hartas on antud temaatika osas tähenduslikud artikkel 7, mis sätestab üldise privaatsuse kaitse ning artikkel 8, mis on pühendatud andmekaitsele. Euroopa inimõiguste harta artikkel 8 kohaselt on igapäevane õigus tema era- ja perekonnaelu austamisele ning kodu ja edastatavate sõnumite puutumatusle. Harta artikkel 8 kohaselt on igapäevane õigus oma isikuandmete kaitsele. Niisuguseid andmeid tuleb töödelda asjakohaselt ja kindlaksmääratud eesmärkidel ning asjaomase isiku nõusolekul või muul seaduses ettenähtud õiguslikul alusel. Samas artiklis on ka kirjas, et igapäevane õigus tutvuda tema kohta kogutud andmetega ning nõuda nende parandamist. Lisaks sätestab artikkel 8 ka nõude sõltumatu asutuse järele, kellel lasub andmekaitsealane järelevalve tegevus.

EIÕK artikkel 8 hõlmab kaitsealana ka teabe kogumist ja informatsiooni avaldamist koos isiku õigusega nõuda enda kohta kogutud andmete juurdepääsu.¹⁹ Samuti on nimetatud artikli kohaselt isikul õigus ebaõige informatsioon ümber lükata.

See puudutab ka isikute õigust nõuda otsingumootoritelt enda kohta käivate andmete otsingumootorist eemaldamist, eeldusel, et see informatsioon, milleni otsingumootori kui haldaja²⁰ abil jõutakse, osutub kas mittekohaseks, valeks, aegunuks või vastab mõnele muule andmekaitsealastes seadustes sätestatud eeldusele eemaldamiseks. Luues ühele poolele teatud õigused andmete kustutamise või eemaldamise nõudmiseks loob aga “õigus olla unustatud” printsiip teisele poolele ehk andmete töötlejatele piiranguid isikuid puudutava informatsiooni töötlemisel ja info edastamisel, kuid samas ka otsustamisel ja kaalumisel, kas taotluse esitanud isiku subjektiivne õigus andmete eemaldamisele on õigustatud või mitte.

“Õigus olla unustatud” põhimõtte eesmärk on kaitsta privaatsust, millega omakorda seonduvad ka isiku au ja väärikus. Au ja väärikus tähendavad aga isiku subjektiivset hinnangut tema enda kohta ja ka teiste inimeste arvamust isiku kohta, mis on seotud sotsiaalse ettekujutusega inimesest, mille alusel kujuneb tema maine.²¹

“Õigus olla unustatud” on küll tuletatav ülalmainitud õigusaktide kaudu, ent oma sügavama ja printsiipiaalsema sisu on see saanud eelkõige Euroopa Liidu kohtupraktika kaudu. “Õigus olla unustatud” temaatika tõlgenduse põhjapanevaid järeldusi ja pretsedendiainest võiks markeerida

¹⁹ EIKo 9248/81, Leander vs. Rootsi, § 59.

²⁰ Käesolevas töös kasutatakse sünonüümidega läbivalt termineid nii otsingumootori haldaja kui ka otsingumootori pidaja.

²¹ Madise, Ü jt., Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Põhiseaduse kommentaarid. Tallinn: Juura 2012. Kätesaadav arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&pt=&p=26#c24> (27.10.2019).

aastaga 2014, mil Euroopa Kohus otsustas reeglistada otsingumootorite kasutamise ning sellega seonduvad õigused ja kohustused, mis puudutavad teatud isikute õigust lasta oma andmed otsingumootorist eemaldada.

Kõnealuse valdkonna erialakirjanduses eristatakse oluliste kohtulahendite osas perioodi enne aastat 2014, mil Euroopa Kohtu suurkodade kuulsaimateks lahenditeks on näiteks *Digital Rights Ireland Ltd (C-293/12) vs Minister for Communications, Marine and Natural Resources* ja *Kärntner Landesregierung (C594/12)*.²² Need lahendid puudutasid eelkõige isikuandmete säilitamist elektroonilise sideteenusena ja säilitamisega seotud tähtaegasid. Teiseks etapiks saab pidada perioodi pärast aastat 2014, mil antud valdkonnas rajas teed *Google Spain SL ja Google Inc. versus Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González (C-131/12)* kaasus.

1.2. Otsingumootorite töö põhimõtte ja “õigus olla unustatud” kontseptsiooni tähendus otsingumootori puhul

1.2.1. Otsingumootori olemus ja liigid

Internetikeskkonna võimalused ja infotehnoloogilised arendused on muutnud suuresti ka ettevõtlustegevust, lisades mitmeid uusi teenuseid ettevõtlusmaailma, aga ka loonud vahendeid ja tugiprogramme ettevõtetele oma ettevõtlusalases tegevuses. Internetist on saanud ka väga laialdaselt kasutatav turundusvahend ja kaubandusplatvorm. Internetiturundus on üha laiemat turuosa hõlmav keskkond, seda peamiselt põhjusel, et suur osa kasutajatest on internetiga igapäevaselt kokkupuutes ning internet kaudu on võimalik turundust sihtgrupi- ja isikupõhiselt sihtida. Sama eesmärki kannab ka otsingumootor, mille üheks funktsiooniks on pakkuda teavet ja selle kõrval äritegevusena ka reklaami.

Sadade miljonite kasutajate potentsiaal kokku puutuda olemasolevate miljardite veebilehtedega on tohutu võimalus. Seda kokkupuudet võimaldavad otsingumootorid, kes informatsiooni otsivate inimeste ja veebilehtede omanike võimalikud huvid kokku viivad. Otsingumootorid aitavad süstematiseerida informatsiooni ning aitavad jõuda laiaulatusliku otsingu korral

²² EKo C-293/12 ja C-594/12, *Digital Rights Ireland Ltd versus Minister for Communications, Marine and Natural Resources jt ja Kärntner Landesregierung jt*, ECLI:EU:C:2014:238.

kasutaja ootustele vastava informatsioonini.²³ Üks suurimaid teenust osutavaid otsingumootoreid on nagu ka eelnevalt mainitud Google. Google käivitas 2000. aastal tol ajal revolutsioonilise AdWords reklaamiplatvormi, millest alates on tasuline reklaam otsingumootorites plahvatuslikult kasvanud.²⁴

Otsingumootori küsimus käesoleva töö kontekstis on oluline mitmeski aspektis. Esiteks on oluline küsimus, kas andmete indekseerimine ja info vahendamine on üldse käsiteldav andmete töötlemisena. Teiseks on oluline tõlgenduslik küsimus, kas otsingumootorit saab käsitleda vastutava töötlejana ning kas talle kohalduvad samamoodi andmete töötlemist puudutavad sätted. Kolmandaks on küsimus territoriaalses aspektis ehk küsimus selles, et kui serverid asuvad või otsingumootorit haldav ettevõtte on registreeritud väljaspool Euroopa Liitu, siis kas Euroopa klientuur on piisav õigustus kohaldamaks üldmääruse sätteid isikuandmete töötlemise kaitsel. Kitsamas mõttes on küsimus selles, kas “õigus olla unustatud” kohaldub ka otsingumootorite haldajate tegevuse osas ning kas sellisel juhul kehtivad ka otsingumootorile info eemaldamisaotlusel samasugune protseduur nagu näevad ette andmekaitse üldmääruse sätted.

Arvestades internetikasutuse laialdasust ning wifi kättesaadavust tundub elementaarsete tehniliste asjaolude esiletoomine nagu otsingumootori olemus, otsingumootori töömehhanism ja muud tehnilised näitajad triviaalsena, ent tuleb arvestada, et mitte alati pole see nii iseenesestmõistetav ja loomulik olnud. 1995nda aasta andmekaitse direktiiv suutis vaevalt ette näha infotehnoloogia niivõrd intensiivset ja massilist arengut ja sellega kaasnevat probleeme isikute põhiõigustele. Sestap eeldab mõningast selgitust ka otsingumootorite kasutamise tehniline pool ning Euroopa Kohtu tõlgendused olemasolevate õigusaktide osas muutunud maailmas.

Otsimootorid ehk otsingumootorid on internetipõhised tarkvara programmid või skriptid, mis aitavad otsida otsingusõnadele vasteid.²⁵ Esimese otsingumootori ajalugu ulatub 1990ndatesse aastatesse, mil loodi läbi FTP serverite kasutatav failijagamisprogramm “Archie”. Pärast seda on tehtud palju katseid luua läbi interneti erinevaid otsingumootoreid, millel on läbi ajalooliselt

²³ Adams, R. L., What is online marketing? Forbes, 27.04.2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.forbes.com/sites/robertadams/2017/04/27/what-is-online-marketing-the-definitiveguide-to-internet-visibility/#12bdcdc1377f> (12.12.2019).

²⁴ Moran, M., Search engine marketing, Inc. Driving search traffic to your companies web site. Chicago: IBM Press 2009.

²⁵ Eenmaa, I., Mis asi on otsingumootor. 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://veebihai.ee/mis-asi-tapsemalt-otsingumootor/> (08.02.2020).

olnud väga erinev kasutajaskond ja mõjuulatus. Esimene tekstil põhinev otsingumootor kandis Veronica nime. Tuntumatest võiks esile tuua AltaVista, Look Smart, Lycos ja Excite. Need on aga oma tähtsuse minetanud üleilmse mõjuga hiigelgigant Google'i ees. Piirkonniti võib olla ka erinevusi, nii on näiteks Venemaal turuliidriks Yandex ning Hiinas, kes üldse kipub piirama kübermaailma piiriülest mõju oma riigis, Baidu. Populaarsete otsingumootorite hulka kuuluvad ka AOL, Ask.com, Bing ja Yahoo,²⁶ kuid oma mastaabilt ei jõua nad Google'ile ligilähedalegi. On igati loogiline, et infotehnoloogiline revolutsioon on toonud kaasa uusi probleeme ka põhiõiguste osas ning samas on avaldunud ka piire mittetundvas internetimaailmas.

On oluline märkida, et otsingumootor põhimõtteliselt ei loo uut iseseisvat sisu, vaid oma lihtsamal kujul kõigest viitab juba olemasolevale, kolmandate isikute poolt internetis kättesaadavaks tehtud sisule.²⁷ Otsingumootorid viivad hüperlingi kaudu otsingusõnu sisaldavale veebilehele. Sisu esitamise protsess eeldab varem töödeldud andmeid ning otsingumootor vaid kuvab kokku kogutud märksõnu sisaldavaid artikleid, andmebaase, teavikuid ja veebilehti.

Otsingumootor ei esita andmeid ja teavet täiesti suvaliselt, vaid valib selle juba varasemalt oma andmebaasidesse kopeeritud, analüüsitud ja indekseeritud andmemassi hulgast. Isikuandmeid võib see andmemassiiv sisaldada juhul kui isiku valitud märksõnad mõne allika veebileheni viivad, mis juba eelnevalt isikuandmeid on sisaldanud.

Seda infot saab aga pidada teenuseosutaja valduses olevaks, sest interneti otsingumootorid sisaldavad juba eelvaateinfot, mille saab välja võtta otsingumootoriteenuste osutaja vahenditest, mitte aga kohe algselt veebisaidilt.²⁸

Otsingumootoritel on võimalus infot pakkuda valikuliselt. Et tegemist on äriettevõttega, kelle peamiseks eesmärgiks on tulu teenimine, on ka otsingumootorite põhississetulek mootori kasutamisel reklaami pakkumine.

Kommertsaspekt otsingumootorite toimimise juures omab tähtsust kahest aspektist: esiteks on tegemist ettevõtlusvabadust realiseeriva tegevusega, mis kuulub põhiõiguste valdkonda ning põhiõiguste riive kontrollimisel tõusetub küsimus ka majandushuvidest esitada ja talletada

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ EK C-131/12, *Google Spain SL ja Google Inc. versus Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2013:424, kohtujurist N. Jääskinen ettepanek, p 33.

²⁸ *Ibidem*, p 34-35.

informatsiooni, mille järele on nõudlus. See määrab suuresti ka reklaami ostvate juriidiliste isikute huvid, mis omakorda mõjutab otsingumootorite käivet ja kasumeid. Teiseks on see oluline otsingumootori haldaja valikutes ja võimalustes esitada teatud informatsiooni otsingulehel ülevalpool ja olulisemana, mistõttu on võimalik mitmekordistada teatud veebilehtedeni jõudmist ning see võib eelkõige mõjutada isikuid, kelle subjektiivsed õigused on esitatuga seotud.

Et otsingumootorite abil reklaamipakkumise või reklaami vahendamisega äri teha, kasutavad otsingumootorid optimeerimise võtet, mille abil saab tõsta otsingutulemuste kuvamisel reklaami ostnud ettevõtted ettepoole. Selleks väljastab otsingumootor igale otsingule kaks erinevat otsingutulemuste hulka, millest esimesed on orgaanilised ehk loomulikud tulemid ning teised on makstud otsingu tulemused, mida turundajad soovivad otsingu kasutajatele kuvada. Selline teguviis on vajalik eelkõige selleks, et ettepoole tõstetud informatsioon oleks kasutajale märgatavam ja esmasena kasutatav ning selline kõrgemal positsioonil asuv teave garanteerib veebilehe omaniku jaoks vajaliku liikluse tema leheküljel ning seega ka kasutajate võimaliku suurema huvi või isegi ostusoovi tema toodete või pakutava vastu.²⁹

1.2.2. Otsingumootorite töömehhanism

Otsingumootorid toimivad läbi vastete loomise, mille tingivad otsingumootorisse sisestatud päringud inimeste poolt. Õige sihini jõudmiseks on võimalik internetis sisestada, kas kohe õige veebiaadress või leida see ebapiisava mälu korral otsingumootorisse märksõna või märksõnadena. Uuringute kohaselt on teada, et üha enam internetikasutajaid kasutab just viimast võimalust ning kasutab teatud kindlate veebilehtedeni jõudmiseks otsingumootorite abi.³⁰

Eraldiseisvat sisu selles protsessis ei teki, vaid otsingumootori haldaja kõigest vahendab lehekülgi, mis otsitava informatsiooniga otsesemalt või kaudsemalt seonduvad. Seega teenusepakkuja loob kõigest viited sobivatele allikatele. Seega ei selekteeri ega kontrolli teenusepakkuja vahendatavat sisu ega ka erista otsitavat muust seonduvast või märksõnu ümbritsevast informatsioonist. Esile tuuakse kõik allikad, mis märksõnadega seonduvad ning

²⁹ Blachman, N., How Google Works. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.googleguide.com/google_works.html (03.03.2020).

³⁰ B. Shih, C. Chen, Z. Chen. An Empirical Study of an Internet Marketing Strategy for Search Engine Optimization. Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries, 2013.

otsingumootori vahendusel ei määrata ka info asjakohasust, korrektsust, kronoloogilist esitatust ega allikatäpsust või infodetailsust.

Otsingumootorite peamine idee on informatsiooni säilitamine ja info kättesaadavaks tegemine. Just otsingumootorite kaudu jõuame me informatsioonini, mida internet peidab. Kasutades märksõnu, mille kohta meil huvi on, aitavad otsingumootorid õiged sõnad, terminid ja ka kontseptsioonid või lähedased mõisted ära tunda ning juhatavad meid otsitava infoni.³¹

Otsingumootorite põhiülesanne on salvestada informatsioon oma serveritesse, kuna see tagab kasutajate kiire ja tõhusa ligipääsu uuritavale või huvitatule. Et aga informatsiooni oma serveritesse salvestada, peavad otsingumootorid kõigepealt vajaliku infoni jõudma ning selleks kasutatakse otsiroboteid, kes veebist infot koguvad. Otsirobotid liiguvad ühelt lehelt teisele linkide ja hüperlinkide kaudu ning kogutud teave edastatakse otsingumootorile salvestamiseks.³² Neid teatud algoritmil põhinevaid moodustisi nimetatakse ka tarkvaraämblikeks, aga ka veebiroomajateks ja veebiämblikeks, kes lisaks veebilehelt veebilehele hiilimisele ning metaandmete salvestamisele ka kogu muu sisu kopeerivad ja võimaldavad infootsijal salvestatud otsingumootori andmebaasi kaudu vajaliku teabeni jõuda.

Kõik külastatavad lehed, mida mitmekümnete miljardite hulgast kasutatakse, indekseeritakse ja salvestatakse suuremasse andmebaasi, millele hiljem on võimalik huvi korral kiiresti ligi pääseda.³³

Otsingumootor salvestab veebilehtede sisu oma serverites. Kasutajasõbralikumate otsingutulemuste pakkumiseks kuvavad interneti otsingumootorid algsele veebisaidile viitava lingi juures sageli lisisu. Selleks võivad olla väljavõtted tekstist, audiovisuaalne sisu või isegi allika veebilehe pilt. Selle eelvaateinfo saab mitte kohe algselt veebisaidilt, vaid vähemalt osaliselt saab selle välja võtta interneti otsingumootoriteenuse osutaja vahenditest. See tähendab, et niiviisi kuvatav info on tegelikult teenuseosutaja valduses.³⁴

Otsingumootorid katalogiseerivad internetti selleks, et aidata otsingu teostajal leida üles vajalik informatsioon. Algoritm, mille järgi otsingumootor toimib, on teada enamasti vaid

³¹ *Ibidem.*

³² Eenmaa, I. Viidatud töö.

³³ Kuidas otsingumootorid töötavad? Kättesaadav arvutivõrgus: <https://internetiturundus.eu/kuidas-otsingumootorid-tootavad/> (22.01.2020).

³⁴ EKO C-131/12. Kohtujurist N. Jääskineni ettepanek, p 34.

otsingumootori omanikele, seega ei ole algoritm laiemale rühmale teada. Küll aga saab otsingumootori toimemehhanismi kirjeldada nelja osa kaudu: “roomamine”, indekseerimine, järjestamine ja vaste esitamine.³⁵

Indekseerimine on selline protsess, kus tehakse kindlaks läbi roomatud veebilehtede sõnad ja väljendid, mis veebilehte kirjeldavad ja sellega seonduvad. Andmeid hoitakse andmebaasides ning neid kasutatakse hilisemates päringutes. Indeks võimaldab teha päringule vaste leidmise kiiremaks.³⁶ On teada, et otsingumootorid indekseerivad tänapäeval sadu miljoneid lehekülgi ning vastavad kümnetele miljonitele päringutele päevas,³⁷ mis tähendab seda, et infohulk on kolossaalne ning seega satub valikusse suure tõenäosusega kõik, kaasa arvatud see informatsioon, mis on kas juba aegunud, vigane, kallutatud või teatud isikuid riivav, teotav ning isegi alavääriv.

Järjestamise osas kasutavad erinevad otsingumootorid samuti erinevaid algoritme, kasutades neid otsitava osatähtsuse arvutamiseks. Selles protsessis võetakse enamasti arvesse erinevaid parameetreid ja erineva osakaaluga tüüpfaktoreid, sealhulgas märksõna tiheduse esinemist ja linkide arvukust. Seetõttu võivad otsingumootorid anda üsna erinevaid tulemusi otsitava märksõna kohta.³⁸

Viimaseks etapiks otsingumootori tööprotsessis on tulemuste väljundamine, mis tähendab indekseeritud info väljutamist kasutaja brauseriaknasse ning need on tulemused, mida tavakasutaja näeb.

1.3. Otsingumootori pidaja kui isikuandmete vastutav töötleja

Üldmääruse artikli 4 kohaselt on “vastutav töötleja” füüsiline või juriidiline isik, avaliku sektori asutus, amet või muu organ, kes üksi või koos teistega määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid; kui sellise töötlemise eesmärgid ja vahendid on kindlaks määratud liidu või liikmesriigi õigusega, võib vastutava töötleja või tema määramise konkreetsed kriteeriumid sätestada liidu või liikmesriigi õiguses.

³⁵ Moran, M. Viidatud töö.

³⁶ Blachman, N. Viidatud töö.

³⁷ Franklin, C. How Search Engines Work. Lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.howstuffworks.com/internet/basics/search-engine.htm> (22.01.2020).

³⁸ Ledford, J., SEO Search Engine Optimization Bible. 2nd edition. Wiley Publishing 2009, lk 27.

Antud töö kontekstis on küsimus selles, kas ja kuidas kohaldub vastutava töötaja määratlusse rahvusvahelise ettevõtte otsingumootori töötaja. Küsimus seisneb eelkõige selles, kas interneti otsingumootori teenuse osutaja on samal ajal ka isikuandmete töötaja ning kui jah, siis millised seadusest tulenevad vastutuse alused niisugust olukorda reguleerivad.

Vastutava töötaja määratlemisel on abi pakkunud ka Euroopa Kohtu lahendid. Varasem kohtupraktika pakkus andmekaitse direktiivist tuleneva määratluse analüüsi, kus kohtukaasuses Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez jõudis kohus arvamusele, et otsingumootori tegevust, mis seisneb kolmandate isikute poolt internetis avaldatud või sinna lisatud teabe leidmises, automaatses indekseerimises, ajutises säilitamises ja lõpuks internetikasutajatele kättesaadavaks tegemises teatavas eelistusjärjekorras, tuleb pidada “isikuandmete töötlemiseks” direktiivi 95/46/EC artikli 2 punkti b tähenduses, kui see teave sisaldab isikuandmeid. Otsingumootori haldajat tuleb pidada isikuandmete “vastutavaks” töötlejaks andmekaitse direktiivi mõttes.³⁹

Laialdaselt tuntud lahendi C-131/12 raames tõlgendas Euroopa Liidu kohus andmekaitse direktiivi ning leidis, et Google peab andmesubjekti nõudel kustutama lingid tema kohta käivale isiklikule informatsioonile ligipääsemiseks läbi otsingumootorite süsteemi.⁴⁰

Kõnealust kaasust puudutav probleem sai alguse 1998ndast aastast, mil üsna suure tiraažiga Hispaania ajaleht “La Vanguardia” avaldas trükimeedias kaks teadaannet Mario Costeja González arestitud kinnisvara enampakkumise kohta, kuna viimasel esines tol ajal sotsiaalkindlustusest tulenev võlgnevus. Peamine probleem seisnes aga selles, et sama mediaväljaanne tegi mõned aastad hiljem kättesaadavaks ka samasisulise elektroonilise versiooni ning seda ka vanemate väljaannete kohta. Kuna Gonzálezega seotud enampakkumise kuulutus oli juba aastaid tagasi menetluse lõpetamisega muutunud irrelevantseks, tugineski menetluspool argumendile, et nimetatud info ei ole enam relevantne ega oma käesoleval hetkel ka tähtsust. Siiski keeldus ajalehe väljaandja info kustutamisest, viidates autoriteedile ehk töö- ja sotsiaalministeeriumi toonastele korraldustele. Seepeale pöördus González Google'i Hispaania kontori poole, paludes otsingumootorite kaudu tema nime sisestamisel jõutud enampakkumise info oma andmebaasidest kustutada.

³⁹ EKo C-131/12, p 41.

⁴⁰ EKo C-131/12, p 98.

2009. aastal võttis andmesubjekt ühendust ajalehe kirjastajaga, paludes juba aastaid tagasi lõpetatud arestimenetluse info eemaldada, kuna see teave ei oma käesoleval hetkel enam tähtsust, ent kirjastaja väitis, et andmed avaldati töö- ja sotsiaalministeeriumi korraldusel ning andmete kustutamine ei ole seetõttu õigustatud. 2010. aastal pöördus andmesubjekt sama kaebusega Google Spain poole sooviga, et tema nime sisestamisel otsingumootoris ei kuvataks väljaannet, kus seisab informatsioon isiku arestimismenetluse kohta.

Tekkis probleem adressaatidega ning Google´i Hispaania haru leidis, et kuna otsingumootori teenust osutab mitte Google Spain, vaid Google Inc., siis tuleks Gonzálezel pöörduda oma nõudega hoopis Ameerika Ühendriikide California osariigis asuva kontori poole ning esitada taotlus äriühingule Google Inc. Kuna aga ka Google Inc. poole pöördumine ei toonud kaasa soovitud tagajärgi, otsustas González pöörduda 2010. aastal Hispaania andmekaitseameti AEPD poole. González esitades ajalehele taotluse, milles palus kas teha järelevalveametil ettekirjutus tema kohta käiva teabe eemaldamiseks seoses kunagi varem avaldatud teabe Gonzáleze võlgade kohta või muuta tema isikuandmed anonüümseks. Samas kaebuses nõudis González ka Google Hispaania harul või Google Inc äriühingul läbi Hispaania andmekaitseameti reguleeriva ettekirjutuse kustutama või peitma tema andmeid, et läbi otsingumootoris tema nime sisestamisel aegunud infoni ei jõutaks.⁴¹

Hispaania andmekaitseameti direktor rahuldab 30. juulil 2010 Gonzáleze kaebuse ning kohustas Google Spain ja Google Inc. võtma kasutusele vajalikud meetmed, eemaldamaks vaidlusalused andmed otsinguindeksist ning muuta edasine juurdepääs nendele andmetele võimatuks. Samas otsuses jättis AEPD aga kirjastaja kohta esitatud kaebuse rahuldamata, kuna andmete avaldamine ajakirjanduses on seaduslikult õigustatud.⁴²

AEPD esitatud kaebuses leidis kohus esmalt, et Vanguardia on teabe seaduslikult avaldanud, kuna vaidlusaluse teemaga seotud teabe avaldamine leidis aset Hispaania töö- ja sotsiaalministeeriumi korraldamisel enampakkumise efektiivse ja seaduspärase läbiviimise hõlbustamiseks. Teisalt aga käsitles AEPD andmekaitset käsitlevate õigusaktide kehtivust otsingumootoritele, leides, et otsingumootorite puhul on tegemist vastutavate töötlejatega ning seetõttu ka AEPD rahuldab Gonzáleze kaebuse Google´i vastu. Hispaania andmekaitseamet leidis, et antud kaasuse puhul on tegemist isiku põhiõiguste riivega isiku põhiõiguste kaitsele ning palus Google´il vaidlusalused andmed eemaldada ning piirata neile juurdepääs.

⁴¹ EKo C-131/12. Kohtujurist N. Jääskineni ettepanek, p 21.

⁴² *Ibidem*, p 22.

Google Hispaania haru ja Google Inc. pöördusid AEPD otsuse tühistamise taotlusega kahe apellatsioonikaebusega eelotsusetaotluse esitanud kohtusse. Google Spain ja Google Inc. ei olnud aga nõus AEPD seisukohaga seoses otsingumootorite käsitlemisena vastutavate töötajadena ning Google esitas vastuväite, rõhutades, et otsingumootorid vaid töötlevad internetist leiduvat informatsiooni ega diskrimineeri, loo ega erista olemasolevat infot isikupõhisest informatsioonist. Samuti oli Google seisukohal, et isegi kui otsingumootoreid pidada andmetöötlejaks, ei tohiks neid pidada vastutavateks töötlejateks, sest teenusevahendajadena puudub otsingumootorite haldajatel õigus ja ka kontroll andmete sisu üle.

Seda küsimust pidi hakkama lahkama Audencia Nacional, kes sai Google Spain ja Google Inc'ilt vastava kaebuse. Audencia Nacional tugines aga andmekaitse direktiivi kaasaegse tõlgendamise vajalikkusele seoses tehnoloogia arengu ja muutumisega ning Audencia Nacional esitas seepeale Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse küsimuse sisuliseks lahendamiseks.⁴³

Eelotsusetaotluse esitas Hispaania kõrgeima astme kohus Audencia Nacional, püstitades küsimused Euroopa Liidu teisese õiguse tõlgendamise kohta seonduvalt toona kehtinud andmekaitse direktiiviga. Muuhulgas soovis Audencia Nacional saada vastust “õigus olla unustatud” küsimusele seonduvana otsingumootoritega. Kohus pidi tõlgendama, kas andmesubjektid saavad taotleda mõningate või kõikide neid puudutavate otsingutulemuste kättesaadavuse piiramist.⁴⁴

Instituut püstitas kaasusega seonduvalt kolm põhimõttelist küsimust, millele Euroopa Kohus ka vastas. Esiteks püstitati küsimus, kas ja kuidas kohaldub andmekaitse direktiivi artikkel 4 lõige 1 punkt a otsingumootori haldajate tegevusele, kui otsingumootorit omav ettevõtte asutab liikmesriigis filiaali või tegemist on liikmesriigis registreeritud tütarettevõttega, mille eesmärgiks ei ole andmete indekseerimine või säilitamine. Vastavalt nimetatud artiklile 4 kohaldatakse vastutava töötleja tegevuse raames isikuandmete töötlemisel siseriiklikke norme, ent kui vastutav töötleja on registreeritud mitmes liikmesriigis, kuidas siis tagada kohalike regulatsioonide järgmise kohustuslikkus. Euroopa Kohus jõudis analüüsi käigus tulemuseni, et vaatamata sellele, et teenusepakkuja serverid asuvad väljaspool Euroopa Liitu, tuleb siiski kohaldada EL regulatsioone EL-is asutatud filiaalile või tütarettevõttele. Seda eelkõige põhjusel, et isikuandmete töötlemine leiab aset liikmesriigi territooriumil ning vastutava

⁴³ EKo C-131/12, p-id 16-18.

⁴⁴ *Ibidem*, p-id 16-18.

töötleva tegevuse raames ning, et Euroopa Liidu territooriumile loodud tütarettevõtte või filiaali tegevuse eesmärgiks on tagada otsingumootoritega seonduvalt reklaampinna müük ja turustamine, mille tegevus ja eesmärk on suunatud liikmesmaade elanikele, siis peaks kohalduma Euroopa Liidu seadused ja regulatsioonid.⁴⁵ Euroopa Kohtu hinnangul ei ole serveri asukoht määrav, kui teenuseid osutatakse Euroopa Liidu kodanikele. Kohus leidis, et „[...] isikuandmete töötlemine toimub liikmesriigi territooriumil paikneva vastutava töötleva asutuse tegevuse raames, kui otsingumootori haldaja asutab liikmesriigis filiaali või tütarettevõtja, mille eesmärk on tagada otsingumootori reklaampinna turustamine ja müük ja mille tegevus on suunatud selle liikmesriigi elanikele.”⁴⁶

Teiseks püstitas Audencia Nacional küsimuse, et kas otsingumootorite tegevust saab tõlgendada direktiivi 95/46/EÜ artikkel 2 punkti b osas isikuandmete töötlemiseks ning, kas otsingumootori haldajat saab sel juhul pidada vastutavaks töötlejaks. Euroopa Kohus oli seisukohal, et otsingumootorite teenusepakkujate näol on tegemist vastutavate töötlejatega andmekaitse direktiivi artikkel 2 punkti b mõttes, sõltumata sellest, et ettevõtte põhitegevuseks on reklaami müümine. Seda põhjusel, et otsingumootor tuvastab, indekseerib automaatselt, säilitab isikuandmeid sisaldavat informatsiooni ning teeb selle kasutajale kättesaadavaks.⁴⁷ Primaarne on nende tegevuse eesmärk ja regionaalsus seoses liikmesmaade elanikele suunatud teenustega ning Google Inc. asutatud filiaal Google Spain tegeleb direktiivis sätestatu kohaselt andmete töötlemisega.

Sellist seisukohta toetab ka kohtujurist Jääskineni argumentatsioon, et vastutavaks töötlejaks saab pidada niisugust isikuandmete töötlejat, kes on teadlik, milliseid isikuandmeid ja miks ta töötleb.⁴⁸

Kolmandaks püstitatud küsimuseks oli andmekaitse direktiivi artikkel 12 punkt b ja artikkel 14 esimese lõigu punkt a kohaldatavus otsingumootoritele, mis annaks andmesubjektile õiguse nõuda viimaselt enda kohta käivate andmete kõrvaldamist.

Andmekaitse direktiivi 14 punkt b kohaselt on andmesubjektil õigus saada teavet enne, kui tema kohta käivad andmed esimest korda kolmandatele isikutele kättesaadavaks tehakse või kasutatakse andmesubjekti nimel otseturundamiseks. Andmesubjektil on õigus avaldada

⁴⁵ EKo C-131/12, p 60.

⁴⁶ *Ibidem*, p 60.

⁴⁷ *Ibidem*, p 41.

⁴⁸ EKo C-131/12. Kohtujurist N. Jääskineni ettepanek, p 2.

vastuväiteid sellise andmete avaldamise ja kasutamise osas ning samuti isikut puudutavate andmete töötlemise osas kui tegemist on otseturundamisega.

Selle küsimuse juures jõudis Euroopa Kohus seisukohani, et artikkel 12 punkt b ja artikli 14 esimese lõigu punktis a sätestatud andmesubjekti õigused tuleb ka otsingumootori haldaja poolt tagada, eemaldades tulemused, mis sisaldavad andmesubjektide kohta andmeid ning viitavad veebilehtedele, mis muudab need andmed ligipääsetavaks. Kohtu hinnangul ei mängi rolli, et algsetel veebilehtedel olev teave andmesubjektide kohta on seaduslik.⁴⁹ Samas leidis kohus, et kui veebilehtedel olev teave ei ole enam relevantne või osutub otsingumootori haldaja tööülesannete töötlemisel ebaoluliseks või ülemääraseks, tuleb niisugune informatsioon ja viited algsetele veebilehtedele eemaldada.⁵⁰

Kõnealune menetlus puudutas andmekaitse direktiivi nr 95/46 tõlgendust. 1990. aastal direktiivi vastuvõtmise ettepaneku ajal ei olnud otsingumootorite osatähtsust ja rolli ette aimata. Pärast direktiivi vastuvõtmist on ELTL artiklisse 16 ja harta artiklisse 8 lisatud isikuandmete kaitset puudutav säte. 2012. aastal tegi komisjon ettepaneku võtta vastu andmekaitse üldmäärus.

Seega teemat kokku võttes ja tuginedes Euroopa Kohtu lahendile ning ka edaspidistele seisukohtadele ja lahenditele võib järeldada, et otsingumootorite haldajad või teenusepakkujad ei ole privilegieritud seisundis seoses andmesubjekti õigustega nende kohta käivate andmete töötlemisel, sealhulgas nende kustutamisel või eemaldamisel otsingumootorite poolt.

Euroopa Kohtu pretsedenti loov otsus seisneb eelkõige selles, et kohtu hinnangul võib edaspidi pöörduda andmete kustutamise osas otse otsingumootori haldaja poole ja mitte eraldi veebilehe haldaja poole. Seda loomulikult eeldusel, et täidetud on vajalikud tingimused andmete kustutamist taotlema nagu nüüdseks GDPR artikkel 17 ette näeb.

⁴⁹ EKo C-131/12, p 88.

⁵⁰ *Ibidem*, p 94.

Euroopa Kohtu 2019. aasta lahendis C-136/17 2019 on kohtujurist välja toonud vastutava töötlejana “füüsilise või juriidilise isiku, riigiasutuse, esindused või mõni muu organi, kes määrab üksi või koos teistega kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid; kui töötlemise eesmärgid ja vahendid on kindlaks määratud siseriiklike või ühenduse õigusnormidega, võib vastutava töötleja või tema ametisse määramise sätestada siseriiklikus või ühenduse õiguses”.⁵¹

Eesti seadusandlus lähtub üldmääruses sätestatust. Et määrused on Euroopa Liidus otsekohalduvad, pidi ka Eesti oma andmekaitset puudutava seadusandluse kooskõlla viima. Isikuandmete vastutava töötlejana on Eestis määratletud niisugust ettevõtet või asutust, kes määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Eristada saab ka volitatud töötlejat, kes vastutava töötleja nimel ja ülesandeid kõnealuseid andmeid töötleb. Vastuvõtja on aga isik või asutus, kellele isikuandmeid avaldatakse. Isikuandmete kaitse seadus⁵² (IKS) reguleerib 4ndas jaos §-des 29-32 vastutava ja volitatud töötleja kohustused. IKS § 29 lg 1 paneb vastutavale ja volitatud töötajale peale kohustuse lisaks asjakohaste tehniliste ja korralduslike meetmete kasutamisele vajaduse korral tõendama ka nende seaduses sätestatud nõuete täitmise. Samas paragrahvis määratakse ka vastutava ja volitatud töötleja tööjaotus, ülesanded ja vastutus, kusjuures vastutav töötleja peaks olema veendunud volitatava töötleja motivatsioonis, kompetentsuses ja kohusetundlikkuses tagada andmesubjekti õiguste kaitse. Seega on seadus esitanud vastutavale töötlejale kõrgendatud nõuded ja tähelepanu oma volituste edasiandmisel, et isiku ehk andmesubjekti põhiõigused oleksid kindlasti kaitstud. Tulenevalt Euroopa Kohtu tõlgendusest käsitleda otsingumootori pidajat isikuandmete vastutava töötlejana ja arvestades, et IKS on üldmääruse rakendusseaduseks võib eeldada, et sama järeldus kehtib ka IKS 4ndas jaos sätestatu osas otsingumootoritele kohaldamise kohta.

IKS § 29 lg 4 karmistab omakorda volitatud töötleja õigusi kaasata isikuandmete töötlemisse teisi volitatud töötlejaid, mida saab teha üksnes seaduse alusel antud õigusaktiga või vastutava töötleja kirjalikul loal ja tingimusel, et ei ületata volitatud töötlejale antud volituste ulatust. Sama paragrahvi lg 5 määrab ka volitava töötaja vastutuse, kes talle antud piire ületades muutub vastutavaks sarnaselt vastutava töötlejaga. Vastutava töötleja vastutusalasse kuulub igasuguse isikuandmete töötlemise puhul, mis viiakse läbi vastutava isiku poolt või tema volitusel. See

⁵¹ EKo C-136/17, *GC jt versus Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, *ECLI:EU:C:2019:773*, p 62.

⁵² Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 06.01.2016, 10.

tähendab muuhulgas ka andmete töötlemise õiglast ja õiguspärast käsitlemist ja andmesubjekti väljendatud nõusolekut eeldusel, et erandid ei kohaldu.⁵³

Kui andmesubjekt esitab enda kohta käivate andmete osas kustutamise- või eemaldamistaotluse vastavale väljaandele ning väljaanne taotlust ei rahulda, on andmesubjektil õigus pöörduda järelevalveasutuse poole, kes hakkab probleemi menetlema vastavalt riiklikule seadusandlusele. Andmekaitse üldmäärus sätestab andmekaitse põhiolemuse sätted, kus on teatud osas jäetud liikmesriikidele õigus nüansse ise sisustada, näiteks ajakirjandusvabaduse sisustamise osas. Siiski kohalduvad andmekaitse üldmääruse sätted otse ning otsingumootoritele esitatavad nõuded lähtuvad eelkõige üldmäärusest, ent arvesse tuleb võtta ka asukohariigi sätteid.

Et otsingumootori tegevust saab pidada isikuandmete töötlemiseks, on kohtukaasuses Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez Euroopa Kohus oma hinnangu andnud. Ehkki kohus analüüsis toona andmekaitse direktiivi, on tõlgendus ülekantav ka andmekaitse üldmäärusele. Kuna internetilehekülgede indekseerimise käigus otsingumootori haldaja kogub, salvestab ja korrastab andmeid, muutes need kättesaadavaks kasutajatele, siis tegemist on isikuandmete töötlejatega andmekaitse direktiivi artikkel 2 punkti b tähenduses,⁵⁴ seega ei ole enam küsimust selles, kas otsingumootori pidaja vastutab andmekaitsealaste reeglite järgimise eest, vaid küsimus on selles, mil määral ja mis ulatuses ning millistele vastuväidetele võiks otsingumootori pidaja andmekaitse üldmääruse kohaselt tugineda.

Samas lahendis leidis kohus, et otsingumootori haldaja puhul on tegemist ka vastutava töötlejaga, kuna otsingumootori tegevuse eesmärgid ja vahendid ning oma tegevuse raames toimuva isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid määrab kindlaks otsingumootori haldaja, siis on tegemist vastutava töötlejaga.⁵⁵ Seega oli Euroopa Kohtu Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez otsus murranguline, kuna varem otsingumootorite haldajaid vastutavateks isikuandmete töötlejateks ei kvalifitseeritud. See otsus andis võimaluse pöörduda riivatud või puudutatud isikutel enda õiguste kaitseks otse otsingumootorite haldajate poole, esitamaks taotlus enda kohta käivate riivavate andmete kustutamiseks või eemaldamiseks.

⁵³ Keller, P. *European and International Media Law: Liberal Democracy, Trade and the New Media*, 2011, p 338.

⁵⁴ EKo C-131/12, p 28.

⁵⁵ *Ibidem*, p 29.

Euroopa Kohtu tõlgendus otsingumootorite käsitlemisel vastutava töötlejana tähendab ühtlasi seda, et ka otsingumootoritele kehtib andmekaitse üldmääruse artikkel 17, mis tähendab, et teatud tingimuste täidetuse korral peab otsingumootor isiku taotlusel tema kohta käivad andmed kustutama.

1.4. Otsingumootori pidaja isikuandmete töötlemise õiguslik alus (GDPR art 6)

Isikuandmete kaitse reguleerimisel on kõik Euroopa liikmesmaad seotud Euroopa Liidu õigusega ning 2018. aastal kehtima hakanud andmekaitse üldmäärus on kohustuslik kohaldamiseks kõikidele liikmesriikidele. Andmekaitse üldmääruse artikkel 6 sätestab isikuandmete töötlemise seaduslikkuse, mille lõikes 1 on esitatud tingimused, millisel juhul on isikuandmete töötlemine seaduslik:

„1. Isikuandmete töötlemine on seaduslik ainult juhul, kui on täidetud vähemalt üks järgmistest tingimustest, ning sellisel määral, nagu see tingimus on täidetud:

- a) andmesubjekt on andnud nõusoleku töödelda oma isikuandmeid ühel või mitmel konkreetsel eesmärgil;
- b) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti osalusel sõlmitud lepingu täitmiseks või lepingu sõlmimisele eelnevate meetmete võtmiseks vastavalt andmesubjekti taotlusele;
- c) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja juriidilise kohustuse täitmiseks;
- d) isikuandmete töötlemine on vajalik andmesubjekti või mõne muu füüsilise isiku eluliste huvide kaitsmiseks;
- e) isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks;
- f) isikuandmete töötlemine on vajalik vastutava töötleja või kolmanda isiku õigustatud huvi korral, välja arvatud juhul, kui sellise huvi kaaluvad üles andmesubjekti huvid või põhiõigused ja -vabadused, mille nimel tuleb kaitsta isikuandmeid, eriti juhul kui andmesubjekt on laps.

Esimese lõigu punkti f ei kohaldata, kui isikuandmeid töötleb avaliku sektori asutus oma ülesannete täitmisel.“

Üldmääruse artikkel 6 lõige 2 annab liikmesriikidele “õiguse säilitada või kehtestada konkreetsemad sätted, et kohandada käesoleva määruse sätete kohaldamist seoses isikuandmete töötlemisega lõike 1 punktide c ja e täitmiseks, määrates üksikasjalikumalt kindlaks töötlemise

konkreetsed nõuded ja teised meetmed, et tagada seaduslik ja õiglane töötlemine, sealhulgas teiste andmetöötlaste eriolukordade jaoks, nagu see on sätestatud IX peatükis”.

Artikkel 6 lõike 3 kohaselt määratakse isikuandmete töötlemise eesmärk kindlaks selle õiguslikus aluses või kui see on lõike 1 punktis e osutatud isikuandmete töötlemise osas vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks. Märgitud on, et see õiguslik alus võib sisaldada erisätteid, et kohandada üldmääruse sätete kohaldamist, sealhulgas üldtingimusi, mis reguleerivad vastutava töötleja poolt isikuandmete töötlemise seaduslikkust, töötlemisele kuuluvate andmete liiki, asjaomaseid andmesubjekte, üksuseid, kellele võib isikuandmeid avaldada, ja avaldamise põhjuseid, eesmärgi piirangut, säilitamise aega ning isikuandmete töötlemise toiminguid ja -menetlusi, sealhulgas meetmeid seadusliku ja õiglase töötlemise tagamiseks, nagu näiteks meetmed teiste andmetöötlaste eriolukordade jaoks, nagu need on sätestatud IX peatükis. Liidu või liikmesriigi õigus vastab avaliku huvi eesmärgile ning on proportsionaalne taotletava õiguspärase eesmärgiga.

Artikkel 6 lõike 4 kohaselt peab vastutav töötleja, juhul kui isikuandmeid on töödeldud muul eesmärgil kui see, milleks neid koguti, võtma muul eesmärgil töötlemise vastavuses seadusega kindlakstegemiseks arvesse muuhulgas nende seost eesmärkidega, miks neid koguti; isikuandmete kogumise konteksti, eelkõige andmesubjektide ja vastutava töötleja vahelist seost; isikuandmete laadi, eelkõige seda, kas töödeldakse isikuandmete eriliike vastavalt artiklile 9 või süüteoasjades süüdimõistvate kohtuotsuste ja süütegudega seotud isikuandmeid vastavalt artiklile 10 ja kavandatava edasise töötlemise võimalikke tagajärgi andmesubjektide jaoks. Samuti tuleb arvesse võtta asjakohaste kaitsemeetmete olemasolu, milleks võivad olla näiteks krüpteerimine ja pseudonümiseerimine. Viimased võimaldavad muuta isiku anonüümseks ehk tagada selle, et isiku identiteet ei ole äratuntav ega konkreetne isik pseudonüümi või numbri- või tähekombinatsiooni taga tuvastatav.

Andmekaitse üldmääruse kohaselt peab isikuandmete töötlemise eesmärk baseeruma õiguslikel alustel ning töötlemine peab olema õigustatud avalike huvide täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks. Samas on rõhutatud, et andmete töötlemine võib küll liigiti, kohasuse alusel, avaldamise põhjuseti ning eesmärgiti ja menetluseti varieeruda, ent oluline on liikmesriigi vastavus avaliku huvi eesmärgile ja proportsionaalsus taotletava õiguspärase eesmärgiga.

Üldmääruse artikkel 24 sätestab vastutava töötleva vastutusena asjakohaste tehniliste ja korralduslike meetmete rakendamist, et tagada ja suuta tõendada isikuandmete töötlemise kooskõla andmekaitse üldmäärusega.

Ehkki järgmises peatükis keskendutakse põhjalikumalt ka andmekaitse üldmääruse artiklile 17, tuleb isikuandmete töötlemise õigusliku aluse all arvestada ka otsingumootorite osas andmetöötlemisel kehtivad nõuded. Kuna otsingumootori pidaja on käsiteldav vastutava töötlevana, kehtivad ka otsingumootori haldaja kohta kõik artikkel 17 toodud nõuded. Andmesubjektil on ka otsingumootori vahendusel jõutava info osas õigus nõuda otsingumootori haldajalt artikkel 17 lg 1 kohaselt teda puudutavate isikuandmete viivitamatut kustutamist, kui

- a) need andmed ei ole vajalikud enam eesmärgil, millega seoses neid on kogutud;
- b) andmesubjekt on oma nõusoleku töötlemiseks tagasi võtnud ning töötlemiseks puudub õiguslik alus;
- c) andmesubjekt on esitanud põhjendatud vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes;
- d) isikuandmeid on töödeldud ebaseaduslikult;

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõike 2 järgi, kui vastutav töötleva peab lõike 1 kohaselt isikuandmed kustutama, siis peab vastutav töötleva kasutama kättesaadavat tehnoloogiat ja rakendamise kulusid arvestades tarvitusele võtma mõistlikud abinõud, sealhulgas tehnilised meetmed, et teavitada kõnealuseid isikuandmeid töötlevaid vastutavaid töötlevaid sellest, et andmesubjekt taotleb neilt kõnealustele isikuandmetele osutavate linkide või andmekoopiate või -korduste kustutamist. Sätte eesmärgiks on isikutele tugevama õiguskaitse tagamine võrgukeskkonnas.⁵⁶

Määruse artikkel 17 lõike 3 kohaselt aga on isikuandmete töötlemine vajalik järgmistel juhtudel: a) sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamiseks; b) vastutava töötleva suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega ette nähtud juriidilise kohustuse täitmiseks, mis näeb ette isikuandmete töötlemise, või avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleva avaliku võimu teostamiseks; c) artikli 9 lõike 2 punktidega h ja i ning artikli 9 lõikega 3 kooskõlas oleva rahvatervise valdkonda puudutava avaliku huviga; d) avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistilisel eesmärgil kooskõlas artikli 9 lõikega 1 sel määral, mil lõikes 1 osutatud õigus tõenäoliselt muudab sellise töötlemise

⁵⁶ European Commission Memo. Data Protection Day 2014: Full Speed on EU Data Protection Reform, 27.01.2014.

eesmärgi saavutamise võimatuks või häirib seda suurel määral; e) õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks.

Määruse artikkel 17 täpsustab eelpool analüüsitud punkti 65 olemust, korrates üle neid põhimõtteid, mis annavad andmetöötlejale õiguse vastava nõude esitamise puhul töötlemisega jätkata. Kuidas tõlgendada täpselt avalikes huvides oleva ülesande täitmise kaalukust võrreldes isiku õigusega privaatsusele või näiteks rahvatervise valdkonda puudutava avaliku huvi prioriteetsust isiku õiguse ees tema au ja väärikusele, sõltub edaspidi kohtute järeldustest, analüüsist ja tõlgendustest, millega ühtlustatakse ka edaspidised andmete eemaldamise või kustutamise seonduvad kaasused.

Seega kehtivad otsingumootori pidajale vastutava töötleja nõuded. Euroopa Kohus on toonud esile, et kui vastutav töötleja otsingumootori pidajana on saanud taotluse linkide eemaldamiseks, on ta kohustatud kontrollima andmekaitse üldmääruse artikli 9 lõike 2 punktis g nimetatud “olulise avaliku huviga seotud põhjuste alusel ja nendes sätetes ette nähtud tingimusi järgides, kas kõnealuse veebilehe lingi sisaldumine loetelus, mis kuvatakse andmesubjekti nimega tehtud otsingu tagajärjel, on vajalik selleks, et internetikasutajad, kes võivad olla huvitatud sellise otsingu kaudu sellele veebilehele pääsemisest, saaksid teostada õigust teabevabadusele, mis on kaitstud harta artikliga 11. Kuigi harta artiklitega 7 ja 8 kaitstud andmesubjekti õigused kaaluvad internetikasutajate teabevabaduse üldjuhul üles, võib see tasakaal konkreetsetel juhtudel siiski sõltuda teabe laadist ja delikaatsusest andmesubjekti eraelu seisukohast ning üldsuse huvist seda teavet saada, mis omakorda võib varieeruda olenevalt sellest, milline on selle andmesubjekti roll avalikus elus”.⁵⁷

Otsingumootori pidaja vastutab seega üldmääruses esitatud nõuete kohaselt, kus tema vastutus on võrdsustatud vastutava töötleja vastutusega ning seda nii teenuse osutamise protsessis, mil andmesubjektil on õigus enda kohta käivate andmete eemaldamise või kustutamise osas esitada kustutamistaotlus, aga ka taotluste hindamisel, kus vastutav töötleja peab võtma arvesse andmesubjekti subjektiivseid õiguseid ning kaaluma neid avaliku huvi, väljendusvabaduse ja teabevabaduse õigustega, võttes arvesse proportsionaalsuse printsiipi.

⁵⁷ EKo C-136/17, p 66; EKo C-131/12, p 81.

2. ANDMESUBJEKTI ANDMETE EEMALDAMISE NÕUDE EELDUSED JA TERRITORIAALNE ULATUS

2.1. Andmesubjekti andmete eemaldamise nõude olulisemad alused

Et igal õigusel peaks olema ka rakendusmehhanism, siis võib seda eeldada ka “õigus olla unustatud” õiguse puhul. Õigus andmete kustutamisele tuleneb eelkõige isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 17 ja isikuandmete kaitse seadusest.⁵⁸ Viimane tulenebki liikmesriikide kohustusest Euroopa Liidu määruste üldkohaldatavusest ning kujutab endast andmekaitse üldmääruse rakendusseadust.

Esmase otsustuse tasandil teevad otsuse isikut puudutavate andmete ja isiku nõudel eemaldatavate andmete kustutamise kohta isikuandmete töötajad. Kui isikuandmete töötaja keeldub andmeid eemaldamast, on andmesubjektil edasisteks võimalusteks, kas õigus pöörduda kohtusse või pöörduda siseriikliku andmekaitseasutuse poole,⁵⁹ kus siis omakorda asutakse isiku subjektiivse õiguse pinnalt vaagima, kas andmete kustutamistaotlus on õigustatud ja kuulub rahuldamisele või mitte. Eestis on selleks järelevalveasutuseks Andmekaitse Inspektsioon, kuid igal liikmesriigil on kohustus oma järelevalveamet luua, sõltumata kuidas seda asutust nimetada. Et ka otsingumootori pidajad on käsitletavad vastutavate töötajatena, kohalduvad ka otsingumootoritele üldmääruse artiklist 17 tulenevad eeldused ja nõuded.

Kohtukaasusest *Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez* tulenev tõlgendus “õigus olla unustatud” kohaldatuna otsingumootoritele tõi kaasa vajaduse lisada “õigus olla unustatud” ka üldmääruse sätetesse. “Õigus olla unustatud” on artiklisse 17 sisse tõlgendatud just Costeja otsusest tuleneva lahendi tõttu.⁶⁰

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 näeb ette olukorrad, mil andmesubjektil on õigus enda kohta käivate andmete kustutamisele. Artikkel sisaldab täpset nimekirja, millised need eeldused olla võiksid. Andmesubjektile on nimetatud artikli kohaselt antud õigus nõuda vastutavalt

⁵⁸ Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 04.01.2019, 11.

⁵⁹ EKo C-131/12, p 78-79.

⁶⁰ Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR, 02.12.2019, lk 4. Kättesaadav arvutivõrgus: https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_201905_rtbsearchengines_forpublicconsultation.pdf (02.03.2020).

töötlejalt teda puudutavate isikuandmete kustutamist põhjendamatu viivitusega ning paneb vastutavale töötlejale kohustuse sellised isikuandmed ka viivitusega kustutama, seda olukorras, kui esineb üks alltoodud asjaoludest:

- a) isikuandmeid ei ole enam vaja sellel eesmärgil, millega seoses need on kogutud või muul viisil töödeldud;
- b) andmesubjekt võtab töötlemiseks antud nõusoleku tagasi vastavalt artikli 6 lõike 1 punktile a või artikli 9 lõike 2 punktile a ning puudub muu õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks;
- c) andmesubjekt esitab vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes artikli 21 lõike 1 kohaselt ja töötlemiseks pole ülekaalukaid õiguspäraseid põhjuseid või andmesubjekt esitab vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes artikli 21 lõike 2 kohaselt;
- d) isikuandmeid on töödeldud ebaseaduslikult;
- e) isikuandmed tuleb kustutada selleks, et täita vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega ette nähtud juriidilist kohustust;
- f) isikuandmeid koguti seoses artikli 8 lõikes 1 osutatud infoühiskonna teenuste pakkumisega.“

Andmesubjekt võib otsingumootori pakkujale enda kohta käiva informatsiooni kustutamise taotluse esitada mitte ainult eelpool viidatud sättes (artikli 17 lõige 1) esitatud põhjusel, vaid näiteks võib andmesubjekt kasutada ka oma õigust töötlemise vastu vaidlustada vastavalt andmekaitse üldmääruse artikli 21 lõikele 1 (artikli 17 lõike 1 punkt c). Artikkel 17 ja artikkel 21 annavad mõlemad andmesubjektile võimaluse enda kohta käiva teabe eemaldamiseks.

Artikkel 17 kohaldamine otsingumootoritele andmete töötlemisel on eristatav isikuandmete töötlemisest ajakirjandus- ja veebiväljaannete poolt. Kui andmesubjekt on esitanud põhjendatud taotluse enda kohta käivate tulemuste kustutamiseks otsingutulemuste loendist, siis see ei tähenda seda, et sama sisu oleks eemaldatud ka muude otsingukriteeriumite abil sama artikli või infobaasini jõudmisel.

Otsingumootori otsingutulemuste esitatavast loendist väljajätmine ei tähenda seega isikuandmete täielikku kustutamist. Teave ja andmed jäävad lähteallika veebisaidile siiski alles. Taotluse esitamisel otsingumootoritele, saavad teabe eemaldada otsingumootori pidajad vaid oma vahendite kaudu, otsingumootori pakkuja registrisse ja vahemällu jääb teave siiski alles, ent seda ei kuvata enam järgmiste otsingusõnade sisestamise korral. Kui tegemist on olnud meediaväljaandega ja mõne ajaleheartikliga, siis kustutatakse link küll otsingumootori

registrist, kuid samasisuline artikkel jääb meediaväljaannete kontrolli alla ning on endiselt avalikkusele kättesaadav ja ligipääsetav. Lihtsalt sellele juurdepääs ei ole otsingumootori ja vastava isiku nime sisestamisel enam võimalik kuvada. See aga ei tähenda, et teisi märksõnu või meetodeid kasutades ei oleks võimalik artiklini jõuda.

Samamoodi ei tähenda see seda, et otsingumootori pakkujad vabaneksid täielikult ka kustutamise kohustusest. Teatud juhtudel peavad otsingumootori pidajad oma registrites või vahemäluks eksisteeriva teabe täielikult kustutama. See tähendab, et ei piisa vaid andmete eemaldamisest otsingumootori kaudu infoni jõudmisel, vaid vaja on täielikku kustutamist ka otsingumootori serveritest või vahemälust. Seda niisugusel juhul, mis kohustab kustutama kogu URL sisu ja ei baseeru ega piirdu vaid andmesubjekti nimega esile tuleva teabega. Seda näiteks juhtudel, kui otsingumootorite pidajad peaksid lõpetama algse väljaande robots.txt päringute kuvamise, mis hõlmab kogu artiklit või sisu ja ei põhine enam vaid isiku nimel.⁶¹

Et “õigus olla unustatud” rakendajateks on isikuandmete töötledajad, siis nemad on ka esmasteks otsustajateks, kes teevad otsuseid, kas teatud juhtumite ja isikute nõudmisel andmeid eemaldada või mitte. Seega teevad esmase otsuse selle kohta, millised viited otsingutulemustest eemaldada, mitte kohtud, vaid eraettevõtete vastavad töötajad.

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõige 2 kohaselt peab vastutav töötledaja, juhul kui ta on isikuandmed avalikustanud ja peab sama artikli lõike 1 kohaselt isikuandmed kustutama, võtma kättesaadavat tehnoloogiat ja rakendamise kulusid arvestades tarvitusele mõistlikud abinõud, sealhulgas tehnilised meetmed, et teavitada kõnealuseid isikuandmeid töötlevaid vastutavaid töötledajaid sellest, et andmesubjekt taotleb neilt kõnealuste isikuandmetele osutavate linkide või andmekoopiate või -korduste kustutamist.⁶²

Otsingumootori puhul toimub kustutustaotlus analoogselt. “Õigus olla unustatud” sätete kasutamise korral peaks andmesubjekt tema kohta käivate andmete õigustatud kustutamise soovil pöörduma otsingumootori teenuse pakkuja poole ning andma teada oma taotlusest lasta enda isikuandmed otsingutulemustest eemaldada. Üldjuhul eeldab see teatud taotluse täitmist, millele ka otsingumootori haldajate poole pöördumiseks nende lehtedel vastav info ja nõuded taotluse esitamiseks ka saadaval on.⁶³ Esitatud taotluse vaatab üle otsingumootori

⁶¹ *Ibidem*, lk 5.

⁶² EKo C-131/12, art 17 lg 1.

⁶³ Kulk, S., Borgesius, F. Z., Google Spain v. González: Did the Court Forget about Freedom of Expression? - European Journal of Risk Regulation 2014, lk 8.

teenusepakkuja ehk andmekaitse mõttes vastutav töötaja. Vastava töötaja ülesanne on hinnata taotlust ning viia läbi kaasusepõhine kaalumine ja hindamine, kus vastutaval töötajal lasub vastutusrikas ülesanne kaaluda ka vastanduvaid põhiõigusi ja võimalikku riivet ning selle õiguspärasust.

Ehkki kohtukaasus *Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez* muutis nii mõndagi senistes praktikates ja arusaamades isikuandmete töötlemise ja isiku põhiõiguste riive vastutuse osas, ei ole “õigus olla unustatud” ja saada enda kohta käivad andmed eemaldatud, absoluutne. Seda reguleerib isikuandmete kaitse üldmääruse artikkel 12 punkt b, mille kohaselt on õigus nõuda vaid selliste andmete eemaldamist, mille töötlemine ei ole kooskõlas Euroopa Liidu andmekaitseregulatsiooni sätetega.

Euroopa Kohtu järelduste kohaselt võivad eemaldamisele kuuluda mitte ainult need andmed, mille avaldamine on tekitanud isikule kahju, vaid ka need, mis ei ole piisavad või relevantssed või ületavad otstarbe piire, milleks neid töödeldakse. Viimane kattub ka IKS-i põhimõtete ja isikuandmete töötlemisel vaid selleks ettenähtud eesmärgil. Ka IKS 12 § näeb ette erandid isikuandmete töötlemisel algsest erineval eesmärgil, milleks saab olla seadusest tulenev või Euroopa Liidu õigusaktist tulenev alus ning eeldusel, et selline töötlemine on Euroopa Liidu õigusakti või seaduse kohaselt vajalik ning seatud eesmärgiga proportsionaalne.⁶⁴

Euroopa Kohus on sätestanud võimalikuks andmete kustutamiseks ka asjaolud, kui isikut puudutavad andmeid ei ole ajakohastatud või on säilitatud pikema aja jooksul kui vajalik. Viimase alla ei kuulu kronoloogilised, statistilised või teadusega seotud eesmärgil salvestatud andmed.⁶⁵

Üldmäärusega vastuolus olevaks võib andmete töötlemist pidada ka siis, kui andmed on nende töötlemise kunagisi eesmärke ja sellest möödunud ajaperioodi pikkust arvestades oma kunagistest eesmärkidest minetunud ega kanna enam algset eesmärki, olles muutunud asjakohatuteks.

Euroopa Kohus on kaalutlenud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 7 esitatud õigust eraelu puutumatusse sätestatud õigusega artiklis 8, leides, et esimesed kaaluvad üles otsingumootori haldaja majandusliku huvi teenuse osutamiseks ja ettevõtlusvabaduse realiseerimiseks.

⁶⁴ EKo C-131/12, art 17 lg 3.

⁶⁵ *Ibidem*, p 93.

Nimetatud artikkel 7 kaalub Euroopa Kohtu hinnangul üles ka üldsuse huvi teabe saamiseks, ent siinkohal võib erandina kõne alla tulla huvi avaliku elu tegelase vastu, mis omakorda eeldab väärtuste ja riivete põhjalikku kaalumist.⁶⁶

Andmetöötaja otsus peab olema kaalutletud ning arvestama lisaks kustutamise tingimuste kriteeriumite analüüsile ka võimalikku kokkupõrget üldsuse õigusega teabele. Seda loomulikult olukorras, kui andmete kustutamine on osutunud alusetuks. Alati jääb otsustusse ka inimlik faktor, mis tähendab seda, et andmetöötaja otsus võib olla suuresti interpretatiivne, sõltuda andmetöötaja subjektiivsetest eelistustest ja arusaamadest, maailmavaatest ning hinnangutest.

Üldjärelalusena võib tõdeda, et Euroopa Liidu õiguse kohaselt on andmesubjektidel õigus nõuda ka otsingumootorite haldajatelt isiku nimega tehtud otsingu tagajärjel kuvatavate tulemuste loetelust eemaldamist. Järgnevates alapeatükkides käsitletakse peamiseid nõude eemaldamise aluseid.

2.1.1. GDPR art 17 lg 1 (a)

Andmesubjektil on võimalus esitada otsingumootori pidajale otsingumootorist kustutamise taotlus kui andmesubjekt ei pea enam vajalikuks, et otsingumootor tema isikuandmeid käsitleks. Selline võimalus tuleneb artikkel 17 lõike 1 punkt a kohaselt.⁶⁷

Andmete kustutamise eelduseks otsingumootorite pidajatele taotluse esitamisel on taotletava sisu analüüs. Juhul kui andmesubjekt leiab, et tema õiguseid on riivatud ja pöördub andmekaitse inspeksiooni poole, tuleb viimasel hinnata kustutamist taotleva lehekülje või teabe sisu, millele URL viitab ning seejärel tehakse kindlaks, kas see tuleks nimekirjast kustutada või mitte. Ehk kokkuvõtvalt peaksid liikmesriikide vastavad andmekaitset tagavad järelevalveasutused analüüsima kolmandate osapoolte veebilehtede sisu, mille nad on kättesaadavaks teinud ja millele ligipääsu võimaldavad.

Vastavalt GDPR-i artikli 17 lõikele 1 a võib andmesubjekt taotleda otsingumootori pakkujalt sisu eemaldamist selle otsingutulemusest ka juhul kui teda puudutav informatsioon on kättesaadavaks tehtud kauemaks kui see on osutunud vajalikuks otsingumootori poolseks

⁶⁶ *Ibidem*, art 17 lg 3.

⁶⁷ Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR, 02.12.2019, lk 5.

töötlemiseks, vaatamata et niisuguse töötlemise eesmärgiks oli muuta informatsioon interneti kasutajatele hõlpsamini kättesaadavaks. Niisugusel juhul tuleb saavutada tasakaal põhiõiguste kaalumisel ning hinnata andmesubjekti õigust eraelu puutumatusesse ning internetikasutajate avalikku huvi ja teabele ligipääsu. Sellistel juhtudel hinnatakse enamasti eelkõige asjaolu, kas isikuandmed on aja jooksul muutunud ehk aegunud või ei ole neid ajakohastatud.⁶⁸

Andmesubjekt võib taotleda enda kohta käivate andmete kustutamist vastavalt artikkel 17 lõike 1 punkti a alusel näiteks siis, kui teave äriühinguga seotud andmesubjekti kohta on avalikust registrist kustutatud; link ettevõtte veebisaidile sisaldab andmesubjekti, kes ei tööta enam selles ettevõttes, sealhulgas võib taotleda kontaktandmete eemaldamist; juriidilise kohustuse täitmisega seonduv teave, mis on kunagi avaldatud internetis ning see aeg ületab õigusaktides ette nähtud tähtaega.⁶⁹ Kõigi kolme näite osas on tõlgendus tulenenud praktilisest vajadusest ning Euroopa Kohtu lahenditest. Viimane puudutas Costeja kaasust ning sellest on saanud edaspidiste kustutustaotluste lahendamise jaoks omaette mõõdupuu, mille alusel vastutavad töötlejad peaksid andmete eemaldamise otsuseid vastu võtma.

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõige 1 punkt d kohaselt peab vastutav töötleja andmed eemaldama kui andmeid on töödeldud ebaseaduslikult. See tähendab olukorda, kus isikul või asutusel ei ole olnud õiguslikku alust andmete töötlemiseks. See võib tuleneda nii sellest, et isik ei ole oma nõusolekut andmete töötlemiseks andnud, sellest, et andmeid ei töödeldaks eesmärgil, mille tarbeks neile luba anti või on tegemist mõne muu seadusliku alusega, mis ei võimalda näiteks delikaatseid isikuandmeid töödelda. Samuti võib olla üheks põhjuseks asjaolu, et andmed on sattunud kellegi kolmanda kätte ning isikul ei ole õigus andmete töötlemiseks. Omaette küsimus tõstatub veel selle tõendamises ja andmesubjekti pooleles teadmises, kas tema kohta käivaid andmeid on ebaseaduslikult töödeldud või mitte. Üheks selliseks olukorraks otsingumootorite puhul võib olla reklaami ja uudiste pakkumiseks isikute profiilide kaardistamine, mil andmesubjekt ei ole sellest teadlik. Enamasti ei tea andmesubjektid, et nende kohta olev informatsioon salvestatakse ja säilitatakse ning nende huvialad ja märksõnad kaardistatakse. See võib aga tuua kaasa ebaseadusliku töötlemise ohu.

Sellist seisukohta on kajastanud ka H. Grassegger ja M. Krogerus, kes analüüsivad andmete ebaseaduslikku avaldamist või sattumist selleks mitteõigustatud isiku kätte, mistõttu võib andmesubjekt saada märkimisväärset varalist ja ka mittevaralist kahju, eeskätt tema au ja

⁶⁸ *Ibidem*, lk 6.

⁶⁹ *Ibidem*, lk 7.

väärikust ning õigust heale nimele silmas pidades. Autorid tõstavad samuti esile virtuaalkeskonna profiilianalüüside koostamise võimalikku varjatud poolt, mispuhul võib selline töötlemine olla ebaseaduslik. Andmete krüpteerimine või anonüümseks muutmine on küll üks võimalus, kuidas andmeid kaitsta, kuid selle taga olev varjatud pool võib kätkeada endas ohte andmesubjektile endale, aga ka ühiskonnale.⁷⁰

Kuna teema haakub otsingumootori tehniliste eripäradega seoses andmete töötlemisel, siis tuleb kõnealusest temast põhjalikumalt juttu käesolevas töös alapeatükis 3.1.

2.1.2. GDPR art 17 lg 1 (b)

Isikute andmekaitse määruse artikkel 17 lõige 1 punkt b kohaselt võib andmesubjekt töötlemiseks antud nõusoleku tagasi võtta vastavalt artikli 6 lõike 1 punktile a või artikli 9 lõike 2 punktile a kui puudub muu õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks. Kui andmesubjekt ei soovi oma andmete edasist töötlemist, võib ta oma nõusoleku tagasi võtta, ent küsimus tõstatub selles, kuidas see kohalduks otsingumootoritele, sest isik ei ole oma nõusolekut andnud mitte otsingumootori pakkujale, vaid mõnele teisele isikule või instantsile, kelle poolt töödeldud andmeid otsingumootori kaudu kuvada võimaldatakse.

Seetõttu on küsitav, kuidas saaks artikkel 17 lõige 1 punkt b otsingumootoritele üldse kohalduda, sest niisuguse sõnastuse korral eeldaks loa tagasivõtmine otsingumootori pidajale kõigepealt selle andmist. Kuna aga otsingumootori pidaja ei ole indekseerimisel andmesubjektide nõusolekut saanud, siis tõstatub see ka küsimuse töötlemise seaduslikust alusest. Euroopa Kohus on seda asjaolu aga tõlgendanud oma 24. septembri 2019. aasta otsuses C-136/17.⁷¹ Nimetatud kaasus puudutas Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutseva riiginõukogu esitatud eelotsustustaotlust, mille kohaselt sooviti Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiivi 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta tõlgendamist seoses kohtuvaidlustega, kus CNIL keeldus tegemast Google Inc-ile ettekirjutusi eemaldada mitmesugused lingid tulemuste loetelust, mis kuvatakse kohtuvaidlustes seotud isikute nimedega tehtud otsingu tagajärjel ja mis viivad kolmandate isikute avaldatud veebilehtedele.

⁷⁰ Grassegger, H., Krogerus, M., The Data That Turned the World Upside Down. Motherboard. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.vice.com/en_us/article/mg9vvn/how-our-likes-helped-trump-win (20.04.2020).

⁷¹ EKo C-136/17, p 62.

Kohus hindas nii direktiivi 95/46 artikli 8 lõike 2 punktis a ja määruse 2016/679 artikli 9 lõike 2 punktis a nimetatud erandeid, tuues esile mõiste “nõusolek” määratluse nagu seda on esitatud direktiivi artikli 2 punktis h ja määruse artikli 4 punktis 11. Nimetatud sätetest tuleneb, et nõusolek peab olema konkreetne ja puudutama konkreetset töötlemist ja see töötlemine peab toimuma otsingumootori tegevuse raames. Euroopa Kohtu tõlgenduse kohaselt ei ole eriti tõenäoline, et otsingumootori haldaja küsiks andmesubjektilt sõnaselget nõusolekut enne tulemuste laadimist või loetlemist ning kohtutoimikust seda ka ei nähtunud, et Google oleks vastavat nõusolekut küsinud. Kuid see dilemma lahendati tõlgendusega, et piisab andmesubjekti taotluse esitamise asjaolust, taotlede enda kohta käivaid andmeid sisaldavate linkide eemaldamiseks ning see on tõlgendatav, et vähemalt selle taotluse esitamise ajal ei ole ta enam nõus andmete töötlemisega otsingumootori haldaja poolt.⁷²

Seega kohaldub ka artikkel 17 lg 1 p b otsingumootoritele, vaatamata faktile, et esialgset luba töötlemiseks ei ole andmesubjekt otsingumootori haldajale kunagi andnudki.

Siiski prevaleerib arvamus, et juhul kui andmesubjekt oleks tahtnud oma nõusolekut tagasi võtta konkreetse veebilehe suhtes, pidanuks selle konkreetse veebisaidi väljaandja seda indekseerinud otsingumootori pakkujaid teavitama vastavalt üldmääruse artikkel 17 lõikele 2. Seega oleks andmesubjektil endiselt võimalik enda kohta käivaid isikuandmeid artikli 17 lõige 1 punkt b kohaselt eemaldada lasta.⁷³

2.1.3. GDPR art 17 lg 1 (c)

Isikute andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõige 1 punkt c kohaselt võib andmesubjekt esitada vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes artikli 21 lõike 1 kohaselt kui töötlemiseks pole ülekaalukaid õiguspäraseid põhjuseid või andmesubjekt esitab vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes artikli 21 lõike 2 kohaselt.

Vastavalt andmekaitse üldmääruse artikli 17 lõike 1 punktile c võib andmesubjekt saada otsingumootori pakkujalt tema kohta käivate isikuandmete kustutamise, kui ta vaidlustab töötlemise vastavalt andmekaitse üldmääruse artiklile 21 lõige ja kui puuduvad ülekaalukad

⁷² *Ibidem*, p 62.

⁷³ Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR, 02.12.2019.

õigustatud põhjused edasiseks töötlemiseks vastutava töötleja poolt. Vastuväite võimalusega antakse andmesubjektile täiendavad kaitsemeetmed, mida artikkel 17 lõige 1 ei saaks piirata.

Ka selle sätte osas on suunda andvad Euroopa Kohtu vastavad lahendid ja tõlgendused. Aluse selleks lõi Costeja kohtuotsus, mille osas kohus tõlgendas andmekaitse direktiivi artikkel 14. Direktiivi artikli 14 punkt a kohustab liikmesriike andma andmesubjektile õiguse esitada mis tahes ajal konkreetse olukorraga seotud õigustatud ja veenvatel põhjustel vastuväiteid teda käsitlevate andmete töötlemise suhtes, kui siseriiklikes õigusaktides ei ole sätestatud teisiti. Kohus märkis, et see kehtib eriti andmekaitse direktiivi artikli 7 punktides e ja f sätestatud juhtudel, st kui töötlemine on vajalik üldistes huvides või vastutava töötleja või kolmandate isikute õigustatud huvide elluviimiseks. Peale selle vastavalt artikli 14 punkti a kohaselt ei tohi „vastutav töötleja kõnealuseid andmeid edasi töödelda”, kui vastuväide on õigustatud.⁷⁴ Andmekaitse üldmääruses on vastav temaatika teatavate erisustega sisse toodud artiklisse 21. Määruse artikli 21 „Õigus esitada vastuväiteid“ lõikes 1 on ette nähtud: „Andmesubjektil on õigus oma konkreetsest olukorrast lähtudes esitada igal ajal vastuväiteid teda puudutavate isikuandmete töötlemise suhtes, mis toimub artikli 6 lõike 1 punkti e või f alusel, sealhulgas nendele sätetele tugineva profiilianalüüsi suhtes. Vastutav töötleja ei töötle isikuandmeid edasi, välja arvatud juhul, kui vastutav töötleja tõendab, et töödeldakse mõjuval õiguspärasel põhjusel, mis kaalub üles andmesubjekti huvid, õigused ja vabadused, või õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgil.“

Erinevus direktiivis sätestatuga seisneb sõnastuses. Kui direktiivi osas oli määravaks andmesubjekti tuginemine oma taotlusel konkreetse olukorraga seonduvalt “õigustatud ja veenvatel” põhjustel, siis üldmääruse artikkel 21 lõige 1 näeb ette andmesubjekti õiguse esitada vastuväide oma konkreetsest olukorrast lähtudes igal ajal teda puudutavate isikuandmete töötlemise suhtes. Seega ei pea üldmääruse kohaselt andmesubjektil olema enam veenvat või mõjuvat põhjendust, vaid piisab piisavast isikuga seotud isiklikust puutest. Küll aga peab olema sama määruse ja artikli kohaselt vastutaval töötlejal mõjuv õiguspärane põhjus, et isikuandmeid vaatamata andmesubjekti taotlusele, edasi töödelda. Määruses on märgitud, et niisugustel juhtudel peavad vastutava töötleja argumendid ja põhjendused üles kaaluma andmekaitse huvid, õigused ja vabadused. Samuti on see lubatav õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgil.

⁷⁴ EKo C-131/12, p 106.

Andmesubjekt on üldmääruses pandud paremasse olukorda vastuväidete esitamisel kui andmekaitse direktiivis sätestatu ette nägi. Pealtnäha keelelise nüansiga on antud andmesubjektile tugevam kaitse ning sellega on muudetud ka tõendamiskoormise vahekorda, kus üldmääruses sätestatu kergendab andmesubjekti põhjenduste tugevusastet ning kohustab vastutavat töötlejat andmesubjekti taotluse negatiivse vastuse korral tõendama, millised on kaalukad põhjendused töötlemise jätkamiseks.

Seega on ka otsingumootori pidajad kui vastutavad töötlejad kohustatud põhjendama, millised on ülekaalukad õiguspärased alused andmesubjekti taotlusele positiivselt mitte vastata ning andmete töötlemisega jätkamiseks.

Kohtuasjas C-136/17 toob Euroopa Kohus esile, et otsingumootori haldaja peab “igal juhul, kui talle on esitatud taotlus linkide eemaldamiseks, kontrollima andmesubjekti õigust ja huvi koos teiste sätetega nagu näiteks andmekaitse direktiivi artikli 8 lõike 4 või üldmääruse artikli 9 lõike 2 punkti g sätestatuga.⁷⁵ See tähendab otsingumootori pidaja kui vastutava töötleja kohustust tagada teave asjaoludest, mis võivad andmete eemaldamise või jätmise kasuks või kahjuks otsustada, sealjuures peab vastutav töötleja olema suuteline läbi viia ka põhiõiguste kaalumist, et tagada õiglane tulemus otsuse tegemisel.

Vastavalt viidatavatele sätetele tuleb leida tasakaal andmesubjekti konkreetse olukorraga seotud põhjuste ja otsingumootori pakkuja kaalukate õigustatud põhjuste vahel, mis võib tähendada eraelu puutumatus kaitse kõrvutamist internetikasutajate huvide ja õigusega teabele juurdepääsule ning ajakirjanduslikule väljendusvabadusele.⁷⁶

Isikuandmete kaitset puudutavas juhendis on esile toodud andmesubjekti õigus esitada taotlus viidatuna andmesubjekti erilisele olukorrale. Selleks võib olla näiteks otsingumootori kaudu esiletulev info andmesubjekti kohta, mis võib tema reputatsiooni kahjustada või saada takistuseks edaspidistele töökohtadele kandideerimisel. Kustutamistaotluse osas soovitatakse nimetatud juhendis käsitleda kustutamishindamise järgmiseid kriteeriume:

- Isik ei ole avaliku elu tegelane;
- Kaalul olev teave ei ole seotud tema ametialase tegevuse ega tööeluga ning omab mõju tema privaatsusele;

⁷⁵ EKo C-136/17, p 66.

⁷⁶ Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR, 02.12.2019.

- Kaalul olev teave sisaldab vihakõnet, laimu, solvanguid või samalaadseid diskrimineerivaid ja solvavaid väljendeid;
- Teave kajastab andmesubjekti isikliku arvamust ega pretendeeri kinnitatud fakti tõeväärtusele;
- Andmed puudutavad üsna väikese kaaluga kriminaalteavet andmesubjekti kohta, mis leidis aset pikka aega tagasi ning kahjustab andmesubjekti mainet.⁷⁷

Nende kriteeriumite olulisust on rõhutanud Euroopa Kohus kohtuasjas C-136/17, tuues esile, et lahendades taotlust eemaldada lingid, mis viivad veebilehtedele, millel on avaldatud andmesubjekti suhtes kriminaalasjas toimunud kohtumenetluse andmed, mis puudutavad selle menetluse varasemat etappi ega vasta enam hetkeolukorrale, peab otsingumootori haldaja hindama, kas pidades silmas kõiki juhtumi asjaolusid, nagu kõnealuse süüteo laadi ja raskust, menetluse käiku ja tulemust, möödunud aega, andmesubjekti rolli avalikus elus ja tema käitumist minevikus, üldsuse huvi taotluse esitamise ajal, avaldatud andmete sisu ja vormi ning nende avaldamise tagajärgi andmesubjekti jaoks, on viimasel õigus sellele, et kõnealused andmed ei oleks praeguses etapis enam seotud tema nimega tulemuste loetelus, mis kuvatakse tema nimega tehtud otsingu tagajärjel.⁷⁸

Sama on rõhutanud ka Euroopa Kohus kohtuasjas C-345/17, et tasakaalu saavutamiseks õiguse eraelu puutumatus austamisele ja sõnavabaduse vahel on Euroopa Inimõiguste Kohus välja kujundanud rea asjakohaseid kriteeriume, mida tuleb arvesse võtta; nende hulka kuuluvad panus avalikes huvides toimuvasse debatti, andmesubjekti tuntus, avaldatud materjali sisu, andmesubjekti eelnev käitumine, avaldatu sisu, vorm ja tagajärg ning kõnealuse teabe omandamise asjaolud ja teabe paikapidavus⁷⁹. Samuti rõhutas kohus, et tuleb arvesse võtta ka seda, kas vastutaval töötlejal oli võimalus võtta kasutusele meetmeid, mis vähendaks õiguse eraelu puutumatusle riivet.

Ülalmainitud kriteeriumite arvesse võtmise kohta on olemas ka vastakaid arvamusi tekitanud kohtulahend, kus seotud pooleks oli taas suurkorporatsioon Google Inc. Segadust on loonud 2018. aasta Inglismaa ja Wales'i kõrgema kohtu kohtulahendid Google'i ja Google vastu nõuete esitajate vahel, mille tulemusena järeldus, et "õigus olla unustatud" ei ole sugugi igäüheõigus. Nimelt otsustas Inglismaa kõrgema astme kohtunik Mark Warby kriminaalse minevikuga

⁷⁷ *Ibidem*, lk 11.

⁷⁸ EKo C-136/17, p 77.

⁷⁹ EKo C-345/17, *Sergejs Buivids v Datu valsts inspekcija*, ECLI:EU:C:2019:122, p 66.

isikute nõudeid lahendades anda ühele isikule õiguse kriminaalmineviku kustutamiseks Google'i otsingumootoris ja teisele mitte.

Kaasused puudutavad kahte ettevõtjat, kes olid palju aastaid tagasi süüdi mõistetud. Mõlemad pöördusid Google'i poole eesmärgiga lasta otsingumootoris enda kohta käivad andmed kriminaalse ajaloo kohta kustutada või deindekseerida. Mõlemad väitsid ka, et neid puudutav teave on ebaõige, ent lisaks palusid ka enda kohta käiva informatsiooni kustutada argumentidega, et see info on aegunud ja mitterelevantne, sel puudub avalik huvi ning lisaks on see ka vastuolus kaebajate õigustega. Mõlemad isikud on anonümiseeritud tähekombinatsioonidega NT1 ja NT2, et mitte minna vastuollu isikute sooviga enda kohta käiva informatsiooni kaotamise osas avalikult kättesaadavate andmetena ja et kaitsta nende identiteeti.

Lühendiga NT1 märgitud isiku kuritegu puudutab 1980ndaid ja 1990ndate algusaastaid, mil isik oli seotud vastuolulise äri ja isikutega avalikust sektorist. 1990ndate lõpus mõisteti kaebelune süüdi, kes oma karistuse ka ära kandis. Kõnealust protsessi kajastas tol ajal ka meedia ning kohalikud ajalehed ja samuti valitsusega seotud veebilehed. Karistuse ära kandnud NT1 pöördus esimest korda Google'i poole 28. juunil 2014, paludes kuue lingi eemaldamist otsingumootorist. Google vastas 7. oktoobril 2014, nõustudes vaid ühe lingi blokeerimisega, kuid keeldudes ülejäänud viiest. Seepeale palus NT1 Google'il veelkord kaaluda linkide blokeerimist, kuid suur korporatsioon keeldus järjekindlalt. Seepeale kirjutasid NT1 juriidilised esindajad 26. jaanuaril 2015 taaskord Google'ile nõudes kahe meediaraporti linkide eemaldamist, ent sama aasta aprillis Google teatas oma keeldumisest. 2. oktoober 2015 esitas NT1 oma nõuded Google'i vastu, nõudes linkide eemaldamise kõrval ka finantsilist kompensatsiooni. Seega esimese kaasuse puhul oli tegemist ärimehega, kes palus oma kriminaaljalugu veebist kustutada, kuid Google ei olnud nõus tema kriminaalmineviku kohta käivaid andmeid kaotama. Kohtunik M. Warby võttis arvesse, et inimene oli süüdi mõistetud enam kui kümme aastat tagasi ning ta oli oma pooleaastase vanglakaristuse ka ära kandnud. Seega oli tema kriminaalasjaga seotud informatsioon aegunud ning muutunud asjakohatuks ja kohtuniku hinnangul ei olnud enam legitiimset põhjust, miks võiks Google'i kasutajatel olla sellele informatsioonile kättesaadavuse osas jätkuvat õigustatud huvi. Lisaks hindas kohtunik M. Warby ka kannatanu isikuomadusi, suhtumist kriminaaltegudesse ja kahetsust toimepandud teo suhtes ning leidis, et Google peab isiku andmed oma otsingumootori tulemustest kustutama. Kohtunik viitas lisaks ka sellele, et kuna tegemist on ettevõtjaga, siis seaksid tema kriminaalse

mineviku kohta käivad andmed ohtu potentsiaalsed tehingud ja see piiraks isiku ettevõtlusvabadust.⁸⁰

Samale seisukohale ei jõudnud aga kohtunik M. Warby ühes teises kaasuses, mida markeeritakse tähekombinatsiooniga NT2. Sel puhul oli samuti tegemist ettevõtjast kannatanuga, kes esitas Google'ile nõude oma kriminaalsüüdistuse ja süüditunnistamisega seotud andmete kustutamiseks. NT2 kaasus puudutab samuti vastuolulist äriajamist, mis oli vastuoluline avaliku huviga keskkonna kasutamise osas. NT2 mõisteti süüdi, mida kajastas ka kohalik ja riiklik meedia. Ka see isik oli oma karistuse, nelja aasta pikkuse, ära kandnud ja seda juba 1990ndatel. NT2 peeti kinni kuus nädalat enne kui kautsjoni vastu vabastati. See toimus enam kui kümme aastat tagasi ning põhiosa meediakajastusest jääb samuti sellesse ajaperioodi. Siiski on ka hilisemal perioodil mainitud meedias NT2-ga seotud kaasust ning kaks neist on seotud raportitega, mille aluseks on NT2 poolt antud intervjuud. NT2 palus nende linkide eemaldamist või blokeerimist Google poolt. Esimest korda pöördusid NT2 advokaadid Google poole 14. aprill 2015 eesmärgiga eemaldada kaheksa linki. 23. aprillil 2015 Google vastas keeldumisega, väites, et linkide kaudu ligipääsetav informatsioon on seotud avaliku huvi ning NT2 ametialase tegevusega seotud huviga avalikkuse poolt. Seepeale saatsid NT2 juristid 24. juunil 2015 kaebuse ja nõudsid 2. oktoobriks 2015 nende linkide eemaldamist, lisades veel kolm linki eemaldavate nimekirja, mistõttu puudutas nõue NT2 puhul üheteistkümne lingi eemaldamist või blokeerimist.

Kohtunik M. Warby leidis aga, et nimetatud isik on jätkanud avalikkuse ja kohtu eksitamist ning pole näidanud vähimatki taht õigusküülekuse alusel eeskujut näitamiseks.⁸¹ Kohtunik lisas veel, et “kättesaadav informatsioon tema mineviku kohta võib osutada kasulikuks teabeks inimeste jaoks, kes sooviksid temaga tulevikus töötada”.⁸²

Google'i esindaja väitis, et nemadki näevad kõvasti vaeva, et välja selgitada, millised andmed võiksid teenida avalikkuse huve ning kaitsta avalikkuse õigust ligi pääseda olulisele ja asjakohasele teabele.

Seega ei ole sugugi selge, milline on Euroopa Liidu erinevate liikmesmaade kohtute seisukohad andmete kustutamise nõuete osas ning selgub, et ka ühes kohtus võib sama kohtuniku alt tulla

⁸⁰ NT1 & NT2 v Google LLC, Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2018/04/nt1-Nnt2-v-google-2018-Eewhc-799-QB.pdf> (04.10.2019).

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² *Ibidem*.

erinevaid lahendusi, millest õiguse ühtlustamise ja järjepidevuse osas on edasistes lahendites keeruline lähtuda.

Kohus tõi välja, et mõlema isikuga seotud kaasuste osas on laias laastus olulised küsimused, kas kaebajad toetuvad andmete kustutamisele Google otsingumootorist a) sellele, et linkide kaudu ligipääsetav informatsioon sisaldab nende isikute kohta olevat informatsiooni, mis on kas vale või ebatäpne, või b) seetõttu või muudel põhjustel on jätkuv ligipääsetavus õigustamatu sekkumine kaebaja õiguste vastu seoses andmete kaitse ja/või privaatsusega.⁸³

M. Warby tõstas kolm põhimõttelist küsimust nende kaasustega seoses: 1) kas andmed vajavad korrigeerimist ehk kas ebatäpse või ebaõige informatsiooni muutmine lahendaks olukorra; 2) kas häbiväärsete või ebameeldivate episoodide esitlemine isiku isiklikust ajaloost laienevad andmekaitse ja privaatsuse kaitsele; 3) kas kahju peaks olema kompenseeritav.

Nendest küsimustest muutub kõige olulisemaks isiku põhiõigustega seonduvalt justnimelt küsimus isiku õigusest privaatsusele.

Vastutava töötleja poolne õiguste kaalumine on aga tekitanud kriitikutes teatavaid küsitavusi, sest see eeldab otsingumootori haldaja ehk vastutava ettevõtte vastava töötaja õiguslast pädevust hindamiseks, kas õigus privaatsusele kaalub üles väljendusvabaduse või kas ettevõtte majanduslik huvi ja avalik huvi on omavahel seotud või kui rängalt on isiku subjektiivseid õiguseid riivatud ning kui õigustatud on nende taotlused andmete eemaldamisel.⁸⁴

Põhiõiguste kaalumine on üsna keerukas ja vastutustundlik protsess, mis eeldab ju teatud väärtuste kaalumist ning suuresti sõltub niivõrd subjektiivsete õiguste hindamine ka neid väärtuseid hindava isiku kogemusest, elutarkusest, empaatiast ning teadlikkusest. Seni on seda rolli täitnud kohtud. Seega on kriitikutel põhiküsimuseks, kui võrd õigustatud on anda otsustus- ja kaalumisoigus eraõiguslike ettevõtete töötajatele.

2.2. Andmesubjekti andmete eemaldamise nõude territoriaalne ulatus

Eelpool oli juttu “õigus olla unustatud” käsitlemisena inimõigusena, millele annab kindlust ja tunnistust Euroopa Liidu liikmesmaade ühtlustuv praktika. Euroopa Kohtu 13. mai 2014. aasta

⁸³ *Ibidem*, lk 3.

⁸⁴ Kulk, S., Borgesius, F. Z. Viidatud töö, lk 8.

kohtulahendit kaasuses Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez võib pidada esimeseks omataoliseks, mil kohtul tuli silmitsi seista Euroopa Liidu varasemalt kehtinud andmekaitse direktiivi tõlgendamise ja seonduvalt interneti otsingumootorite ja andmete kustutamise ja kustutamise. Ent sellele on järgnenud veel mitmeid lahendeid, mis ühel moel või teisel otsingumootoritele kohaldatavaid andmekaitse üldmääruse sätteid puudutavad ning tõlgendused rajavad.

Lahendis Google Spain vs AEPD ja Mario Costeja Gonzalez tõstas Euroopa Kohus üheks küsimuseks territoriaalsuskehtivuse ehk küsimuse sellest, kas õigus nõuda andmete kustutamist puudutab vaid Euroopa Liidu liikmesriikide otsingumootorite pakkujaid ja domeene või on tegemist piiriülese õigusega. Euroopa Kohus jõudis järeldusele, et väljaspool Euroopa Liitu ei ole inimestel õigust kontrollida, missuguseid tulemusi nende nime otsimine annab.

Euroopa Kohtu tõlgendus toonase andmekaitse direktiivi 95/46/EÜ osas puudutas ühe olulise tõlgendusena ka piiriülesust. Teatavasti ei tunne internet ja kübermaailm riigipiire. See aga tekitab nii õiguslikult kui läbipaistvuselt mitmeid suuri probleeme. Et kohtukaasus Google vs Spain üheks võtmeküsimuseks osutus ka andmete kustutamine väljaspool andmesubjekti hagi esitamise riiki, pidi Euroopa Kohus ka sellele asjaolule vastuse andma.

Kohus leidis, et tuleb eristada ettevõtte põhitegevus ja selle filiaalide tegevust asukohamaades ning eristada vastutust johtuvalt sellest. Kõnealune kohtukaasus puudutas Hispaania kodanikku ning seega tuli arvestada Hispaaniasse asutatud Google Inc'i tütar-ettevõtte Google Spain tegevusega. Google Search kui otsingumootori nimetus, mille abil pääsevad inimesed ligi otsitavale informatsioonile, kuulub ettevõttele Google Inc, mille peakontor asub Ameerika Ühendriikides. Seega on tegemist väljaspool Euroopat registreeritud äriühinguga. Ettevõtte pakub aga läbi Google Search teenust mitmetes riikides nende oma riigikeelele kohandatud versioonina, mis lisaks infootsingu teenuse pakkumisele müüb ka reklaami. Hispaania puhul pakkus Google kohalikku teenust www.google.es kaudu ning selle eesmärgiks oligi just reklaampinna müük Hispaanias. Google Spain väidetavalt otsingumootori teenust ei pakkunud ega indekseerinud internetilehekülgedel olevat teavet. Nendel põhjustel leidis Euroopa Kohus, et otsingumootori teenuse pakkujaks on seega Google Inc ja mitte selle Hispaaniasse asutatud tütar-ettevõtte Google Spain.⁸⁵

⁸⁵ EKo C-131/12, p 45.

Nimelt on Google 2014. aastal vastu võetud nõuet kustutamiskohustuse osas rakendanud vaid Euroopa Liidu domeenide puhul. Peale 2014 aasta lahendit Prantsusmaa riiklik andmetöötuse ja vabaduse komisjon tegi Googlele ettekirjutuse, milles esitas nõude, et kohustust linke kustutada laiendataks ka Euroopa Liidu välistele domeenidele.⁸⁶

Euroopa kohus tuli niipalju laiendamise pooldajatele vastu, et nõudis otsingumootori operaatorilt lisameetmete rakendamist ehk geoblokeerimist, takistamaks eemaldatud teabe leidmist Euroopa Liidu välistelt domeenidelt. Kuid selgi on oma turvaprobleemid ning seega tõstatub küsimus, kuivõrd on siis ikkagi õigused kaitstud, mida seaduse⁸⁷ eesmärgina kaitsta sooviti.

See aga tõstatas kohtu mõneti keerulise ülesande ette, kuidas kohaldada Hispaania andmekaitseregulatsiooni Ameerika Ühendriikide äriühingule. See õnnestus Euroopa Kohtul andmekaitse direktiivi artikkel 4 lg 1 p 1 kriteeriumi abil, mille järgi on võimalik kohaldada liikmesriigi siseriiklikku õigust eeldusel, et andmete töötlemine leiab aset vastutava töötaja asutuse tegevuse raames. Et reklaampinna turustamine ja müük oli oluliseks osaks Google'i Inc äritegevusest, siis Euroopa Kohus leidis, et niisugust tegevust võib pidada tihedalt seotuks.⁸⁸

Sellega ületas Euroopa Kohus territoriaalsuse probleemi, leides, et kuna andmete töötlemine toimub vastava töötaja asutuse kaudu ning andmete töötlemiseks saab pidada juba ka isikuandmete kuvamist otsingutulemuste leheküljel, siis vaatamata sellele, et Google Spain pakkus vaid reklaamimüügi teenust, tegeles ettevõtte ka isikuandmete töötlemisega asutuse reklaami- ja äritegevuse raames, mis paikneb liikmesriigi territooriumil. Lõppkokkuvõtteks pidas Euroopa Kohus õigustatuks kohaldada kõnesoleva kaasuse osas Hispaania andmekaitse seadust.

Sellele annab vastuse ka Euroopa Kohtu lahend kohtuasjas C-210/16, leides, et iga liikmesriik kohaldab isikuandmete töötlemise suhtes käesoleva direktiivi kohaselt vastuvõetud siseriiklikke õigusnorme, kui töötlemine toimub liikmesriigi territooriumil paikneva vastutava töötaja asutuse tegevuse raames; kui sama vastutav töötaja on registreeritud mitme liikmesriigi territooriumil, peab ta võtma vajalikke meetmeid tagamaks, et kõik kõnealused

⁸⁶ EKo C-136/17, p 62.

⁸⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiv 95/46/EÜ.

⁸⁸ EKo C-136/17, p 62

[üksused] järgivad kohaldatavates siseriiklikes õigusnormides sätestatud kohustusi.⁸⁹ Sama kehtib ka siis, kui vastutav töötleja ei ole registreeritud mitte liikmesriigi territooriumil, vaid kohas, kus asjaomase liikmesriigi õigusnorme kohaldatakse rahvusvahelise avaliku õiguse kohaselt.⁹⁰ Ja sama on kohaldatav ka siis, kui vastutav töötleja ei ole registreeritud [liidu] territooriumil, kuid kasutab isikuandmete automatiseeritud või automatiseerimata töötlemiseks vahendeid, mis paiknevad kõnealuse liikmesriigi territooriumil, välja arvatud juhul, kui selliseid vahendeid kasutatakse ainult andmete edastamiseks Euroopa Liidu territooriumi kaudu.⁹¹

Need lahendid oldi olulised⁹²., kuna lükkas ümber seni valitsenud arusaama Euroopa Liidu andmekaitse kohaldamatuses väljaspool liitu tegutsevate ettevõtete tütarettevõtetele või nende harudele. Sellest otsusest alates peavad ka edaspidi kõik ettevõtted, kes ei ole registreeritud Euroopa Liidu liikmesriikides, kuid omavad seal tütarettevõtteid, mis tegelevad reklaampindade turustamisega, arvestama Euroopa Liidu regulatsioonidega õiguse kohaldamisel. Siiski tuleb lisada ka üks oluline nüanss, mis eeldab, et niisugused tütarettevõtted on majanduslikult olulisel määral ematettevõtjast sõltuvuses.⁹³

Märgilise tähtsusega on ka Euroopa Liidu kohtu 2019. aasta septembris tehtud otsus, mille järgi Google'il ei ole kohustust laiendada 2014. aastal vastu võetud "õigus olla unustatud" teema raames tehtud otsustusi väljapoole Euroopa Liitu ehk rakendada seda väljaspool blokki asuvatele otsingumootori domeenidele. Ehkki eelotsusetaotluse esitamise ajal oli kohaldatav andmekaitse direktiiv 95/46, käsitles kohus tõstatatud küsimusi lähtuvalt ka 25. maist 2018 kehtima hakanud isikuandmete kaitse üldmäärusest, nii et kohtu järeldused käivad mõlema õigusakti tõlgenduste kohta ning järeldused on seega kohaldatavad ka edaspidiste juhtumite puhul.

Euroopa Kohtu 24. septembri 2019. aasta suurkoja otsus⁹⁴ puudutas Prantsusmaa riiklikku andmetöötluse ja vabaduste komisjoni (CNIL) ettekirjutust Google'le, millega kohustati viimast vastava taotluse rahuldamise korral eemaldama kõik lingid otsingumootori domeeninime laienditel. Google piirdus aga vaid vaidlusaluste linkide eemaldamisega ning

⁸⁹ EKo C-210/16, *Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein v Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH*, ECLI:EU:C:2018:388, p 6 a.

⁹⁰ *Ibidem*, p 6 b.

⁹¹ *Ibidem*, p 6 c.

⁹² EKo C-210/16.

⁹³ EKo C-131/12, p 57.

⁹⁴ EKo C-136/17, p 62.

vaid nendest tulemustest, mis vastavad otsingumootori versioonile liikmesmaades. CNIL tõlgendas Google'i tegevust ettekirjutuse täitmisest keeldumisena ning määras suurkorporatsioonile 100 000 euro suuruse trahvi. See tõstas küsimuse territoriaalsest ulatusest otsingumootorite haldajatel linkide eemaldamise kohustusena. Põhiraskus seisnes küsimuses, kas otsingumootori haldaja peab lingid eemaldama kõigist oma otsingumootori versioonidest või vaid nendest, mis on seotud liikmesriikidega.

Et varasemalt oli Euroopa Kohus viidanud füüsiliste isikute võimalusele tugineda oma õigusele linkide eemaldamisele Euroopa Liidu territooriumil tegutseva otsingumootori haldaja vastu, siis nimetatud lahend läheb samm edasi ja hindab ka tehnilisi parameetreid, tõstatades geoblokeeringu meetodi kasutamise õigustatuse küsimuse. Geoblokeeringu meetod tähendab seda, et taotleja liikmesriigis asuvalt IP-aadressilt ei ole võimalik eemaldatud linkidele ligi pääseda.

Geoblokeeringu turvaküsimuste ületamine ei kuulu sugugi keerulisimate hulka. Kõige lihtsam on geoblokeeringust lihtsalt mööda minna läbi VPNi kasutamise, mis varjab kasutaja asukohta. Samuti on võimalik kasutada teisi otsingumootoreid, mille abil hõlpsasti infoni jõuda.

Google'i esindaja advokaat Peter Fleischner on tõstnud kaalukausile ühelt poolt inimese õiguse pääseda ligi informatsioonile ja teisalt privaatsuse ning peab viimatist lahendit nende kahe väärtuse vahel mõistlikuks tasakaaluks.⁹⁵

Kaasuse üldjärelalusena võib tõdeda, et Euroopa Liidu õiguse kohaselt on andmesubjektidel õigus nõuda ka otsingumootorite haldajatelt isiku nimega seonduvate isikuandmeid sisaldavate linkide eemaldamist, kuid seda liidu territooriumil, sest kohtu järelalusel ei nähtu liidu õigusest, et seadusandja oleks isikuandmete kaitse eesmärgi saavutamiseks omistanud õiguse linkide eemaldamisele territoriaalse ulatuse, mis ületaks liidu ühisruumi piire. Selle järelalusega asus kohus seisukohale, et otsingumootori haldaja on kohustatud lingid eemaldama mitte kõigist oma otsingumootori versioonidest, vaid selle versioonidest, mis vastavad kõigile liikmesriikidele. Siiski rõhutas kohus, et nõue mitte eemaldada ei tähenda võimaluse või vabaduse puudumist linkide eemaldamiseks kõigist oma otsingumootori versioonidest.

⁹⁵ Fleischer, P., Reflecting on the Right to be Forgotten. Google in Europe, 09.12.2016. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://blog.google/topics/google-europe/reflecting-right-be-forgotten/> (12.11.2019).

Selle otsusega jättis Euroopa Kohus liikmesriigi järelevalveasutusele või kohtule pädevuse põhiõiguste kaitse riigisiseseid standardeid silmas pidades kaaluda ühelt poolt andmesubjekti õigust eraelu puutumatusel ja tema isikuandmete kaitsele ning teiselt poolt õigust teabevabadusele, ja vajadusel kohustada otsingumootori haldajat eemaldama lingid kõigist otsingumootori versioonidest.⁹⁶

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et kui andmesubjekt leiab, et teda puudutav informatsioon peaks olema otsingumootorite kaudu jõutud infona eemaldatud ning see taotlus on õigustatud, siis peab otsingumootori pidaja eemaldama viited üle kogu Euroopa Liidu ühisruumi. Otsingumootori pidajal ei ole aga kohustust eemaldada linke väljaspool Euroopa Liidu liikmesriike, ent ei ole välistatud, et ta ei võiks seda teha.

2.3. Otsingumootori pidaja täiendavad kohustused GDPR art 17 lg 2 kohaselt

Isikuandmete üldmääruse artikkel 17 lõike 2 järgi, kui vastutav töötaja peab lõike 1 kohaselt isikuandmed kustutama, siis peab vastutav töötaja kasutama kättesaadavat tehnoloogiat ja rakendamise kulusid arvestades tarvitusele võtma mõistlikud abinõud, sealhulgas tehnilised meetmed, et teavitada kõnealuseid isikuandmeid töötlevaid vastutavaid töötlejaid sellest, et andmesubjekt taotleb neilt kõnealustele isikuandmetele osutavate linkide või andmekoopiate või -korduste kustutamist. Sätte eesmärgiks on isikutele tugevama õiguskaitse tagamine võrgukeskkonnas.⁹⁷

Andmesubjekti kontrollimine peab toimuma üldmääruse artikli 17 kohaselt kõiki „mõistlikke meetmeid“ kasutades, et tuvastada taotluse esitanud isiku identiteet ning seega ka asjaolu, kas subjektil oli üldse õigus andmete kustutamise või eemaldamise taotlusele. Andmesubjekti kontrollimine võib aga tõstatada omaette küsitavusi ja isegi probleeme ning ei ole välistatud, et ka sellised küsimused võivad saada oma tõlgenduse ja lahenduse mõnes tulevases Euroopa Kohtu lahendis.

Nimelt on õigusanalüütikud viidanud võimalikele kitsaskohtadele seoses andmesubjekti isiku kontrollimisega vastutava töötaja poolt, kes kustutamistaotlust menetleb. Tõenäoliselt ei kustuta vastutav töötaja koheselt taotluse peale nõude esitanud andmesubjekti kontosid ega

⁹⁶ EKo C-136/17, p 62.

⁹⁷ European Commission Memo. Data Protection Day 2014: Full Speed on EU Data Protection Reform, 27.01.2014.

muid andmeid, vaid viib läbi vastava kontrolli veendumaks, et isikul oli voli selline taotlus esitada. Küsitavusi tekitabki aga kontrollmeetod ja vahendid, et milliseid samme peetakse seaduse alusel „mõistlikuks“.⁹⁸

Siinkohal tuleks meelde tuletada, et andmekaitse üldmääruse artikkel 4 punkt 12 sätestab isikuandmetega seotud rikkumise, milleks on turvanõuete rikkumine, mis põhjustab edastavate, salvestatu või muul viisil töödeldavate isikuandmete juhusliku või ebaseadusliku hävimise, kaotsimineku, muutmise või loata avalikustamise või neile juurdepääsu. Sama määruse artikli 5 kohaselt töödeldakse isikuandmeid viisil, mis tagab isikuandmete asjakohase turvalisuse, sealhulgas kaitseb loata või ebaseadusliku töötlemise eest ning juhusliku kaotamise, hävitamise või kahjustumise eest, kasutades asjakohaseid tehnilisi või korralduslikke meetmeid, mida peaks iseloomustama usaldusväärsus ja konfidentsiaalsus.

Euroopa Kohus on töötlemise turvalisuse osas C-210/16 välja toonud, et liikmesriigid näevad ette, et vastutav töötaja peab rakendama vajalikke tehnilisi ja organisatsioonilisi meetmeid kaitsmaks isikuandmeid juhusliku või ebaseadusliku hävitamise või juhusliku kaotsimineku, muutmise, ebaseadusliku avalikustamise või juurdepääsu eest, eelkõige juhul, kui töötlemine hõlmab andmete edastamist võrgu kaudu, ning igasuguse muu võimaliku ebaseadusliku töötlemise eest, kusjuures tuleb arvesse võtta tehnika taset ja selliste meetmete elluviimise kulusid. Kõnealused meetmed peavad aga tagama töötlemise ja kaitstavate andmete laadiga kaasnevale ohule vastava turvalisuse taseme.⁹⁹

Kuidas aga peaksid tagama turvalisuse otsingumootorid ning kuidas tagama, et nõutud kriteeriumid oleksid täidetud, on ebaselge. Kui suured peaksid olema kulud ja milline tehnika tase, et õigustada meetmete puudumist või nõrka taset.

Küsitavusi tekitab, mida peetakse silmas mõistlike abinõude all ning millised on mõistlikkuse kriteeriumid. Mõistele ei ole antud ühest selgitust ning see võimaldab erinevaid interpretatsioone ja kohaldusi ning muudab seega ka seaduse kohaldamise erinevate juhtumite osas ebahühtlaseks.

⁹⁸ McLeod Blythe, S., Issues with Article 17 ('Right to be Forgotten') of the GDPR. IAMSTEvE 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://iamsteve.in/2018/05/21/issues-with-article-17-of-the-gdpr/> (02.02.2020).

⁹⁹ EKo C-210/16, p 51-53.

Euroopa Kohus selgitas ka kohtuasjas C 136/17, mille kohaselt otsingumootori haldaja peab vajaduse korral võtma piisavalt tõhusaid meetmeid, et takistada liidu internetikasutajatel eemaldatud linkidele – kas või kolmandale riigile vastava otsingumootori versiooni kaudu – ligi pääseda või vähemalt tõsiselt pärssima nende tahet seda teha, ning liikmesriigi kohtu ülesanne on kontrollida, kas haldaja võetud meetmed vastavad sellele nõudele.¹⁰⁰ Selles tõlgenduses, mida Euroopa Kohus kohaldas ka andmekaitse üldmääruse osas, oli juttu “piisavalt tõhusatest meetmetest“. Kuidas seonduvad omavahel piisavalt tõhusad meetmed ja mõistlikud abinõud ning kas need on võrdustatavad, ei ole selge.

Mis on “piisavalt tõhusad meetmed“ või mis on andmekaitse üldmääruse kohaselt “mõistlikud abinõud“, ei ole täpselt määratletud ning võimalik, et tulevikus saab sellest vaidluskoht ning uued võimalikud Euroopa Kohtu tõlgendused annavad ka “mõistlike abinõude“ osas vastuseid, mis selleks olla saavad ja mis ei kohaldu.

Tehniliselt võttes tähendaks artikkel 17 lõike 2 tõhus kohaldamine seda, et otsingumootori pidajad peaksid võtma andmesubjekti taotluse saades kasutusele “mõistlikud abinõud“, mis hõlmab ka tehnilisi meetmeid, et informeerida kolmandaid osapooli asjaolust, et andmesubjekt on esitanud kustutamistaotluse eelnevalt avaldatud isikuandmeid puudutava teabe kohta, mis on andmesubjektiga otseselt seotud, kuid selline teavitamine võib osutada teatud stsenaariumite kohaselt võimatuks. Teatud õigusteadlased on aga seda meelt, et andmekaitse üldmääruse niisugune sõnastus oli seadusandjate teadlik valik ning nad sihilikult vältisid ideed soovitada spetsiifilist tehnilist raamistikku või privaatsuse säilitamise meetodeid, et rakendada andmekaitse üldmääruses kajastatud nõudeid.¹⁰¹ Selle asemel järgisid nad tehnoloogia-agnostilist lähenemisviisi, täpsustades funktsionaalseid nõudeid väga abstraktsel tasemel ja viisil, et need ei seoks seadusesätteid muutuva arvutiteaduse ja tehnoloogiaga ega arvestaks praeguseid tehnoloogilisi võimalusi pidades neid muutumatuks. Eesmärk oli seega võimaldada andmekaitse üldmäärusel kohalduda ka tulevikus tehniliste innovatsioonide kasutuselevõtu olukordades.¹⁰²

Tõstatatud on ka võimalik probleem seoses väidetavate juba kustutatud või eemaldatud andmetega, sest otsingumootorite pidajate andmetöötajatel on olemas kopeeritud

¹⁰⁰ EKO C-136/17, p 62.

¹⁰¹ Politou, E., Alepis, E., Patsakis, C., Forgetting personal data and revoking consent under the GDPR: Challenges and proposed solutions. *Journal of Cybersecurity*, Volume 4, Issue 1, 2018, lk 12. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056> (02.02.2020).

¹⁰² *Ibidem*, lk 12.

informatsioon nii nende endi serverites kui ka vahemäludes ning küsitavaks muutub, kas nõutud informatsiooni kustutamine osutub sellises olukorras üldse täielikult võimalikuks. Vastutaval töötlejal on aga kohustus tõendada, et kustutamine on kõigist olemasolevatest allikatest õnnestunud. Küsimus tõstatub, kuidas see tõendamise osa rakendub otsingumootorite pidajale kui nendeni on jõudnud informatsioon kolmandate isikute kaudu.¹⁰³

Andmekaitse üldmääruse artikkel 32 näeb ette töötlemise turvalisuse, mille puhul peaks vastutav töötleja rakendama ohule vastava turvalisuse tagamiseks asjakohaseid tehnilisi ja korralduslikke meetmeid, milleks peaks olema võimekus tagada isikuandmeid töötlevate süsteemide ja teenuste kestev konfidentsiaalsus, terviklus, kättesaadavus ja vastupidavus; võime taastada õigeaegselt isikuandmete kättesaadavus ja juurdepääs andmetele füüsilise või tehnilise vahejuhtumi korral ning tehniliste ja korralduslike meetmete tõhususe korrapärase testimise ja hindamise kord isikuandmete töötlemise turvalisuse tagamiseks. Teatud võimalusena nähakse ette andmete anonümiseerimist või pseudonümiseerimist, kuid ka see ei ole veenev ega andmesubjekti võimalikku õiguste riivamist välistav meetod. Andmekaitse üldmäärus annab aga sellises sõnastuses võimaluse vabastada kohustusest teavitada kõiki vastuvõtjaid parandamisest või kustutamisest, kui see osutub võimatuks või nõuab ebaproportsionaalseid jõupingutusi nagu näeb ette üldmääruse artikkel 19.

¹⁰³ *Ibidem*, lk 12.

3. OTSINGUMOOTORI PIDAJA VÕIMALIKUD VASTUVÄITED ANDMESUBJEKTI ANDMETE EEMALDAMISE NÕUDELE

3.1. Otsingumootori pidaja õigus tugineda ajakirjandusvabaduse erandile (GDPR art 85)

Artikkel 17 lõige 3 annab vastutavatele töötlejatele võimaluse vastuväideteks ning selle kohaselt kustutamistaotluse rahuldamine ei ole õigustatud kui isikuandmete töötlemine on vajalik sõna- ja teabevabaduse teostamiseks, avaliku huvi või avaliku võimuga seotud juriidilise kohustuse täitmiseks, rahvatervise kaitseks, avalikes huvis toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistiliste eesmärkide täitmiseks või õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks.

Vastavalt artikli 17 lõikele 1 on andmesubjektil õigus nõuda vastutavalt töötlejalt teda puudutavate isikuandmete kustutamist, kui esineb üks selles sättes loetletud asjaoludest: andmeid ei ole enam sel eesmärgil vaja, millega seoses neid töödeldi; andmesubjekt võtab töötlemiseks enda antud nõusoleku tagasi ning töötlemiseks puudub muu õiguslik alus ja andmesubjekt võib esitada vastuväite isikuandmete töötlemise suhtes määruse 2016/679 artikli 21 lõike 1 või 2 kohaselt. Samas andmekaitse üldmääruse artikli 17 lõikes 3 on esitatud täpsustuseks, et määruse artikli 17 lõiget 1 ei kohaldata juhul, kui isikuandmete töötlemine on vajalik mõnel lõikes 3 nimetatud põhjusel.

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõige 3 punktis a on nimetatud teabevabaduse õiguse teostamist. Sealjuures tuleb aga rõhutada, et määruse artiklis 21 on ette nähtud õigus esitada vastuväiteid, mille lõike 1 kohaselt on andmesubjektil õigus oma konkreetsest olukorrast lähtudes esitada igal ajal vastuväiteid teda puudutavate isikuandmete töötlemise suhtes, mis toimub artikli 6 lõike 1 punkti e või f alusel, sealhulgas nendele sätetele tugineva profiilianalüüsi suhtes. Vastutav töötleja ei töötle isikuandmeid edasi, välja arvatud juhul, kui vastutav töötleja tõendab, et töödeldakse mõjuval õiguspärasel põhjusel, mis kaalub üles andmesubjekti huvid, õigused ja vabadused või õigusnõuete koostamise, esitamise või kaitsmise eesmärgil.

Samast sättest tuleneb seega ka vastutava töötleja õigus vastuväideteks, milleks on vastutava töötleja poolt tõendatud põhjendus, mille kohaselt peaks olema andmesubjekti huvid üle

kaalutud mõne teise õiguspärase ja õigustaud huvi poolt. Nendeks põhjusteks võib olla sõna- ja teabevabadus, mille sätestab üldmääruse artikkel 85 ning mille kohaselt:

“Isikuandmete töötlemine ning sõna- ja teabevabadus“ on sätestatud:

- „1. Liikmesriigid ühitavad õigusaktiga käesoleva määruse kohase õiguse isikuandmete kaitsele ning sõna- ja teabevabaduse õiguse, muu hulgas seoses isikuandmete töötlemisega ajakirjanduslikel eesmärkidel ning akadeemilise, kunstilise või kirjandusliku eneseväljenduse tarbeks.
2. Seoses isikuandmete töötlemisega ajakirjanduslikel eesmärkidel ning akadeemilise, kunstilise või kirjandusliku eneseväljenduse tarbeks näevad liikmesriigid ette vabastusi või erandeid II peatükist (põhimõtted), III peatükist (andmesubjekti õigused), IV peatükist (vastutav töötleja ja volitatud töötleja), V peatükist (isikuandmete edastamine kolmandatele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele), VI peatükist (sõltumatud järelevalveasutused), VII peatükist (koostöö ja järjepidevus) ja IX peatükist (andmetöötlemise eriolukorrad), kui need on vajalikud, et ühitada õigus isikuandmete kaitsele sõna- ja teabevabadusega.”

Sellest tulenevalt on andmesubjekti õigus andmete kustutamisele välistatud, kui vastutava töötleja õigustatud põhjenduste ja kaalumise tulemusel on töötlemine vajalik, et teostada muuhulgas õigust teabevabadusele. Teabevabadus on sätestatud harta artiklis 11, mis sätestab, et õigus isikuandmete kaitsele ei ole absoluutne õigus,¹⁰⁴ vaid seda tuleks hinnata kooskõlas teiste õiguste ja vabadustega. Üldmääruse põhjenduses 4 on samuti esile toodud, et isikuandmete kaitse osas ei ole tegemist absoluutse õigusega, vaid seda tuleb seda käsitleda lähtuvalt selle ülesandest ühiskonnas ning kaaluda võrreldes muude põhiõigustega vastavalt proportsionaalsuse põhimõttele.¹⁰⁵

See tähendab aga otsingumootori pidaja vastutava töötleja kompetentsi hinnata ka avaliku huvi olulisust, võimalikku ajakirjandusvabadust ning andmetele ligipääsuõigust ja kaaluda neid õiguseid andmesubjekti õigusega privaatsusele. See eeldab nii tehniliselt, aga ka juriidiliselt ja sisuliselt üsna laia teadmiste pagasit ning kogemust niisugune kaalumise läbi viia.

¹⁰⁴ Euroopa Liidu põhiõiguste harta.

¹⁰⁵ EKo C-507/17, p 57; Volker und Markus Schecke ja Eifert, C-92/09 ja C-93/09, EU:C:2010:662, p 48; 26. juuli 2017. aasta arvamus 1/15 (ELi ja Kanada vaheline PNR leping), EU:C:2017:592, p 136.

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõige 1 annab andmesubjektidele õiguse saada teatud juhtudel enda kohta käiva informatsiooni eemaldamiseks ning sama artikli lõige 3 kaitseb andmete liigset kustutamist.

Andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõike 3 kohaselt aga on isikuandmete töötlemine vajalik järgmistel juhtudel: a) sõna- ja teabevabaduse õiguse teostamiseks; b) vastutava töötleja suhtes kohaldatava liidu või liikmesriigi õigusega ette nähtud juriidilise kohustuse täitmiseks, mis näeb ette isikuandmete töötlemise, või avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks; c) artikli 9 lõike 2 punktidega h ja i ning artikli 9 lõikega 3 kooskõlas oleva rahvatervise valdkonda puudutava avaliku huviga; d) avalikes huvides toimuva arhiveerimise, teadus- või ajalouuringute või statistilisel eesmärgil kooskõlas artikli 98 lõikega 1 sel määral, mil lõikes 1 osutatud õigus tõenäoliselt muudab sellise töötlemise eesmärgi saavutamise võimatuks või häirib seda suurel määral; e) õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks. Enim arutelu tekitanud on sõna- ja teabevabadusele tuginemise võimalus vastutavate andmetöötlejate poolt kustutamistaotluse hindamisel. Isikuandmete töötlemise ning sõna- ja teabevabaduse vahetuse sätestab üldmääruse artikkel 85, mille kohaselt saab vastutav töötleja tugineda kustutamistaotluse saamisel vastuväitele, kui andmete säilitamine on vajalik sõna- ja teabevahetuse huvides.

Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez kaasuse lahendus võimaldab “õigus olla unustatud” põhimõtet rakendada igale organisatsioonile, mis kogub, kontrollib ja töötleb infot. Seega ei pea olema andmeid edastav või vahendav organisatsioon otseselt informatsiooni sisuline töötleja, vaid vastutab ka asutus, mis kolmandatelt asutustelt või isikutelt andmeid saab ning neid vahendab või omakorda edastab.¹⁰⁶ Et otsingumootori pidaja on käsitletav Euroopa Kohtu tõlgenduse kohaselt vastutava töötlejana, on määruse kohaselt otsingumootori pidajal seega samasugused õigused ja võimalused tugineda vastuväidetele andmesubjekti taotluse osas enda kohta käivate andmete eemaldamisel nagu vastutaval töötlejalgi.¹⁰⁷

Kustutustaotluse saanud vastutav töötleja peaks taotluse hindamisel arvesse võtma kolme aspekti:

- 1) Andmete kustutamise õigustatus ja info kontrollimine.
- 2) Ametlike nõuete puudumine eemaldamistaotlusele.

¹⁰⁶ European Commission. What is a data controller or a data processor? Kättesaadav arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/controller-processor/what-data-controller-or-data-processor_en (03.02.2020).

¹⁰⁷ EKo C-131/12, p 61-72.

3) Artikkel 85: tuginemine sõnavabadusele.¹⁰⁸

Eespool on rõhutatud, et vastutav töötleja saab kustutamistaotluse puhul tugineda vastuväitele, kui andmete säilitamine on vajalik sõna- ja teabevabaduse huvides. Üldmääruse artikkel 85 näeb ette isikuandmete töötlemise ning sõna- ja teabevabaduse seosed. Nimetatud artikli lõike 1 kohaselt ühitavad liikmesriigid õigusaktiga üldmääruse “kohase õiguse isikuandmete kaitsele ning sõna- ja teabevabaduse õiguse, muu hulgas seoses isikuandmete töötlemisega ajakirjanduslikel eesmärkidel ning akadeemilise, kunstilise või kirjandusliku eneseväljenduse tarbeks”.

Andmekaitse üldmääruse preambula punkt 153 kohaselt tuleb kooskõlla viia ka eeskirjad, mis täpsustavad sõna- ja teabevabaduse, et sõna- ja teabevabadust efektiivsemalt rakendada. Preambula punktis 153 on märgitud, et kui isikuandmeid töödeldakse üksnes ajakirjanduslikul eesmärgil või akadeemilise, kunstilise või kirjandusliku eneseväljenduse eesmärgil, tuleks vajaduse korral kohaldada erandeid või vabastusi määruse teatavatest sätetest, et viia omavahel vastavusse isikuandmete kaitse õigus ning sõna- ja teabevabadus, mis on sätestatud harta artikliga 11. Samast preambula punktist tuleneb ka erand, kus vabastusi võib kohaldada eelkõige audiovisuaalvaldkonnas isikuandmete töötlemise suhtes ning uudiste ja perioodikaraamatukogude puhul. Seega ei saa isikuandmete kaitset pidada olulisemaks kui sõna- ja teabevabadust ning õiglane tasakaal tuleks leida kaalumise tulemusel. Lisaks on andmekaitse üldmäärus ette näinud piiratud juhud, mil isikuandmete kaitse õigust on õigustatud artikli 17 osas piirata.

Artikkel 85 andis liikmesriikidele õiguse teha kohendusi ja otsustada ise oma ajakirjandusvabaduse ja ajakirjanduslike eesmärkide sisu ja reeglite üle. Üldjoontes peab küll liikmesriikide seadusandlus vastama määruse sättes esitatud mõttele, kuid selle täpne ulatus ja kriteeriumid on iga liikmesmaa enda pädevuses.

See aga tähendab, et riigiti võivad olla standardid erinevad ning see võib sõltuda nii organisatsiooni asukohast, aga ka andmesubjekti resideerumiskohast. Otsingumootorite osas tõstatab see veel omakorda probleemi, et millistest standarditest peaksid lähtuma otsingumootori pidajad hinnates andmesubjekti taotluseid ning nende õigustatust ja kõrvutades andmesubjekti õiguseid ajakirjandusliku sõna- ja teabevabadusega.

¹⁰⁸ McLeod Blythe, S. Viidatud töö.

Tuginemine ajakirjandusvabaduse erandile ei tähenda seda, et otsingumootori pidajat saaks pidada ajakirjanduseks andmekaitse üldmääruse artikkel 85 tähenduses, ent kuna otsingumootori pidaja hõlmab suurt osa ajakirjandust ja suur osa viiteid jõuab ajakirjanduslike väljaannete veebilehtedele, siis on otsingumootoril kohustus arvestada ajakirjanduslike regulatsioonidega ning hindama andmete eemaldamise juures ka ajakirjandust puudutavaid õiguseid nagu sõnavabadus, avalik huvi ja õigus teabele juurdepääsule.

Ajakirjanduslik väljendusvabadus pole Euroopa Liidu andmekaitseaduses midagi uut. Ka 1995. aasta andmekaitse direktiiv sisaldas sarnast sätet, mille andmekaitse üldmäärus, mõningaste muudatustega, asendas. Liikmesriigid olid direktiivi artikli 9 siseriiklikku õigusesse üle võtnud märkimisväärselt erinevatel viisidel. Näiteks võib tuua, et 1997. aastal ei sisaldanud Belgia, Hispaania, Portugali, Rootsi ja Inglismaa Ühendkuningriigi andmekaitsealased õigusaktid ühtegi otsest vabastust kõnealuse sätete kohaldamisest meedia suhtes. Mõningatel juhtudel on meedia vabastatud mõningatest andmekaitset käsitlevatest õigusaktide sätetest. Selliselt sätestas oma seadusandluse Saksamaa, Prantsusmaa, Holland, Austria ja Soome. Ning teatud riikide puhul on meedia vabastatud üldisest andmekaitseadusest ning reguleeritud direktiiviga konkreetsete andmekaitse sätete kaudu. Selline olukord oli iseloomulik Taanile.¹⁰⁹ Riikide ülevõtmispõhimõtted sõltusid suuresti nende erinevast ajaloolisest ja kultuurilisest taustast ning järelevalveasutuste ülesannetest ja pädevusest. See tõestab, et riigiti võib olla seadusandluses liikmesriikide jaoks vabaks jäetud sätete kohaldamine olla väga erinev ja varieeruda üsna laialt.

Samale asjaolule on viidatud ka Euroopa Kohtu lahendis *Google vs CNIL*, milles tuuakse esile, et andmekaitse direktiivi 95/46 ülevõtmisel ei ole ära hoida suudetud andmekaitse rakendamise killustumist Euroopa Liidus. Sealjuures on toodud esile, et liikmesriikide poolt tagatava kaitse taseme erinevused isikuandmete töötlemisel võivad takistada isikuandmete liidusisest vaba liikumist ja need erinevused võivad seetõttu takistada liidu tasandi majandustegevust.¹¹⁰ Samas lahendis rõhutab kohus, et tagamaks füüsiliste isikute järjekindel ja kõrgetasemeline kaitse ning kõrvaldada takistused isikuandmete liikumisel liidus, peaks füüsiliste isikute õiguste ja vabaduste kaitse selliste andmete töötlemisel olema kõigis liikmesriikides samal tasemel.¹¹¹ Kohus peab seega vajalikuks ühtlustada ja tugevdada isikuandmete kaitset kogu liidu territooriumil. Selleks tuleks tugevdada ja täpsustada andmesubjektide õigusi ning

¹⁰⁹ Bitiukova, N., *Journalistic Exemption Under European Data Protection Law*. Vilnius Institute for Policy Analysis, Policy Paper Series, 2020, lk 1-40.

¹¹⁰ EKO C-507/17, p 13-9.

¹¹¹ *Ibidem*, p 13-11.

isikuandmete töötajate ja töötlemise üle otsustajate kohustusi, aga ka nendele vastavaid volitusi isikuandmete kaitse eeskirjade järgimise kontrollimisel ja tagamisel, ning rikkujatele määratavaid karistusi liikmesriikides.¹¹²

Et kõnealuse sätte osas annab EL liikmesriigiti õiguse ja vabaduse määratleda sätte sisu ja piirid oma õiguskorrale vastavalt, siis on Eestigi läbi teinud selles osas teatud arengu. Eesti on oma õigusaktide kohandamisel teinud läbi sisulise analüüsi ning teinud tõlgendustest tulenevalt mõningaid muudatusi andmekaitset puudutavates õigusaktides meediale kohandamisel. Näiteks oli veel 2016. aastal jõustunud Isikuandmete kaitse seaduses sees termin “ülekaalukas avalik huvi”,¹¹³ kuid järgmine rakenduseseadus välistas selle. Selline sõnastus on saatnud isikuandmete kaitse seadustes § 11 lg 2 juba alates 2008ndal aastal vastu võetud isikuandmete kaitse seadusest ning läbib muutumatuna ka 01.01.2011. a, 01.07.2014. a, 01.01.2015. a kui ka 16.01.2016. a järgmises sõnastuses: “Isikuandmeid võib ilma andmesubjekti nõusolekuta ajakirjanduslikul eesmärgil töödelda ja avalikustada meedias, kui selleks on ülekaalukas avalik huvi ning see on kooskõlas ajakirjanduseetika põhimõtetega. Andmete avalikustamine ei tohi ülemääraselt kahjustada andmesubjekti õigusi. 2019. aastal jõustunud Isikuandmete kaitse seaduses sõnast „ülekaalukas“ loobuti, mille peamiseks põhjuseks oli ajakirjanduses lahvatanud debatt ajakirjanduse võimaliku suukorvistamise üle. Eesti praktika andmekaitse üldmääruse kohaldamisel siseriiklike õigusaktidega tõestab, millised võivad olla erisused ka riigiti. Kui „ülekaalukas“ huvi oleks õigusaktidesse sisse pandud, tuleks ka sõna- ja teabevabadust ajakirjanduses hinnata just ülekaalukust hinnates. See aga võiks osutada ülemäära piiravaks või kitsendavaks võrreldes teiste riikidega, kel on sõna- ja teabevabadusele kergemad nõuded. See tähendaks aga seda, et ka kustutustaotluse rahuldamine ja ajakirjanduse sõna- ning teabevabaduse hindamine oleks erinevate tulemustega. Antud juhul oluks ülekaalukas huvi andmesubjekte nende kustutamistaotlustes rohkem kaitsev.

Otsingumootorite puhul on olukord aga seda problemaatilisem, sest tõstatab küsimuse, milline õigus peaks kohalduma otsingumootoritele ja millisest tõlgendusest sõnavabaduse osas peaks otsingumootori pidajad lähtuma taotlusi hinnates. Kui riigiti ja kultuuriti suhtumine sõnavabadusse varieerub, siis millist tõlgendust ja praktikat peaks kohaldama otsingumootori vastutav töötaja andmete kustutamise taotluse hindamisel.

¹¹² *Ibidem*, p 13.

¹¹³ Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 06.01.2016, 10.

Üldmääruse artiklis 4 on toodud mõisted, mille kohaselt peamine tegevuskoht on määratletav kahes aspektis:

- a) kui vastutaval töötlejal on tegevuskoht rohkem kui ühes liikmesriigis, siis tema juhatuse asukoht liidus, välja arvatud juhul, kui isikuandmete töötlemise eesmärke ja vahendeid käsitlevad otsused võetakse vastu vastutava töötleja liidus asuvas muus tegevuskohas ning sellel tegevuskohal on volitused neid otsuseid rakendada – sellisel juhul loetakse peamiseks tegevuskohaks tegevuskohta, kus sellised otsused vastu võetakse;
- b) kui volitatud töötlejal on tegevuskoht rohkem kui ühes liikmesriigis, siis tema juhatuse asukoht liidus või kui volitatud töötlejal ei ole juhatust liidus, siis volitatud töötleja tegevuskoht liidus, kus toimub peamine töötlemistegevus seoses volitatud töötleja tegevusega sellises ulatuses, et volitatud töötleja suhtes kehtivad käesoleva määruse kohased konkreetsed kohustused.

Kuna Euroopa Kohus on otsustanud tõlgendada otsingumootori pidaja teenuse osutamise asupaika seonduvalt ettevõtte tegevuskohaga, pidades Google'i kõnealuse kaasuse osas selleks Prantsusmaad. Kohus põhjendas, et “tegevuskoht, mis on Google’il Prantsusmaa territooriumil, tegeleb eelkõige äri- ja reklaamitegevusega, mis on lahutamatult seotud asjaomase otsingumootori toimimiseks vajaliku isikuandmete töötlemisega, ning teiseks, et otsingumootorit tuleb eelkõige selle erinevate riigipõhiste versioonide vahel eksisteerivaid ühendusi arvestades pidada selliseks, milles toimub ühekordne isikuandmete töötlemine. Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et sellistel asjaoludel toimub töötlemine Google’i tegevuskohas, mis asub Prantsusmaa territooriumil. Seega ilmneb, et niisugune olukord kuulub direktiivi 95/46 ja määruse 2016/679 territoriaalsesse kohaldamisalasse.”¹¹⁴

Sama kinnitab Euroopa Kohus ka kohtuasjas C-210/16, et kui isikuandmete töötlemine vastutava töötleja tegevuse raames toimub liikmesriigi territooriumil, kohaldab liikmesmaa riigisiseseid õigusnorme. Samas on sätestatud, et kui sama vastutav töötleja on registreeritud mitme liikmesriigi territooriumil, peab ta võtma vajalikke meetmeid tagamaks, et kõik kõnealused üksused järgivad kohaldatavates riigisisestes õigusnormides sätestatud kohustusi.¹¹⁵ Samas lahendis on tõstetud esile ka asjaolu, et õiguse kohaldamisel ei ole määrav, kas asutatud üksuse õigusliku vormi osas on tegemist filiaali või õigusvõimelise

¹¹⁴ EKo C-507/17, p 51.

¹¹⁵ EKo C-210/16, p 51.

tütarettevõtjaga ja see eeldab üksuse registreerimisel liikmesriigi territooriumil tõelist ja tegelikku tegutsemist ning stabiilset asukohta.¹¹⁶

Sellest tuleb järeldada, et andmesubjekti kaebuse korral kohaldatakse asukohariigi õigust järelevalveasutuse või kohtu tegevusel. Sellest võiks omakorda järeldada, et taotluse esitanud andmesubjekti kustutamistaotluse hindamisel peaks Google isiku õiguste kaalumisel ajakirjandusliku sõna- ja teabevabaduse osas lähtuma asukohariigi tõlgendusest ja sätestatusest ajakirjanduslikule väljendusvabadusele.

Omaette küsimus võib aga tõstatuda reklaami ja uudiste pakkumisel otsingumootorite poolt isikuandmeid töödeldes ja profileerides. Kuna otsingumootorid toimivad suuresti reklaami pakkumise teenuse osutamisest, siis on üheks turunduslikuks kanaliks saanud reklaamitava pakkumine võimalikule sihtgrupile. Et tuvastada võimalikke kliente, kaardistab ja salvestab otsingumootor isikute profiile. Sisestatud märksõnade ja loetava ning otsitava info kaudu saab Google inimese kohta infot, mille vastu on tal huvi olnud ning mille suhtes isikul vajadus tekkinud. Seega saab juba pärast piisavate andmete saamist isiku kohta hakata otsingumootor pakkuma reklaami ostnud ettevõtete tooteid ja teenuseid.¹¹⁷

Sama iseloomustab ka uudiste personaliseerimist, kus ärilise huviga ajakirjandusväljaanded müüvad oma uudiseid ning mida otsesemalt kliendile, seda enam klikke ja seda enam ka reklaamiraha, mida nende väljaande populaarsus võimaldab.¹¹⁸

Juriidiline küsimus seisneb aga selles, et eeldatavasti ei ole andmesubjektid nõusolekut andnud endaga seotud andmete töötlemiseks ega niisuguseks kaardistamiseks otsingumootori pakkuja poolt. Seega ei ole üldse kindel, et otsingumootori pidajad rakendavad andmekaitse üldmääruses sätestatud nõudeid. Kas see seostub ka “õigusega olla unustatud” ja kas isik võiks eelduse tekkimisel, et tema andmeid on töödeldud otsereklaami või personaliseeritud uudiste pakkumise tarbeks, esitada otsingumootori pidajale oma andmete eemaldamise taotlus, ei ole sugugi üheselt võetav.

¹¹⁶ *Ibidem*, p 53.

¹¹⁷ Thurman, N., Schifferes, S. The Future of Personalization at News Websites (2012) 13(5–6) *Journalism Studies* 775; Jessica Kunert and Neil Thurman, ‘The Form of Content Personalisation at Mainstream, Transatlantic News Outlets: 2010–2016’ (2019) *Journalism Practice*.

¹¹⁸ Appelgren, E. The Reasons Behind Tracing Audience Behavior: A Matter of Paternalism and Transparency (2017) 11 *International Journal of Communication* 2178.

Isikuandmete töötlemine otsingumootorite osas andmesubjektide profiilide kaardistamises on paigutatav andmekaitse üldmääruse artikkel 4 alla, sest isikuandmeteks on igasugune teave tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta, kus tuvastatav füüsiline isik on isik, keda saab otseselt või kaudselt tuvastada, eelkõige sellise identifitseerimistunnuse põhjal nagu nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või selle füüsilise isiku ühe või mitme füüsilise, füsioloogilise, geneetilise, vaimse, majandusliku, kultuurilise või sotsiaalse tunnuse põhjal. Sellele lisaks annab andmekaitse üldmääruse preambula punkt 30 isikute tuvastamise määratluse, mille kohaselt füüsilisi isikuid võib seostada nende seadmete, rakenduste, tööriistade ja protokollide jagatavate võrguidentifikaatoritega, näiteks IP-aadresside või küpsistega, või muude identifikaatoritega, näiteks raadiosagedustuvastuse kiipidega. See võib jätta jälgi, mida võidakse kasutada füüsiliste isikute profileerimiseks ja nende tuvastamiseks, eelkõige juhul, kui neid kombineeritakse serveritesse saabuvate kordumatute identifikaatorite ja muu teabega.

Seega on andmesubjektid ka otsingumootori tegevuses tuvastatavad ning saab väita, et profiili kaardistamisel on tegemist isikuandmete töötlemisega.

Küsimus on aga selles, kas uudiste personaliseerimine on käsiteldav ajakirjandusliku tegevusena, mis võiks seonduda sõnavabadusega. Ehkki Euroopa Liidu Kohus on jätnud eraelu puutumatus kaitse ja sõnavabaduse kui kahe põhiõiguse vastavusse viimise liikmesriikide otsustada¹¹⁹, on Euroopa Kohtu praktika kohaselt ajakirjanduslik tegevus niisugune tegevus, mille eesmärk on teabe, arvamuste või mõtete üldsusele avalikustamine, olenemata edastamise vahendist.¹²⁰ Seega võiks eeldada, et kuna uudiseid selekteeritakse ja esitatakse kitsalt profileeritud subjektile, siis ei saa olla tegemist teabe üldsusele avalikustamisega ning seega ei saa sellisel juhul otsingumootori tegevusele kohaldada ka artikkel 85 meediaprivileegi.

¹¹⁹ EKo C-73/07, Tietosuojavalvutettu v Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy, ECLI:EU:C:2008:727, p 52–54.

¹²⁰ EKo C-210/16, p 51-53.

3.2. Otsingumootori pidaja õigus keelduda andmete eemaldamisest andmesubjekti ja andmete avaldaja põhiõiguste kaalumise tulemusel.

3.2.1. Andmesubjekti õigus privaatsusele ja au ja väärrikuse kaitsele vs teabe avaldaja põhiõigus vabale eneseväljendusele (GDPR art 17 lg 3 (a))

Eelmises peatükis on käsitletud juhtumeid, mil andmesubjekt on õigustatud enda kohta käiva informatsiooni eemaldamist taotlema. Eemaldamise õigustus hõlmab olukordi, mil info pole enam vajalik ega täida andmete kogumisel püstitatud eesmärki või soovib andmesubjekt infot eemaldada mõnel isiklikul põhjusel. Õigus kustutamisele ei ole aga piiramatu, vaid võib teatud juhtudel põrkuda mõne teise õigusega nagu näiteks väljendusvabadus, teabele ligipääsu õigus ja avalik huvi. Sellistes olukordades tuleb kaaluda info säilitamise vajadust ja õigustatust.

Riigikohus on juba aastast 1997 sedastanud, et: “vastavalt põhiseaduse §-s 11 sätestatule tohib mistahes õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega, kusjuures need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Sõnavabadust, sealhulgas ka ajakirjanduslikku sõnavabadust kui põhiõigust võib põhiseaduse §-s 45 sätestatu kohaselt piirata avaliku korra, kõlbluse, teiste inimeste õiguste ja vabaduste, tervise, au ning hea nime kaitseks. Vastavalt EIÕK § 10 lg-le 2 võidakse sõnavabadust piirata seadusega muuhulgas ka kõlbluse, kaasinimeste maine või nende õiguste kaitseks.”¹²¹ Seega on tajutav, et isiku õigus heale mainele ja nimele ning au kaitsele on juba aastakümneid peetud väga tõsiseltvõetavaks subjektiivseks õiguseks, mille riive peab olema õigustatud samatasandiliste õiguste puhul oluliselt tugevamate ja raskemate argumentidega, milleks saab olla vaid seadusliku aluse olemasolu või niivõrd tugev avalik huvi ja avalikkuse kaitse, mis kaalub üles selle isiku võimaliku moraalse kahjustamise.

Paljukõneldud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusest (EL) 2016/679 tulenev “õigus olla unustatud” ei ole sisustatud määruse tasandil piisava selguse ega täpsusega, et teada täpselt, kellel ja milliste tingimuste piisavusel on võimalik ka saada enda kohta käivad andmed kustutatud. Esitatud on küll idee, millised võiksid olla eeldused, kuid nende sisu, tõlgendusvabadus ja tõlgendusruum on jäetud esimeses astmes andmetöötaja otsustada ning edasiselt kas kohaliku andmekaitseasutuse või kohtu otsustada. Sama nähtus ka Euroopa Kohtu lahenditest, kus küll tõlgendati direktiivi sätteid, kuid ka määruses ei ole need kaasuste valguses

¹²¹ RKKKo 3-1-1-80-97, p 1.

oluliselt sisustust saanud. Need otsused ei ole sugugi ühesed ja erinevate nüansside ilmnemisel võivad kohtud teha ka väga sarnaste asjaolude puhul erinevaid lahendeid, lähtudes kas isiku avalikust reputatsioonist, eesmärkidest, kontaktvõrgustikust, panuses ühiskonda või muudest sarnastest parameetritest.¹²²

Selge on, et “õigus olla unustatud” tähendab eeskätt õigust isiku privaatsusele ning tema õigusele au ja hea nime ehk reputatsiooni osas. Kohtulahenditest, mis rajavad teed edasistele otsustele ja praktika ühtlustamisele, tuleb esile ja sama rõhutab ka andmekaitse üldmäärus, et selle õigusega põrkuvad avaliku huvi printsiip ja sõnavabaduse põhiõigused. Nimetatud märgiliste kohtulahendite valguses on tõusetunud kaalukeelele peamiselt kaks põhilist õigust: õigus privaatsusele kui isiku subjektiivne põhiõigus ning õigus avalikule informatsioonile kui nii isiklik ja ka kollektiivne huvi ja õigus teatud informatsiooni järele. Need kaks kaalukeelel olevat õigust ei ole aga ainsad, mis temaatikat läbivad ja tugevalt puudutavad. “Õigus olla unustatud” puudutab mitmeid isiku subjektiivseid põhiõigusi, mille riive võib osutada üsna tundlikuks ja pärssida isiku edasist elukäiku ja võimalusi seoses võimalike töökohtadele kandideerimise, ettevõtlusega tegelemise kui ka muude isiklike valikute osas. Otsingumootorite osas aga puutume kokku lisaks avaliku informatsiooni argumentidele ka ettevõtlusvabaduse ja majandustegevusega seonduvate argumentidega. Nii kõnesolevate kaasuste osas kui ka edasiste lahenduste osas saab määravaks see, millised õigused kaaluvad teisi üles ja milliste argumentidega.

Riigikohus on põhiõiguste kaalumisel kohtuasjas Tammer vs Laanaru¹²³ selgitanud kaasaegses õigusteoorias valitsenud seisukohti, leides, et “ühiskonnas ei saa olla absoluutseid - piiramatuid põhiõigusi. Mistahes põhiõiguse realiseerimisvõimalused saavad piiramatult kesta vaid seni, kuni seejuures ei takistata mingi teise põhiõiguse realiseerimist. Sellises põhiõiguste konkurentsi olukorras tekib paratamatult põhiõiguste piiramise vajadus. Küsimusele sellest, milline peaks olema põhiõiguste konkurentsi olukorras ühe või teise põhiõiguse piiramise määr, ehk teiste sõnadega - milline on põhiõiguste hierarhia, puudub õigusteoorias ühene lahendus. Enamlevinud on siiski seisukoht, et inimkeskses ühiskonnas tohib põhiõiguste konfliktolukordades kõige vähem piirata inimväärikust - kompleksset põhiõigust, mille elementideks on eeskätt õigus heale nimele, õigus mitte olla hirmul enese ja oma lähedaste

¹²² NT1 & NT2 v Google LLC. Viidatud.

¹²³ RKKKo 3-1-1-80-97, p I.

eksistentsi pärast, õigus õiguslikule võrdsusele kõigi teiste inimestega, õigus inimlikule identiteedile, informatsioonilise enesemääramise õigus, õigus kehalisele puutumatusel”.¹²⁴

Ülalmainitud lahend jõudis ka Euroopa Inimõiguste Kohtuni nime all *Tammer v. Estonia*. Sarnaselt Eesti kohtulahendile,¹²⁵ leidis ka EIK, et sõnad “rongaema” ja “abielurikkuja” on isikut otseselt solvavad ning ajakirjanikuna ja avalikus suhtlussituatsioonis kasutatavad solvava ja halvustava tähendusega väljendid annavad kannatanule negatiivse hinnangu ja alandavad sündsusetul viisil kannatanu au ja väärikust.¹²⁶ EIK ei nõustunud Tammeri väidetega, et tema süüdimõistmine rikkus EIÕK artiklit 10 ning samuti ei leidnud EIK, et Tammeri karistus oluks ebaproportsionaalne, pidades sekkumist õigustatuks. Sellega andis EIK indikatsiooni demokraatlikus riigis kaasinimeste reputatsiooni ja hea nime kaitseks sõnavabadusõigusesse sekkumise õigusega.

Euroopa Kohus on viimase osas sedastanud, et õigus nõuda enda kohta käivate andmete kustutamist otsingumootoritest on kõigil, eeldusel, et see informatsioon osutub “ebatäpseks, asjakohatuks, irrelevantseks või ülemääraseks,”¹²⁷ kuid seejuures tuleb kaaluda ka avaliku huvi olulisust.

Milline informatsioon kuulub privaatsfääri ja millal on õigustatud selle riive või rikkumine, sõltub suuresti asjaolude ja õiguste kaalumise ning ka kohtute praktikast. Näiteks on kohtud Eesti praktikas leidnud, et isiku ettevõtlusega seotud info avaldamine ei kujuta endast ülemäärast eraelu puutumatus riivet, põhjendusel, et ettevõtlus on väljapoole, avalikkusele suunatud tegevus ning ettevõtlustulu ja varaga seotud põhimõtteliselt avalike andmete avaldamine toimub ajakirjanduslikul eesmärgil ja edendab ühiskonnas vajalikku debatti paljudel erinevatel olulistel majandusteeladel.¹²⁸

Mainitud kohtukaasuses oli tegemist kahe vastandliku õigushüve ristumisega, millest üheks õiguseks oli eraelu puutumatus ja teiseks sõnavabadus. Riigikohus on seisukohal, et ajakirjandusvabadus üldjuhul võimaldab eraelu puutumatus ja informatsioonilist enesemääramisõigust puudutada ja riivata. Kõik sõltub aga kaasusest ja asjaoludest. Nii näiteks leidis esmalt Andmekaitse Inspektsioon ühe börsiinvestori hagi majandusväljaande vastu, kes

¹²⁴ *Ibidem*, p I.

¹²⁵ *Ibidem*, p I.

¹²⁶ EIKo 41205/98, *Tammer vs. Eesti*. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-59207%22%5D%7D> (03.10.2019).

¹²⁷ EKO C-507/17.

¹²⁸ RKHKo 3-3-1-85-15, p 6.

tema varadest ja investeringutest kirjutas, et ajakirjanduse tegevuse tõttu leidis küll aset eraelu riive, ent see ei olnud nii ulatuslik, et õigustada täitevvõimu sekkumist ajakirjandusvabadusse. Lahendite tegemisel arvestatakse tugevasti ka EIK praktika ja suunistega.

Euroopa Kohus on lahendis C-210/16 samuti rõhutanud, et andmekaitse üldmääruse artikkel 17 lõike 3 punktis a on sõnaselgelt ette nähtud nõue kaaluda ühelt poolt põhiõigust eraelu puutumatusel ja põhiõigust isikuandmete kaitsele, mida on tunnustatud harta artiklitega 7 ja 8, ning teiselt poolt põhiõigust teabevabadusele, mis on tagatud harta artikliga 11.¹²⁹

Baasiloovaks on selles osas 2012. aasta EIK suurkoja otsused kohtukaasuses Axel Springer AG vs Saksamaa ja von Hannover vs Saksamaa.¹³⁰ Selles lahendis esitati kohtu poolt ajakirjandusvabaduse ja eraelu puutumatusel tasakaalustamise kriteeriumid, kus tuleb muuhulgas leida õiglane tasakaal konventsiooniga tagatud kahe väärtuse ehk artikkel 10 taga oleva sõnavabaduse ning artikkel 8 kaitstava eraelu austamise vahel. EIK väidab samuti nagu Eesti Riigikohuski õiguste kaalumise olulisuse sõltuvalt kaasuse asjaoludest ja eripäradest, et sealjuures tuleb läbi viia väga hoolikas eraelu kaitse ja ajakirjandusvabaduse õiguste kaalumine. EIK läheb oma analüüsis tagasi Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 26.06.1998 resolutsiooni nr 1165 (1998) juurde, mis käib eraelu puutumatusel kohta ning milles assamblee rõhutab iga inimese õigust eraelu puutumatusel ja väljendusvabadusele kui demokraatliku ühiskonna põhireeglitele, kuid lisab, et need õigused ei ole absoluutsed. Samas on esile tõstetud ka, et tegemist on samal tasemel olevate ehk samaväärsete õigustega.

Isiku õigus au ja hea nime kaitsele on tagatud Eesti Põhiseaduse §-s 17 kaudu. Just nimetatud paragrahv satub sageli kollisiooni ajakirjandusvabadusega ning juba mainitud kohtukaasus Tammer v Estonia on andnud ka Euroopa Inimõiguste Kohtu poolt hinnangu isiku õigusele oma hea nime ja väärkuse eest seista.

Riigikohus on aga põhiõiguste kaalumise osas esile toonud avalikkuse huvi olulisuse, seda küll eelmise redaktsiooni sõnastusest tulenevaid kaasuseid analüüsid, leides, et: “IKS § 11 lg-s 2 nimetatud ülekaalukas avalik huvi ei tähenda huvi kuulumist mingisse eriliselt kaitstud huvide kataloogi. Avaliku huvi ülekaalus tuleb kindlaks teha konkreetse juhu asjaolude põhjal, võrreldes andmete avaldamise kasuks rääkivaid asjaolusid tagajärgedega, mida isikule

¹²⁹ EKO C-210/16, p 59.

¹³⁰ EIKo 40660/08 ja 60641/08, *von Hannover vs. Saksamaa*, p 109.

põhjustatakse. Isiku andmete avaldamist ei õigusta pelk erahuvi ega sensatsioonijanu.”¹³¹ Kõnealuses kaasuses oli küsimus isiku investeerimistegevuse esiletoomises ja seostamises tema isikuga riigi majandusalases ajakirjandusväljaandes. Kolleegium jõudis seisukohale, et investeerimistegevus börsil ei kuulu ei selgelt eraelulisse sfääri ega ka mitte avalikku sfääri, vaid asub kuskil nende vahepeal. Seetõttu ei ole ka avalik huvi selle tegevuse kajastamise vastu samavõrd kaalukas kui näiteks isiku poliitilise tegevuse puhul, ent teisalt ei toimu investeerimine ka inimese intiim- või privaatsfääris, mistõttu on isiku ärilised suhted oma olemuselt tunduvalt avalikumad kui isiku suhted lähedastega. Samas leiab kolleegium ka seda, et tegevus börsil on omakorda märgatavalt avalikum kui paljud muud äritegevuse valdkonnad. Lõppkokkuvõttes jõudis Riigikohus järeldusele, et avalik huvi Tallinna börsi toimimise ja sealhulgas ka börsiinvestorite isikute ja nende investeringute suuruse vastu kaalub üles börsiinvestori huvi eraelu puutumatusel.¹³² Seega jõudis kohus kaalumise teel tulemusele, et avalik huvi oli õigustatud ning börsiinvestor peaks enda kohta käivat informatsiooni investeerimistegevuse osas lihtsalt taluma.

Nimetatud kaasuse juures on oluline ka rõhutada järeldusele jõudmise protsessi, milles Riigikohus analüüsis ka artiklis esitatud andmete avalikkust ja nende saamisprotsessi ning kaaluks ka seadusandja tahet seoses Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse¹³³ (EVKS) § 4 p-dest 1–3, § 7 lg-st 1 ja lg 2 p-st 1, millest tuleneb, et reguleeritud turul kaubeldavate aktsiate (väärtpaberibörsil noteeritud aktsiate) puhul on kõigil isikutel õigus tutvuda väärtpaberi omaniku nime, väärtpaberi liigi, nimiväärtuse (koos väeringuga) ja kogusega ning seda sõltumata väärtpaberi omajale kuuluvate aktsiate arvust. Samast tuleneb ka, et börsil noteerimata aktsiate puhul on kõigil isikutel õigus tutvuda üle 10 % aktsiatega määratud hääli omavate aktsiate omajatega ning sellest väiksema osaluse puhul on õigus tutvuda ja saada registriväljavõtteid emitendil ja isikul, kellel on selleks õigustatud huvi. Sellest järeldas kohus, et seadusandja on pidanud börsiettevõtte aktsiate omajate osaluste avaldamist börsi toimimise seisukohast vajalikuks ning Eesti Väärtpaberikeskuse veebilehel ongi avaldatud kõigi Tallinna börsil tegutsevate ettevõtete aktsiaraamatud.¹³⁴ Just niisugusest seadusandja tahtes lähtudes jõudis riigikohus oma järeldustele ning leidis, et Tallinna börsi toimimiseks kehtestatud reeglitest tulenevalt peavad börsil noteeritud aktsiate omanikud, sõltumata nende osaluste suurusest, taluma seega teatavat eraelu puutumatuset, mis seondub nende varalist seisu

¹³¹ RKHKo 3-3-1-85-15, p 6.

¹³² *Ibidem*, p 6.

¹³³ Eesti väärtpaberite keskregistri seadus. – RT I, 23.12.2014, 25..

¹³⁴ RKHKo 3-3-1-85-15, p 6.

kajastavate andmete kättesaadavusega, ning seda sõltumata hinnangust, kas investeerimist tuleb lugeda eraelu või avaliku elu sfääri kuuluvaks tegevuseks.¹³⁵

Seega ei oleks arvatavasti õige igasugust majanduslikku või investeerimisega seonduvat huvi pidada õigustatuks või olulisemaks isiku õigusest eraelu puutumatusel, vaid kaaluda tuleks kaasusepõhiselt, arvestades andmete avalikkust ja kättesaadavust ning seadusandja tahet seonduvate eriseaduste baasil.

Olukord, kus kunagi postitatu või kedagi puudutav informatsioon jääb aegade algusest ja põhimõtteliselt igaveseks internetiavarustesse, milleni on võimalik üsna hõlpsasti otsingumootoreid kasutades jõuda, tõstatab eetilisi-moraalse küsimuse andestamisest. Minevikusündmused mõjutavad meid kõiki, ent neist on võimalik õppida ja järeldusi teha ning aja möödudes kaotavad nad oma valulikkuse. Kui aga selline informatsioon peaks sattuma internetti ja sellele on lihtne ligi pääseda, siis see võtab isikult võimaluse puhta lehena edasi minna ja oma elus korrekture või arengut läbiteinuna ei oma see eriti suurt tähtsust, sest võimalused olla käsitletud muutunud inimesena on peaaegu olematud. Seega ei võimalda internetis eksisteeriv informatsioon isikutele minevikusündmustest lahti saada ja edasi liikuda. See on aga seotud küsimusega andestamisest, mis on sügavalt moraalne ja filosoofiline, sest ühiskond peaks samamoodi üksikisikutega olema võimeline andestama. Vaid andestamine ja võimalus end parandada ning oma elu parandada viib ühiskonda edasi ja suunab paremuse poole. Kui isikul puudub igasugune võimalus elus korrekture teha ja tema isikuga seotud au ja reputatsiooni kujundavad minevikusündmused, võtab see isikul igasuguse motivatsiooni saada õiguskuulekaks, ennast ja teisi austavaks kodanikuks.

Et õigus andmete kustutamisele on pälvitud palju kriitikat seoses sõnavabaduse ja avaliku huvi põhjendustega, tuleks vaadelda ka avaliku huvi osa kustutamise õiguse kontseptsioonis. Nüüdseks on Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsisiosakond tühimiku „õigus olla unustatud“ määratlemise osas täitnud.¹³⁶ Varem oli avaliku huvi määratlus vaid tõlgenduslik ning üksmeel selle sisustamise definitsiooni osas puudus.¹³⁷ Poleemika tõusetus ajakirjanike, poliitikute ja juristide seas juba enne viimase isikuandmete kaitse seaduse vastuvõtmist, mil ajakirjanikud

¹³⁵ *Ibidem*, p 22.

¹³⁶ Ülekaalukas avalik huvi ja isikuandmete kaitse. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsisiosakond, teemaleht nr 11, 10.09.2018. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Teemaleht_11_%C3%9Clekaalukas-avalik-huvi-ja-isikuandmete-kaitse-1.pdf (13.11.2019).

¹³⁷ Ikkonen, K., Avalik huvi kui määratlemata õigusmõiste. - *Juridica* 3/2005, lk 18.

nägid isikuandmete töötlemise sättesse avaliku huvi olemasolu korral selle ülekaalukuse lisamist meedia suukorvistamisena. Tulistes vaidlustes otsustati toona eesliide ära jätta.

See diskussioon annab aga kinnitust, et isiku õigust privaatsusele ei tohiks üle kaaluda mitte igasugune huvi, vaid see avalik huvi peaks idee kohaselt olema ülekaalukas ja seda ülekaalukaid õiguspäraseid põhjuseid silmas pidades. Et Eestil oli võimalus ülekaalukus kriteeriumina seadusest välja jätta, seoses isikuandmete kaitse ja ajakirjandusliku sõnavabaduse vahelise tasakaalupunkti leidmise jätmisega liikmesriikide endi otsustada, ei tähenda aga seda, et väljajätmisel õigused ka moraalselt võrdse kaaluga oleksid.

Eesti Riigikohus on ülekaalukat huvi hinnanud kohtuasjas V.P. vs Andmekaitse Inspeksioon 23. märts 2016 aastal tehtud kohtuasjas,¹³⁸ kus analüüsitakse tollase IKS § 11 lg-s 2 nimetatud ülekaaluka avaliku huvi olemust, mis kolleegiumi hinnangul ei tähenda huvi kuulumist mingisse eriliselt kaitstud huvide kataloogi, vaid et avaliku huvi ülekaalukus tuleb kindlaks teha konkreetse juhu asjaolude põhjal.¹³⁹ Selleks tuleb konkreetse juhtumi korral võrrelda isikule põhjustatud kahju ning andmete avaldamise kasuks rääkivaid asjaolusid, kusjuures kohtu hinnangul pelk erahuvi ega sensatsioonijanu isiku andmete avaldamist ei õigusta. Samas lahendis on välja toodud, et nimetatud sätte kohaldamisel tuleks arvestada ka EIK praktikat väljendusvabaduse ja eraelu tasakaalustamisel.

EIK on ajakirjanike sõnavabadust ja eraelu puutumatust pidanud võrdseteks põhiõigusteks, kaaludes andmete panust üldisesse huvisse ning isiku tuntuse olulisust. Sealjuures on arvestatud ka isiku varasemat käitumist ning teabe õigsust ja materjali sisu kõrval ka selle vormi ja muid parameetreid. See kehtib ka otsingumootori pidajatele, kes peavad kustutamistaotluse korral hindama ja kaaluma erinevaid põhiõiguseid. Käsitletud lahendite ja debattide valguses jääb kõlama küll seisukoht, et riive puhul tuleb leida tasakaal eraelu puutumatuse ja avaliku huvi ning teiste isikute õiguste vahel, kuid nagu selgub, võib see tasakaalu leidmine olla suuresti interpretatiivne ja üsna subjektiivne ning otsingumootori pidaja vastutavad töötlejad on õiglase lahenduse leidmisel üsna keerulise ja vastutusrikka ülesande ees.

¹³⁸ RKHKo 3-3-1-85-15.

¹³⁹ *Ibidem*, p 21.

3.2.2. Andmesubjekti õigus privaatsusele ja au ja väärkuse kaitsele vs avalikkuse õigus teabele (GDPR art 17 lg 3 (a))

Riigikohus on välja toonud, et eraelu puutumatusse vastanduvaks samaväärseks üldtunnustatud põhiõiguseks on väljendusvabadus, mis hõlmab ajakirjandusvabadust.¹⁴⁰ Ajakirjandusvabadus ei ole aga absoluutne. Samuti ei ole absoluutne üldine väljendusvabadus. Riigikohus on seejuures ka selgitanud, et isikuandmete seaduse kohaldamisel tuleb ajakirjandusliku tegevuse juures arvestada ka EIK praktikaga.¹⁴¹

EIK on oma praktikas esile toonud kriteeriumid, millele sõnavabaduse ja eraelu puutumatusse tasakaalustamisel rõhku pöörata ja mida arvestada, tuues esile, et arvestama peaks puudutatud isiku tuntust ja avaldatud materjali temaatikat, puututatud isiku varasemat käitumist, riivatava isikuga seotud teema panust ja huvi üldisesse debatti, aga ka teabe hankimise viisi ja teabe tõeväärtust, avaldatud materjali sisu, vormi ja selle tagajärge ning mõistetud karistuse raskust.¹⁴²

Neid asjaolusid, nagu juba eelpool kajastatud kohtukaasuses NT1 & NT2 v Google LLC,¹⁴³ kohtunik Warby ka arvestas ning ilmselt just nende kriteeriumitega arvestamine ja kaalumine viis ka nii erinevatele tulemustele kahe erineva isiku üsna sarnase taotluse ja sisu osas oma kriminaalmineviku andmete kustutamisenõudes.

Ka kohtulahendis Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez ilmnis segadus seoses privaatoõiguse ja väljendusvabadusega, sest vaatamata sellele, et Google pidi kaotama otsesideme otsingutulemuste sisestamisel Gonzaleze ja teda puudutava uudise kohta kunagistest sotsiaalkindlustusvõlgadest, ei pidanud kohus vajalikuks, et ajaleht või väljaanne, milles info kunagi avaldati, selle vana informatsiooni kaotaks. Kohus tõstis esile tekkinud dilemma kahe õiguse kaalumisel, leides, et andmesubjekti õigused kaaluvad üldjuhul küll internetikasutajate avaliku huvi üles, ent teatud juhtudel võib kaalumise sõltuda teabe laadist ning andmesubjekti eraeluga seonduvast delikaatsusest, mis omakorda võib sõltuda menetletava andmesubjekti avaliku elu rollist.¹⁴⁴

¹⁴⁰ *Ibidem*, p 6.

¹⁴¹ *Ibidem*, p 6.

¹⁴² EIKo 40660/08 ja 60641/08, p 109.

¹⁴³ NT1 & NT2 v Google LLC. Viidatud.

¹⁴⁴ EKo C-131/12, p 81.

Paljud õigusteadlased leiavad, et „õigus olla unustatud“ on algusest peale vastuolus olev väljendusvabadusega, piirates viimast õigustamatul moel.¹⁴⁵ Et elu on palju mitmekihilisem ning enamus juhtumeid ja asjaolusid võivad puudutada erinevaid õigusi ning riivata ka erinevaid põhiõigusi, siis on kokkupõrked nende õiguste vahel ka vältimatud ning ei oleks mõistlik ühest lahti ütelda eesmärgil, et see võib teist riivata.

Ehkki Euroopa Kohus on oma otsuses *Google Spain vs AEPD and Mario Costeja Gonzalez* välja toonud ja kinnistanud seisukohta, et teatud asjaoludel on väljendusvabaduse tagamine olulisem „õigus olla unustatud“ õigusest ning avalik huvi võib üles kaaluda õiguse privaatsusele, on sama kohus ka jätnud selle kaalutluse ja otsustuse liikmesriikide endi otsustada, leidmaks tasakaal privaatõiguse ja väljendusvabaduse vahel.¹⁴⁶ Seega on siin küsimus jäetud lahendada liikmesriikidele Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikkel 8, mis sätestab õiguse era- ja perekonnaelu austamisele ning artikkel 10 vahel, mis sätestab sõnavabaduse.

Riigikohus on avalikku huvi ja ajakirjandusvabadust õigustades leidnud, et ajakirjandusvabadusest tulenevalt on ajakirjandusel lai otsustusvabadus avalikku huvi puudutava teemaderingi määratlemisel, kus avaliku huvi puudumist võiks sedastada juhul, kui avaldatakse eraelu detaile, mis kuidagi ei seondu avaliku huviga ega aita kaasa ühiskondlikule debatile.¹⁴⁷ Seejuures aga kolleegium mõonab, et avalik huvi peaks sellisel juhul puuduma täielikult ja ilmselgelt, kuna vastasel juhul saaks täitevvõim riikliku järelevalve käigus liiga suures ulatuses otsustada, millistel teemadel võib ajakirjandusväljaanne kirjutada ja millistel mitte ning see moonutaks ajakirjandusvabadust.¹⁴⁸

Ideeliselt ja võiks isegi öelda, et matemaatiliselt, kui panna õigustele numbrilised kaalud, on tegemist küll võrdsete õigustega ja kummagi puhul ei ole tegemist absoluutse õigusega, ent käesoleva töö autoril on selles osas siiski kujunenud arvamus, et „õigus olla unustatud“ peaks olema tugevamini kaitstud õigus ja prioriteetne õiguse ees avaliku huvi või ka sõnavabaduse kontekstis. Viimase osas niipalju, kui see sõnavabadus puudutab kellegi teise kohta käivat informatsiooni ja selle avaldamist, mis võib riivata selle isiku õiguseid ja puudutada tema au, väärikust, head nime ja reputatsiooni. Seda eeskätt olukorras, kus isiku hea nimi ja reputatsioon

¹⁴⁵ Perotti, E. *The transformation of Right to be Forgotten into Right to Forget the News* - World Association of Newspapers and News Publishers.

¹⁴⁶ EKO C-131/12, p-id 81, 97.

¹⁴⁷ RKHKo 3-3-1-85-15, p 6.

¹⁴⁸ *Ibidem*, p 6.

on saanud kannatada mõne karistusõigusliku teo osas ning isik on juba ettenähtud karistuse ära kandnud. Aga ka spekulatsioonide, kuulujuttude, järelduste või isiku eraeluliste tegemiste avaldamiste puhul. Avalikkuse huvi ja sõnavabadus ei peaks hävitama kellegi isiklikku elu ega mõjutama seda ka siis, kui isik on juba kasvõi moraalse kahju saanud ning seeläbi kannatanud. See puudutab küsimust andestamisest ja ka ühiskondlikust andestamisest ning võimaluse andmisest isikule oma eluga paremana edasi minna. Teiselt puudutaks selline kaitse ka selle isikuga seotud perekonnaliikmeid ja lähedasi, kes samuti on seotud selle isiku kohta käiva informatsiooniga ning tahes või tahtmata on sellest ka puudutatud. Siit tuleneb küsimus, kas informatsioon, mis puudutab kellegi head nime ja kui see on seotud moraalsete kategooriatega, siis selle avaldamisel kannatab inimene niigi moraalse hukkamõistu all ja samuti kannatavad tema perekonnaliikmed, sest paratamatult on see isik kellegi laps, kellegi õde või vend, lähisugulane muul moel, ema või isa. Samal ajal kannatavad ka kõik need lähikondlased ning kui informatsioon on juba oma eesmärgi täitnud, siis tõstatubki küsimus, et sellise info kustutamine võiks olla õigustatud juba lähikondsete kaitseks, keda moel või teisel selle isiku tegudega seostatakse. Kui aga aastaid või isegi aastakümneid, rääkimata igaveseks jäävaks infoks internetikeskkonnas, see info on otsingumootorite kaudu hõlpsasti ligipääsetav, siis kannatavad lähikondsed samamoodi moraalse surutise all ning nende õigus privaatsusele ja heale nimele ehk reputatsioonile on saanud puudutatud. Rääkimata isikust, keda kättesaadav teave vahetult puudutab ja kellelt võetakse seeläbi normaalne võimalus oma eluteed jätkata. Tihtipeale võib tegemist olla mõne rumalusega, mis meeltesegaduses toime pandud ja kajastamist leidnud või meeltesegaduses postitatud. Ka võib tegu olla kiirustades antud intervjuuga või läbimõtlemata postitusega, mis hakkavad oma elu elama ning isikut edasises elukäigus saatma. On asju, mida isikud võivad alles mõne aja möödudes kahetseda, kuna on kas ise teatud mentaalse arengu läbi teinud ning välistatud ei ole ka konteksti muutuse või ajastu eripäradega seonduvalt üldsuse suhtumise muutus. Avalikkuse huvi ja tähelepanu ei saa õigustada selle isiku õigust privaatsusele ning oma elu rahumeelsele elamisele. Näiteks võib ette tulla olukordi, kus kahekümnendates neiu on lubanud ajakirja jaoks teha endast aktifoto ning mõned aastad hiljem kahetseb seda. Kas avalikkuse huvi ja väljendusvabadus saavad olla olulisemad tema õigusest see episood minevikku jätta ja lasta unustada, seda enam, et ühel hetkel puutuvad selle teemaga kokku postitaja lapsed ning siis tekib küsimus juba laste moraalsest kaitsest.

Seega on õigusel olla unustatud palju laiemad tagamaad ja palju pikaajalisemad mõjud isikule ja tema edasisele elukäigule, enesepildile, enesehinnangule ning lähedastele inimestele. Samamoodi hõlmab see isik palju suuremat inimeste ringi kui vaid tema ise. Kaaluda tulekski

neid olukordasid, et kui tundlikuna tajub avalikkus näiteks olukorda, kus on isiku kohta kustutatud kunagine informatsioon ning olukorda, kus isik peab elama kogu oma elu sellise pildiga, mille loob temast internetist hõlpsasti leitav informatsioon. Autori isiklik seisukoht kaldub isiku isikliku privaatsuse poole ja seda eriti veel olukorras, kus ta on juba moraalselt vastutanud, rääkimata kriminaalsest vastutusest ja seega õigusest rehabilitatsioonile.

KOKKUVÕTE

Isikuandmete kaitse on saavutanud erakordselt suure kõlapinna seoses laialdase auditooriumiga, keda see puudutab ja komplekssete õiguste kokkupuudetena, kus teatud õigused võivad omavahel konkurentsi sattuda. Kuid samas pole isikuandmete kaitse temaatika oluline mitte ainult füüsiliste isikute mõttes, kes saavad oma õiguste eest seista ning enda kohta käivaid andmeid ja nende töötlemist kontrollida, vaid see on küsimus ka usaldusest, kindlus- ja turvatundest seoses infoteenuste ja nende tarbimisega.

„Õigus olla unustatud“ ei ole väga pikalt tuntud kontseptsioon. See on välja kujunenud eelmisest andmekaitse direktiivist 95/46/EÜ, mis reguleeris andmekaitset ja isikuandmete töötlemise põhimõtteid. Kirjapandud printsiibina sai sellest osa isikuandmete kaitse üldmäärusest alles aastal 2016, millega ka kõik Euroopa Liidu liikmesriigid oma isikuandmetega seonduvates õigusaktides pidid kohalduma. Praeguseks on tegemist isikuandmete kaitse ühe olulisema postulaadiga, mis võimaldab andmesubjektidel lasta enda kohta käiv teave eemaldada.

Käesoleva töö põhifookus seisneb „õigus olla unustatud“ kohandamisel otsingumootoritele. Miljardid veebilehed ja miljonid kasutajad saavad igapäevaselt läbi otsi- ehk märksõnade kokku ning nii jõuavad paljud kasutajad isikutega seotud infoni, mida need isikud tegelikult enam ei soovi nende kohta kuvatavat. Piisab isiku täisnimest, et jõuda kõigeni, mis kunagi tema kohta interneti andmemassiivis esitatud on.

Kuna suur osa infot saadakse just internetist läbi otsingute, siis seal esitatav teave, mis kuvatakse miljoneid veebisaitide läbides, võib osutada kellegi jaoks isiku privaatsust või tema au ja väarikust rikkuvaks. Kuna otsingumootori pakkujad, kes ise andmeid ei korrigeeri, muuda ega loo, vaid vahendavad olemasolevate veebisaitide kaudu, on vaatamata sellele käsiteldavad vastutavate töötlejate, siis kohalduvad ka otsingumootoritele andmekaitse üldmääruse vastutavate töötlejate vastutust puudutavad sätted. Seega on andmesubjektidel õigus nõuda tema kohta käiva informatsiooni eemaldamist otsingumootori pakkujalt. Selles osas on Euroopa Kohus aidanud leida lahenduse ning jõudnud seisukohale, et vaatamata otsingumootorite eripärast andmeid mitte töödelda, on otsingumootori haldajad käsitletavad vastutavate töötlejate ning peavad vastutavate töötlejatega samadel alustel tagama üldmääruse artikkel 17 täitmise. Kõnealuse artikli lõige 1 annab andmesubjektile õiguse nõuda vastutavalt töötlejalt tema kohta käivate andmete kustutamist kui isikuandmete töötlemise eesmärk on kogumise

eesmärgiga võrreldes muutunud, kui isik võtab töötlemiseks antud nõusoleku tagasi, andmesubjekt esitab vastuväite, andmeid on töödeldud ebaseaduslikult või esineb mõni muu seadusest tulenev alus.

Käesolevas töös käsitleti ka vastutava töötleja kohustusi, kes teatud juhtudel peavad isikuandmed otsimootori kuvatavast versioonist eemaldama, võttes tarvitusele kättesaadava tehnoloogia ja rakendamise kulusid. See eeldab andmekaitse üldmääruse järgi mõistlike abinõude kasutuselevõttu, sealhulgas tehnilisi meetmeid, et teavitada isikuandmeid töötlevaid vastutavaid töötlejaid andmesubjekti taotlusest. Millised täpselt on need mõistlikud meetmed, ei ole selge ega üheselt võetav. Ei ole välistatud, et ilma kohtupraktika ja tõlgenduseta võib arusaamine meetmete otstarbekusest erineda ning vastutavad töötlejad võivad tugineda oma tõlgendusele, millised meetmed on kulusid arvestades otstarbekad ning millised mitte. Omaette küsimus seisneb kulude põhjenduslikkuses ning vastutavate töötlejate hinnangus nende kasutamise õigustamiseks.

Käesoleva töö temaatika osas saame rääkida mitmesugustest põhiõigustest, mis andmekaitsega seonduvalt tõstatuvad, põrkuvad ja kaasusepõhiselt ka kaalumisele tulevad. Isikuandmete töötlemine on nüüdseks üsna põhjalikult reguleeritud. Õiguskirjanduses, seadusloomes ja kohtupraktikast paistab üksmeel, et andmesubjekt peab saama võimalikult palju oma isikuandmete töötlemist mõjutada, selles osaleda ja seda kontrollida, mille teeb võimalikuks isikule antud seadusandlik õigus kindlaks teha tema isikuandmete töötlemise juhud ning võimalus tutvuda tema kohta töödeldavate andmetega. Juhul, kui vastutav töötleja on eksinud mõne isikuandmete töötlemise reeglite vastu, on andmesubjektil õigus tema kohta käivate andmete töötlemist piirata või teatud juhtudel ka kustutada lasta.

Otsingumootorite puhul võib see olla mõneti problemaatiline, kuna isik ei pruugi olla teadlik, et tema kohta andmeid üldse töödeldakse. Ühelt poolt on küll tegemist otsingumootori poolt kolmandatelt osapooltelt (veebilehtedelt) kuvatava teabega, millega andmesubjekt rahul ei ole ning mida eemaldada lasta soovib, kuid teisalt pakuvad otsingumootorid ka reklaami, mille osas nad reklaami eest maksnud ettevõtete tooteid ja teenuseid suunatult pakuvad. Kuidas toimub sellisel juhul isikuandmete töötlemine ja ega see ei lähe vastuollu andmekaitse üldmääruses sätestatuga, ei ole sugugi selge. See aga kinnitab, et tehnoloogia areng ja uued võimalused loovad ka uusi ohtusid isikuandmete kasutamiseks ning seega kätkevad endas ka ohtu andmetöötlusel isiku subjektiivseid õiguseid rikkuda.

Artikkel 17 lõige 3 annab vastutavatele töötlejatele võimaluse vastuväideteks ning kustutamistaotluse rahuldamine ei ole õigustatud kui isikuandmete töötlemine on vajalik sõna- ja teabevabaduse teostamiseks, avalikku huvi või avaliku võimuga seotud juriidilise kohustuse täitmiseks, rahvatervise kaitseks, avalikes huvis toimuva arhiveerimise, teadus- või ajaloouringute või statistiliste eesmärkide täitmiseks või õigusnõuete koostamiseks, esitamiseks või kaitsmiseks. Enim kõneainet pakub sõna- ja teabevabaduse klausel, millele vastutavad töötlejad kustutamistaotlust hinnates tugineda saavad. Selleks peaks vastutaval töötlejal olema tõendatud põhjendus, mille kohaselt peaks olema andmesubjekti huvid üles kaalutud mõne teise õiguspärase ja õigustatud huvi poolt. Isikuandmete töötlemise ning sõna- ja teabevabaduse vahetada sätestab üldmääruse artikkel 85. Nimetatud artikli kohaselt saab vastutav töötleja tugineda kustutamistaotluse saamisel vastuväitele, kui andmete säilitamine on vajalik sõna- ja teabevahetuse huvides, mis võib osutada aga problemaatiliseks. Kuna sätte kohaldamine siseriikliku õigusega on jäetud liikmesriikide otsustada ajakirjandusvabadusele sätestatud eesmärkide sisu ja reeglite osas, siis see tähendab, et riigiti võivad standardid olla väga erinevad ning see võib mõjutada ka kustutamistaotluse kaalumise tulemusi. Üldjoontes peab küll liikmesriikide seadusandlus vastama määruse sättes esitatud mõttele, kuid selle täpne ulatus ja kriteeriumid on iga liikmesmaa enda pädevuses ning see sõltub asukohariigi eripäradest ja praktikast suhtumises ajakirjandusvabadusse, kuidas riigid määruse vastavat ajakirjandusvabaduse eeldusi reguleerivad ja tõlgendavad. Otsingumootorite osas tõstatab see veel omakorda probleemi, et millistest standarditest peaksid lähtuma otsingumootori pidajad hinnates andmesubjekti taotluseid ning nende õigustatust ja kõrvutades andmesubjekti õiguseid ajakirjandusliku sõna- ja teabevabadusega. Teisalt seab see ka otsingumootori vastutavatele töötlejatele üsna kõrged nõudmised, sest just nemad on kohustatud kõigepealt oma kultuurilisest kogemusest ja arusaamast tulenevalt kaaluma, kas ajakirjanduslik väljendusvabadus on asukohariigi seadusandluse kohaselt rohkem õigustatud kui andmesubjekti õigus privaatsusele. Teiseks peab vastutav töötleja läbi viima põhjaliku kaalumise erinevate õiguste kontekstis, mis eeldab aga vastutava töötleja kompetentsi ka juriidilises valdkonnas.

Ka kustutamisprotsess ei ole üheselt võetav, sest selleski kätkevad oma ohud, mis peamiselt seotud tehnoloogiliste võimalustega. Kas ja kuidas on otsingumootori pidajal võimalus tagada, et andmesubjekti taotluse positiivse vastuse korral saavad tema kohta käivad andmed ka täielikult kaotatud, ei ole selge, sest teatavasti on otsingumootoritel oma serverid ja vahemälu ning asjaolu, et otsingumootorite kaudu isiku nimega seotud infot enam ei kuvata, ei ole samastatav olukorraga, et see informatsioon on täielikult eemaldatud. Kustutamisprotsess ei ole

ka midagi kiireloomulist. Positiivse otsuse korral kustutatakse isiku kohta käivad andmed ära, ent negatiivse korral peaks isik pöörduma kas andmekaitse vastavate organite või kohtu poole ning see võib võtta aega kuid ja isegi aastaid.

“Õigus olla unustatud“ rakendamine sõltub lisaks selle taga olevatest kustutamise eeldustest ka õiguste kaalumise, mis muudabki kontseptsiooni üksmeelse käsitluse ja rakendamise keeruliseks. Kokku põrkuvad õigus eraelule ja privaatsusele ning võimalik väljendusvabadus, avalik huvi ja ettevõtlusvabadus. Kaalukausil on isiku subjektiivsed õigused informatsioonilisele enesemääratlemisele, privaatsusõigusele, au ja väärrikusele ja avalik huvi või kolmandate osapoolte õigus teatud informatsiooni järele, mis võiks puudutada ettevõtlust ja majandustegevust ning sellega seonduvat läbipaistvust ja usaldusväärust. Kaalukausil on isiku õigus eraelule ja ajakirjanduslik väljendusvabadus. Mis mille üles kaalub, sõltub sageli tõlgendaja eelistustest ja tõekspidamistest.

Lõppkokkuvõttes võib järeldada, et otsingumootori pidaja on käsiteldav vastutava töötajana andmekaitse üldmääruse mõttes ning talle kohalduvad samad tingimused, mis vastutavatele töötajatele. Seega on isikutel õigus nõuda enda kohta käivate andmete eemaldamist, kui esineb selleks määrusest tulenev alus. Territoriaalsuse osas tuleb mõelda, et ehkki otsingumootorite pidajatel on võimalus eemaldada andmed kõikidest domeenidest üle maailma, ei ole tal seda kohustust, vaid lingid tuleb eemaldada kõikidest Euroopa Liidu territooriumil asuvatest domeenidest. Vaatamata sellele, et otsingumootori pidaja ei ole käsiteldav ajakirjandusena, on tema tegevus suuresti ajakirjandust hõlmav ning peab seega andmete eemaldamisel lähtuma ajakirjandusele esitatavatest eeldustest ja õigustest ning kaaluma andmesubjekti eemaldamisõigust ja eraelu puutumatust ajakirjandusega seotud avaliku huvi, väljendusvabaduse ja teabele ligipääsu õigustega.

Kuid sellega veel “õigus olla unustatud“ kohaldatavus otsingumootoritele ei piirdu. Kohtupraktika on küll selgitanud ja täpsustanud otsingumootorite pidajate vastutust ja nende käsitlemist vastutavate töötajatena, kuid otsingumootori tehniline pool ja sisuline areng loovad üha uusi sotsiaalse interaktsiooni võimalusi, mis aga samal ajal kätkeb endas ka uusi ohte isikuandmete töötlemisega seonduvateks rikkumisteks.

APPLICATION OF THE NEW DATA PROTECTION RULES IN THE RESULTS OF INTERNET BROWSERS I.E. THE “RIGHT TO BE FORGOTTEN” IN SEARCH ENGINE RESULTS

Abstract

The master's thesis analyses the application of new data protection rules to Internet browsers, i.e. the "right to be forgotten" in search engine results. As personal data concern almost everyone, it is difficult to imagine an area that would not, in one way or another, include individuals, and therefore it can be said that, the protection of personal data also concerns every person, organization and institution. The constant internetization of life has necessitated the protection and regulation of personal data in cyberspace as well. The necessity to regulate data related to the internet arises from the multiplication of data volumes. Over the time, the multiplication of data volumes has grown, facilitated by the emergence of social networks, cloud services and other data-intensive programs, as well as the usability and access for every ordinary citizen.

There has also been a major development in the accessibility of data, which has been facilitated by the emergence of search engines and their applicability and ability to access the information within seconds. The peculiarity of search engines is, that search engines can access any information that is cross-border – everything published on the internet becomes available, despite where the information is published. This, consequently, has led to new problems concerning a person's right to privacy and a person's protection of privacy. In the light of the above, as of 25 May 2018, the right to the protection of personal data became governed by directly applicable Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46 / EC. The GDPR as a ruling, is directly applicable to the Member States of the European Union, but at the same time, containing additionally provisions such as directives, which allow Member States to regulate the relevant issue on a specific issue themselves.

It is a well-known fact, that the internet knows no boundaries. Storing more and more information in an endless cyberspace makes the same information available just as quickly and easily. With the help of search engines, we manage to get information within seconds about an individual's background and activities, including even some silly posts from a person's

youngster period. Information on the Internet will not be erased over time, whereas it is eternal and permanent. As a result, the same information can form judgments, create personal prejudices, and prevent for an individual, who has made progress in its worldviews or moral beliefs from moving on with life, applying for positions which needs good reputation, or negotiating with potential collaboration or business partners. Consequently, the concept of the "right to be forgotten" has emerged, the idea of which is to be able to have personal data on the internet removed. However, not all data can be removed, as the removal of such information requires meeting preconditions, which may conflict with the right to privacy and freedom of expression.

In this master's thesis, the concept of "right to be forgotten" and its applicability to search engines, which has been raised thematically by the rulings of the European Court of Justice within recent years, are being examined. For example, in year 2014, the European Court of Justice ruled that the "right to be forgotten" is a concept of privacy and fundamental rights, and citizens should have the right to have outdated, irrelevant or factually incorrect information about themselves removed through a search engine.

The main matter of this master's thesis thus concerns the issue of deleting data and raises the question of to what extent, and whether information ever published or posted on search engines infringes the honour and dignity of a person, and to what extent the public interest is justified in this context. The main purpose of the master's thesis is to answer two questions, firstly, whether and when a person can request deleting the search results raised in the above reasoning from the search engine operator, which refer to such websites that contain defamatory data of that specific person; and secondly, whether the data subject can request that these search results be displayed not only in Estonia, but also everywhere else in the world.

Therefore, the master's thesis is divided into three major chapters, the first of which provides an overview of the development of the "right to be forgotten" concept, the author explains the working principle of search engines and their relationship with the "right to be forgotten" concept. The author also explains why the search engine operator can be considered as the controller of personal data and points out the legal basis for the processing of personal data of the search engine operator. The second chapter deals with the preconditions and territorial scope of the data subject's request for data removal. Furthermore, the second chapter also sets out the additional obligations for the search engine operator under the GDPR. The third chapter analyses the search engine operator's possible objections of and therefore analyses the search

engine's ability to rely on media privilege. The chapter also addresses other fundamental rights arising from objections to exclusion, for example the public interest, freedom of expression and the right to information, and considers them together with the right to privacy under the "right to be forgotten" principle.

During the analysis of literary sources and case law, the author concluded that the protection of personal data has reached an exceptionally high profile in terms of the wide audience concerned and the exposure of complex rights, where certain rights may compete with each other. At the same time, the issue of personal data protection is important not only for natural persons who can protect their rights, control their data and how the data is being processed, but it is a question of trust, security and safety in information services and their consumption.

The right to be forgotten is not a fairly long-known concept. The concept has evolved from the previous Data Protection Directive 95/46/EC, which regulated data protection and the principles of personal data processing, but as a written principle it only became part of the General Data Protection Regulation in 2016, which all EU Member States had to apply in their personal data legislation. Today, this is one of the most important postulates of personal data protection, which allows data subjects to have their personal information removed in cyberspace.

The main focus of the master's thesis is adapting the "right to be forgotten" to search engines. Billions of websites and millions of internet users get through search or keywords every day and therefore, a huge number of users end up with personal information that individuals do not wish to disclose about themselves anymore. A person's full name is enough to reach everything that has ever been presented or discussed about the person in the internet data array.

Since major of the information is obtained from the internet through searches, the information provided, which is displayed through millions of websites, can be a violation of a person's privacy or honour and dignity. As search engine providers who do not themselves correct, modify or create data, but only intermediate data through existing websites, are nevertheless considered as controllers, and therefore, the provisions on the liability of controllers in the General Data Protection Regulation also apply to search engines. Thus, the data subject has the right to request the removal of information about themselves from search engine providers. Within this matter, the European Court has helped to find a solution and has ruled that, despite the specific nature of search engines not to process data, are search engine operators still

considered as controllers and must therefore ensure compliance with Article 17 of the General Regulation on the same basis as controllers. Paragraph 1 of this Article gives the data subject the right to request from the controller to delete personal data if the purpose of processing of personal data has changed compared to the purpose of data collection, the data subject withdraws consent, the data subject objects, data has been processed unlawfully or there are other legal grounds. Paragraph 2 of the same Article also imposes obligations to the controller, who is obliged to delete personal data in the above-mentioned cases, taking reasonable steps, considering the technology available and the cost of implementation, including technical measures to inform the controllers of the data subject's request. It is not clear or unambiguous which are the specific reasonable measures. It cannot be ruled out that, without case law and interpretation, the understanding of the appropriateness of measures may differ and that controllers may rely on their own interpretation of which measures are cost-effective and which are not.

With regard to the topic of this master's thesis, it is possible to talk about various fundamental rights that arise, collide and are considered on a case-by-case basis in connection with data protection. Nowadays, the processing of personal data is fairly well regulated. There has been a consensus in the legal literature, legislation and case law that the data subject must be able to influence, participate in and control the processing of their data as much as possible. If the controller has violated the rules of processing some personal data, the data subject has the right to restrict the processing of data or in certain cases, even have the data deleted.

Article 17 (3) gives controllers the opportunity to object. The request for erasure shall not be justified if the processing of personal data is necessary for exercising the freedom of expression and information, public interest or public authority, protection of public health, public interest archiving, scientific or historical research or statistical purposes or the establishment, submission or protection of legal requirements. The freedom of expression and information clause, on which controllers can rely when assessing a request for deletion, provides the most discussion. To that end, the controller should have substantiated grounds that the interests of the data subject should be outweighed by another legitimate interest. Article 85 of the General Regulation lays down the relationship between the processing of personal data and freedom of expression and information. Based on the article above, the controller, while receiving a request for erasure, may object if the retention of the data is necessary for the exchange of words and information, which may, however, become problematic. Since the application of the provision is a matter for national law, it is for the Member States to decide on the content and rules of the

objectives of freedom of the press, which means, that the standards can vary greatly from country to country and this can also affect the results of considering the request for erasure. In general, while Member States' legislation must be in line with the spirit of the Regulation, its exact scope and criteria is a matter of each Member State and depends on the specificities and practices of each country, particularly in terms of their stand towards freedom of the press, and how States regulate and interpret the relevant preconditions for freedom of the press. Regarding search engines, this aspect in turn raises the question of which standards search engine operators should follow when assessing data subjects' requests and their justification and meanwhile comparing data subjects' rights with freedom of the press and information. On the other hand, it also places quite high demands on search engine controllers, as they are the ones who are obliged firstly, to consider, based on their cultural experience and understanding, whether freedom of the press is more justified under the law of the host country than the data subject's right to privacy. Secondly, the controller must carry out a thorough assessment in the context of various rights, which, however, presumes that the controller has required competence in legal field as well.

The deletion process is also not unambiguous, as it carries its own risks, which are mainly related to technological possibilities. It is not clear whether and how the search engine operator has the possibility to ensure that, in the event of a positive response to a data subject's request, a person's data will be completely deleted, because it is known that search engines have their own servers and cache, and the fact that information related to a person's name is no longer displayed through search engines cannot be equated with the fact that the information has been completely removed. The deletion process itself is not something that happens overnight. In the event of a positive decision, the data relating to the person will be deleted, but in the event of a negative decision, the person should refer either to the relevant data protection authorities or to court, and this process may take months and even years.

The implementation of the "right to be forgotten" concept depends not only on the preconditions for erasure behind it, but also on the consideration of rights, which makes it difficult to unanimously approach and implement the concept. This is where the right to privacy and possible freedom of expression, public interest and freedom of enterprise collide. On the one hand, at stake are the individual's subjective rights to informational self-determination, the right to privacy, honour and dignity, and on the other hand, the public interest or the right of third parties to certain information that could affect business and economic activity and the related

transparency and reliability. What outweighs what, often depends on the preferences and beliefs of the interpreter.

LÜHENDID

AEPD – Agencia Española de Protección de Datos/ Hispaania Andmekaitseamet

AKI – Andmekaitse inspeksioon

CJEU – Euroopa Liidu Kohus

CNIL – Commission nationale de l'informatique et des libertés/ Prantsuse Andmekaitseamet

EIÕK – Euroopa Inimõiguste Kohus

EL – Euroopa Liit

ELT – Euroopa Liidu teataja

EK – Euroopa Kohus

EKo – Euroopa Kohtu otsus

EVKS – Eesti väärtpaberite keskregistri seaduse

GDPR – Andmekaitse üldmäärus (*General Data Protection Regulation*)

IKS – Isikuandmete kaitse seadus

OECD – Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon

PS – Eesti Vabariigi põhiseadus

RT – Riigi Teataja

Üldmäärus – Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016,

füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus)

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus:

1. Ambrose, M., Ausloos, J. The Right to be Forgotten Across the Pond.- Journal of Information Policy 3, 2013.
2. Ausloos, J., Mahieu, R., Veale, M. Getting Data Subject Rights Right. Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronic Commerce Law, 10(3) 2019.
3. Bitiukova, N. Journalistic Exemption Under European Data Protection Law. Vilnius Institute for Policy Analysis, Policy Paper Series, 2020.
4. Blackmer, W. S. GDPR: Getting Ready for the New EU General Data Protection Regulation. Information Law Group, InfoLawGroup LLP, 5 May 2016.
5. Brimblecombe, F., Phillipson, G. Regaining Digital Privacy: The New Right to Be Forgotten and Online Expression. Canadian Journal of Comparative and Contemporary Law, Vol. 4, 2018.
6. Buyuksagis, E. Towards a Transatlantic Concept of Data Privacy. Fordham Intellectual Property, Media & Entertainment Law Journal, 30(1) 2019.
7. Bygrave, L. A. Data Protection Pursuant to the Right to Privacy in Human Right Treaties.- International Journal of Law and Information Technology 1998, nr 6 (3).
8. Corcione, E. The Right to Be Forgotten, Between Web Archives and Search Engines: Further Steps at the European Court of Human Rights. European Data Protection Law Review (EDPL), Vol. 5, Issue 2 2019.
9. De Gregorio, G. From Constitutional Freedoms to the Power of the Platforms: Protecting Fundamental Rights Online in the Algorithmic Society. European Journal of Legal Studies, Vol. 11, Issue 2 2019.
10. Erdos, D. Response to Guidelines 5/2019 on the Criteria of the Right to be Forgotten in the Search Engine Cases under the GDPR (Part 1). Trinity Hall Trinity Lane Cambridge CB2 1TJ, University of Cambridge Faculty of Law, 2020. Kätesaadav arvutivõrgus:
https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/public_consultation_replies/2020.02_-_edpb_rtbf_search_engines_draft_guidelines_response_final.pdf (02.03.2020).
11. Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet. Juurdepääs andmekaitse õiguskaitsevahenditele Euroopa Liidu liikmesriikides. – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet väljaannete talitus 2014.

12. Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee resolutsioon nr 1165 (1998) Right to privacy. - In view of the new communication technologies which make it possible to store and use personal data, the right to control one's own data should be added to this definition. Kättesaadav arvutivõrgus:
<http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm>, 11.03.2020, p 5 (11.10.2019).
13. European Commission Memo. Data Protection Day 2014: Full Speed on EU Data Protection Reform, 27.01.2014.
14. Freiherr, A., Zeiter, A. Implementing the EU General Data Protection Regulation: A Business Perspective. European Data Protection Law Review (EDPL), Vol. 2, Issue 4 2016.
15. Glon, C. Data Protection in the European Union: A closer look at the current patchwork of data protection laws and the proposed reform that could replace them all. International Journal of Legal Information 2014, 42 (3).
16. Grassegger, H., Krogerus, M. The Data That Turned the World Upside Down. Motherboard. Kättesaadav arvutivõrgus:
https://www.vice.com/en_us/article/mg9vvn/how-our-likes-helped-trump-win (22.04.2020).
17. Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR, 02.12.2019. Kättesaadav arvutivõrgus:
https://edpb.europa.eu/sites/edpb/files/consultation/edpb_guidelines_201905_rtbsearchengines_forpublicconsultation.pdf (12.11.2019).
18. Handbook on European Data Protection Law. Luxembourg: Publications Office of the European Union 2014.
19. Ikkonen, K. Avalik huvi kui määratlemata õigusmõiste. – Juridica 3/2005.
20. Illak, A. "Õigus olla unustatud" rakendamine seoses kohtuasjaga C--131/12: süvaanalüüs. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool 2015. Kättesaadav arvutivõrgus:
<https://digikogu.taltech.ee/et/Item/b72594f4-8ede-41a4-ba83-cf4e0c124bd0> (12.12.2019).
21. Ilus, T. Andmesubjekti osaluse põhimõtte Euroopa Nõukogu konventsioonide ning EIK lahendite valguses. – Juridica, 2005/8.
22. Ilus, T. Isikuandmete kaitse olemus ja arengusuunad. – Juridica 2002/7.
23. Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu seletuskiri. 21.03.2018. Kättesaadav arvutivõrgus:
https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/reform/iks_sk_21.03.18.pdf (13.11.2109).

24. Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu. 06.11.2017. Kättesaadav arvutivõrgus:
https://www.aki.ee/sites/default/files/dokumendid/reform/iks_sk_06.11.17.pdf
 (04.12.2019).
25. Isikuandmete kaitse seaduse eelnõu. 21.03.2018. Kättesaadav arvutivõrgus:
http://www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/iks_en.21.03.18.pdf
 (04.12.2019).
26. Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seaduse eelnõu. 15.03.2018. Kättesaadav arvutivõrgus:
http://www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/iks_rs_en.pdf
 (04.12.2019).
27. Kaul, R. Andmesubjekti õigus andmete kustutamisele vs väljendusvabadus ja ettevõtlusvabadus. Magistritöö. Tartu Ülikool 2017. Kättesaadav arvutivõrgus:
http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/57142/kaul_ma_2017.pdf (13.12.2019).
28. Keller, P. European and International Media Law: Liberal Democracy, Trade, and the New Media.- Oxford University Press, 2011. Kättesaadav arvutivõrgus:
<http://www.oxfordscholarship.com.ezproxy.utlib.ee/view/10.1093/acprof:oso/9780198268550.001.0001/acprof-9780198268550-chapter-12?rskey=oiO7oe&result=5>
 (19.01.2020).
29. Korpisaari, P. Finland: A Brief Overview of the GDPR Implementation. European Data Protection Law Review (EDPL), Vol. 5, Issue 2 2019.
30. Kulk, S., Borgesius, F. Z. Google Spain v. González: Did the Court Forget about Freedom of Expression? - European Journal of Risk Regulation 2014.
31. Kuner, C. The GDPR and International Organizations. 14 AJIL Unbound 15 2020.
32. Kuusmann, T. Riigikogu nõunik. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Ülekaalukas avalik huvi ja isikuandmete kaitse. Nr 11. 10.09.2018.
 Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.pohiseadus.ee/> (17.03.2020).
33. Laaneväli, E. Euroopa Liidu andmekaitse reformi raames kehtestatud "õigus olla unustatud" ning selle mõju infoühiskonna kodanikule. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool 2017. Kättesaadav arvutivõrgus:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwiVx4jvll3pAhVywqYKHahODRYQFjAAegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fdi.gikogu.taltech.ee%2Fen%2FDownload%2Ff99bddff-664d-4a15-9cff-37aa09e18bb1&usg=AOvVaw1A_8mJZo0EskclNybQp1km (12.12.2019).
34. Liiv, E. Kas eraisikul on õigus unustusele Internetis? Juridica 2014, 9.

35. Lynskey, O. Delivering Data Protection: The next Chapter. *German Law Journal*, 21(1) 2020.
36. Madise, Ü jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne. Põhiseaduse kommentaarid. Tallinn: Juura 2012. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.pohiseadus.ee/index.php?sid=1&pt=&p=26#c24> (27.10.2019).
37. Miglio, A. Getting Borders to Forgetfulness: AG Suggests Limiting the Scope of the Search Engine Operators' Obligation to Dereference Personal Data. *European Data Protection Law Review (EDPL)*, 5(1) 2019.
38. Männiko, M. Õigus privaatsusele ja andmekaitse. Tallinn: Juura 2011.
39. Neville, A. Is it a Human Right to be Forgotten? Conceptualizing the World View. - *Santa Clara Journal of International Law* 2017/15 (2).
40. Nõmper, A., Tikk, E. Informatsioon ja õigus. Tallinn: Juura 2007.
41. Pilving, I. Õigus isikuandmete kaitsele. – *Juridica* 2005/8.
42. Politou, E., Alepis, E., Patsakis, C. Forgetting personal data and revoking consent under the GDPR: Challenges and proposed solutions. *Journal of Cybersecurity*, Volume 4, Issue 1, 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/cybersecurity/article/4/1/tyy001/4954056> (02.02.2020).
43. Rohtmets, E. Ajakirjandusvabaduse ja eraelu puutumatus tasakaal Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas. Kohtupraktika analüüs. Tartu, 2014.
44. Salumaa, K. Andmesubjekti õigused uue isikuandmete kaitse üldmääruse foonil. – *Juridica* 2/2018.
45. Sanders, A. K. The GDPR One Year Later: Protecting Privacy or Preventing Access to Information? *Tulane Law Review*, Vol. 93, Issue 5 May 2019.
46. Schiopu, S. The Territorial Scope of the Right to be Forgotten (Right to De-referencing) in the Light of the Request for a Preliminary Ruling from the Conseil d'Etat (France) Lodged on 21 august 2017 - Google Inc. v CNIL - Case c-507/17. *andectele Romane*, 2018(1).
47. Schiopu, S. Towards a Re-Configuration of the Right to Be Digitally Forgotten following the Judgments of the Court of Justice of the European Union in Cases GC and Others (C-136/17) and Google (C-507-17). *Revista Romana de Drept European*, 2019(4).
48. Tambou, O. Lessons from the First Post-GDPR Fines of the CNIL against Google LLC. *European Data Protection Law Review (EDPL)*, Vol. 5, Issue 1 2019.
49. Torop, H. Õigus olla unustatud- kas rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigus? Magistritöö. Taru Ülikool 2018. Kättesaadav arvutivõrgus:

- https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/59999/torop_henri.pdf?sequence=1&isAllowed=y (12.12.2019).
50. Tzanou, M. Data Protection as a fundamental right next to privacy? ‘Reconstructing’ a not so new right. – *International Data Privacy Law* 2013, nr 3 (2).
 51. Tupay, P. K. Õigusest eraelule kuni andmekaitse üldmääruseni ehk tundmatu õigus isikuandmete kaitsele. – *Juridica* 2016/4.
 52. Wagner, J., Benecke, A. National Legislation within the Framework of the GDPR. *European Data Protection Law Review (EDPL)*, Vol. 2, Issue 3 2016.
 53. Yaish, H. Forget Me, Forget Me Not: Elements of Erasure to Determine the Sufficiency of GDPR Article 17 Request. *Case Western Reserve Journal of Law, Technology and the Internet*, Vol. 10 2019.

Kasutatud õigusaktid:

54. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT 1992, 26, 349.
55. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
56. Eesti väärtpaberite keskregistri seadus RT I, 23.12.2014, 25
57. Elektroonilise side seadus. - RT I, 01.07.2017, 2.
58. Elektroonilise side seadus. – RT I, 08.01.2020, 4.
59. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. – ELT 2012/C 326/02. 26.10.2012.
60. Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioon. – ELT C 326 , 26/10/2012.
61. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24.10.1995 direktiiv 95/46/EÜ üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta. – ELT L 281, 23.11.1995.
62. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679, 27. aprill 2016, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiiv 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). - ELT L 119, 27.04.2016.
63. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus, milles käsitletakse eraelu austamist ja isikuandmete kaitset elektroonilise side puhul ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2002/58/EÜ (privaatsust ja elektroonilist sidet käsitlev määrus). – ELT COM(2017), 10.01.2017.
64. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon. – RT II 2010, 14, 54.
65. Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 04.01.2019, 11.
66. Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 06.01.2016, 10.

67. Isikuandmete kaitse seaduse rakendamise seadus. – RT I, 13.03.2019, 2.
Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (19.03.2020).
68. Lissaboni leping. – ELT 2007/C 306/01.
69. Võlaõigusseadus. – RT I, 08.01.2020, 10.
70. ÜRO. Inimõiguste ülddeklaratsioon.

Kasutatud kohtupraktika:

Riigikohtu praktika:

71. RKHKo 3-3-1-3-12.
72. RKHKo 3-3-1-85-15.
73. RKKKo 3-1-1-80-97.

Euroopa Liidu kohtute praktika:

Euroopa Kohtu praktika:

74. EKo C-507/17, *Google LLC versus Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ECLI:EU:C:2019:772.
75. EKo C-398/15, *Camera di Commercio, Industria, Artigianato e Agricoltura di Lecce versus Salvatore Manni*, ECLI:EU:C:2017:197.
76. EKo C-293/12 ja C-594/12, *Digital Rights Ireland Ltd versus Minister for Communications, Marine and Natural Resources jt ja Kärntner Landesregierung jt*, ECLI:EU:C:2014:238.
77. EKo C-136/17, *GC jt versus Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ECLI:EU:C:2019:773.
78. EKo C-131/12, *Google Spain SL ja Google Inc. versus Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2014:317.
79. EKo C-210/16, *Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein v Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH*, ECLI:EU:C:2018:388.
80. EKo C-345/17, *Sergejs Buivids v Datu valsts inspekcija*, ECLI:EU:C:2019:122.
81. EKo C-73/07, *Tietosuojavaltuutettu v Satakunnan Markkinapörssi Oy and Satamedia Oy*, ECLI:EU:C:2008:727.
82. EK C-507/17, *Google LLC versus Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ECLI:EU:C:2019:15, kohtujurist M. Szpunar ettepanek.
83. EK C-136/17, *GC jt versus Commission nationale de l'informatique et des libertés (CNIL)*, ECLI:EU:C:2019:14, kohtujurist M. Szpunar ettepanek.

84. EK C-131/12, *Google Spain SL ja Google Inc. versus Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) ja Mario Costeja González*, ECLI:EU:C:2013:424, kohtujurist N. Jääskinen ettepanek.

Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika:

85. EIKo 40660/08 ja 60641/08, *von Hannover vs. Saksamaa*.
86. EIKo 41205/98, *Tammer vs. Eesti*.
87. EIKo 9248/81, *Leander vs. Rootsi*.

Muud allikad:

88. Adams, R. L. What is online marketing? Forbes, 27.04.2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.forbes.com/sites/robertadams/2017/04/27/what-is-online-marketing-the-definitiveguide-to-internet-visibility/#12bdcdc1377f> (12.12.2019).
89. Andmekaitse inspeksioon. Isikuandmete töötleva üldjuhend 19.03.2019. Kättesaadav arvutivõrgus: [https://www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/Juhised/2019%20juhised/I sikuandmete%20tootleja%20uldjuhend.pdf](https://www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/Juhised/2019%20juhised/I%20isikuandmete%20tootleja%20uldjuhend.pdf) (04.02.2020).
90. Andmekaitse Inspeksioon. Isikuandmete töötlemine töösuhtes. Abistav juhendmaterjal 2014.
91. Andmekaitse Inspeksioon. Juhis organisatsioonidele ja kodukasutajale. IP-aadress ja privaatsus 07.12.2016.
92. Appelgren, E. The Reasons Behind Tracing Audience Behavior: A Matter of Paternalism and Transparency (2017) 11 International Journal of Communication 2178
93. B. Shih, C. Chen, Z. Chen. An Empirical Study of an Internet Marketing Strategy for Search Engine Optimization. Human Factors and Ergonomics in Manufacturing & Service Industries, 2013.
94. Blachman, N. How Google Works. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.googleguide.com/google_works.html (03.03.2020).
95. Eenmaa, I. Mis asi on otsingumootor. 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://veebihai.ee/mis-asi-tapsemalt-otsingumootor/> (08.02.2020).
96. Eskens, S. A Right to Reset Your User Profile and more: GDPR-rights for Personalized News Consumers. International Data Privacy Law, 2019, Vol. 9, No. 3. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://academic.oup.com/idpl/article/9/3/153/5525264> (02.04.2020).

97. European Commission. What is a data controller or a data processor? Kättesaadav arvutivõrgus: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/reform/rules-business-and-organisations/obligations/controller-processor/what-data-controller-or-data-processor_en (03.02.2020).
98. Fleischer, P. Reflecting on the Right to be Forgotten. Google in Europe, 09.12.2016. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://blog.google/topics/google-europe/reflecting-right-be-forgotten/> (12.11.2019).
99. Franklin, C. How Search Engines Work. Lk 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.howstuffworks.com/internet/basics/search-engine.htm> (22.01.2020)
100. Information Commissioner's Office. Guide to the General Data Protection Regulation (GDPR) 2018.
101. Kuidas otsingumootorid töötavad? Kättesaadav arvutivõrgus: <https://internetiturundus.eu/kuidas-otsingumootorid-tootavad/> (22.01.2020).
102. Ledford, J. SEO Search Engine Optimization Bible. 2nd edition. Wiley Publishing 2009.
103. McLeod Blythe, S. Issues with Article 17 Issues with Article 17 ('Right to be Forgotten') of the GDPR. IAMSTEvE 2018. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://iamsteve.in/2018/05/21/issues-with-article-17-of-the-gdpr/> (02.02.2020).
104. Moran, M. Search engine marketing, Inc. Driving search traffic to your companies web site. Chicago: IBM Press 2009
105. NT1 & NT2 v Google LLC, Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2018/04/nt1-Nnt2-v-google-2018-Eewhc-799-QB.pdf> (04.10.2019).
106. OECD. The OECD privacy framework. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.oecd.org/sti/ieconomy/oecd_privacy_framework.pdf, 11.12.2019.
107. Peep, V. Andmekaitse Inspektsiooni peadirektori ülevaade EL andmekaitse reformi rakendamise seisust Eestis 14.10.2016. Kättesaadav arvutivõrgus: www.aki.ee/sites/www.aki.ee/files/elfinder/article_files/ylevaade_reformist_14102016.pdf (02.03.2020).
108. Perotti, E. The transformation of Right to be Forgotten into Right to Forget the News - World Association of Newspapers and News Publishers.
109. Reventlow, N. J. Can the GDPR and Freedom of Expression Coexist? Cambridge University Press: 06 January 2020. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-journal-of-international->

- law/article/can-the-gdpr-and-freedom-of-expression-coexist/C8C5B4F0BFF87B9CAD78ED4BDDF27BBC/core-reader (03.03.2020).
110. Reymond M. J. The future of the European Union “Right to be Forgotten”. *Latin American Law Review* n.o 02 (2019). Kättesaadav arvutivõrgus: <https://revistas.uniandes.edu.co/doi/pdf/10.29263/lar02.2019.04> (14.01.2020).
 111. Rodota, S. *Data Protection as a Fundamental Right*. - Gutwirth, S. jt (toim). *Reinventing Data Protection?* Springer Science+Business Media B.V., 2009.
 112. Rotenberg, M. Op-Ed. EU Strikes Blow for Privacy, *USA Today*, May 14, 2014.
 113. Rotenberg, M. Op-Ed. The Right to Privacy is Global, *US News and World Report*, Dec. 5, 2014.
 114. Rotenberg, M., Jacobs, D. Updating the Law of Information Privacy: The New Framework of the European Union, 36 *Harv. J.L. & Pub. Pol'y*, 605 2013.
 115. Ryngaert, C, Taylor, M. *The GDPR as Global Data Protection Regulation?* - Cambridge University Press. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/CB416FF11457C21B02C0D1DA7BE8E688/S2398772319000801a.pdf/gdpr_as_global_data_protection_regulation.pdf (04.11.2019).
 116. Thurman, N., Schifferes, S. *The Future of Personalization at News Websites* (2012) 13(5–6) *Journalism Studies* 775; Jessica Kunert and Neil Thurman, ‘The Form of Content Personalisation at Mainstream, Transatlantic News Outlets: 2010–2016’ (2019) *Journalism Practice*.
 117. Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein vs Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH, Kohtuasjas C 210/16, 5. juuni 2018, p 51-53.
 118. WP29 Update of Opinion 8/2010 on applicable law in light of the CJEU judgement in *Google Spain*, 16.12.2015. Kättesaadav arvutivõrgus: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article29/documentation/opinion-recommendation/files/2015/wp179_en_update.pdf (07.01.2020).
 119. Ülekaalukas avalik huvi ja isikuandmete kaitse. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsioskakond, teemaleht nr 11, 10.09.2018. Kättesaadav arvutivõrgus: https://www.riigikogu.ee/wpcms/wpcontent/uploads/2015/01/Teemaleht_11_%C3%9Clekaalukas-avalik-huvi-ja-isikuandmete-kaitse-1.pdf (13.11.2019).